

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI FİNANS MERKEZLERİ VE İSTANBUL'UN
FİNANS MERKEZİ OLMA POTANSİYELİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Rıdvan ÖNCEL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Muhammet BELEN

Karabük
EYLÜL – 2019

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI FİNANS MERKEZLERİ VE İSTANBUL'UN
FİNANS MERKEZİ OLMA POTANSİYELİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Rıdvan ÖNCEL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Muhammet BELEN

Karabük
EYLÜL – 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI	5
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖZ	8
ABSTRACT	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR.....	12
GİRİŞ.....	14
BİRİNCİ BÖLÜM.....	16
FİNANS MERKEZİ KAVRAMI, TÜRLERİ VE FİNANS MERKEZİ OLMA KRİTERLERİ	16
1.1. Finans Merkezlerinin Doğuş Nedenleri	17
1.2. Finans Merkezi Türleri	20
1.2.1. Uluslararası Finans Merkezleri.....	20
1.2.2. Bölgesel Finans Merkezi	21
1.2.3. Ulusal Finans Merkezi.....	22
1.2.4. Off-Shore Finans Merkezi	22
1.2.5. Ürün Odaklı Finans Merkezleri.....	23
1.3. Finans Merkezi Olma Kriterleri	23
1.3.1. Ayırt Edici Temel Faktörler	23
1.3.1.1. Politik İstikrar	24
1.3.1.2. Coğrafi Konum ve Yakınlık.....	24
1.3.1.3 Yasal Ortam	25
1.3.1.4. Birincil Düzenleme ve Düzenleyici Kurumlar	25
1.3.1.5. Mali Ortam.....	26
1.3.2. Rekabet İçin Göreceli Faktörler	27
1.3.2.1. Nitelikli İşgücü	27
1.3.2.2. Profesyonel Hizmetlere Erişim ve İş Yapma Maliyeti	27
1.3.2.3. Ürüne Özel Düzenleme ve Vergilendirme	28
1.3.2.4. Altyapı	28
1.3.2.5 İşletme Lehine Tutum ve Gelir Oluşturma Potansiyeli	28

1.3.3. Fark Yaratan Faktörler	29
1.3.3.1 İmaj.....	29
1.3.3.2. Yaşam Tarzı	29
İKİNCİ BÖLÜM	31
FİNANS MERKEZLERİNİN EKONOMİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ	31
2.1. Finans Merkezlerinin Finansal Fonksiyonları.....	31
2.2. Finans Merkezlerinin Ekonomiler Üzerindeki Olumlu Etkileri.....	32
2.2.1. Makro Ekonomik Etkileri	32
2.2.2. Uluslararası Fon Akımları Açısından Etkileri	34
2.2.3. Sabit Sermaye Yatırımları ve Milli Gelir Açısından Etkileri.....	34
2.2.4. Ekonomik Büyüme Açısından Etkileri	35
2.2.5. Mali Piyasalarda Derinleşme Açısından Etkileri	35
2.2.6. Finansal Piyasalarda Rekabetin Artması Açısından Etkileri	36
2.2.7. Finans Sektöründe Verimlilik Artışı Açısından Etkileri.....	36
2.2.8. İstihdam Artışı Açısından Etkileri	37
2.2.9. Senyoraj Artışı Açısından Etkileri	37
2.2.10. Mali Sektördeki Yeni Oluşumların Sanayi ve Üretim Sektörüne Oranla Daha Çabuk Gerçekleşebilir Olması Açısından Etkileri	37
2.2.11. Hızlı Kurulma Açısından Etkileri	38
2.2.12. Teknoloji Transferi Açısından Etkileri.....	38
2.2.13. Çevreyi Kirletmeme Açısından Etkileri.....	39
2.2.14. Yüksek Eğitim Açısından Etkileri.....	39
2.3. Finans Merkezlerinin Ekonomiler Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	39
2.3.1. Mali Sorunların Ülkeden Ülkeye Sıçrama Riski	39
2.3.2. Finans Merkezlerinin Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Faaliyetlerine Karşı Üs Haline Gelebileme Riski.....	40
2.3.3. Kurumsal Mali Sorunların Bulaşıcılığı Açısından Etkileri.....	42
2.3.4. Unvanın Kayganlığı Açısından Etkileri	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	43
FİNANS MERKEZLERİNİN FİNANS MERKEZLERİ İNDEKSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	43
3.1. Küresel Finans Merkezlerine Dair Yapılan İndeksler	43

3.1.1. Küresel Finans Merkezleri İndeksi (GFCI).....	44
3.1.2. Küresel Finans Merkezleri Gelişim Endeksi (IFCD)	48
3.1.3. Küresel Güçlü Şehir Endeksi (GPCI)	48
3.1.4. Küresel Şehirler Endeksi (GCI)	51
3.2. Uluslararası Finans Merkezleri	53
3.2.1. Londra Uluslararası Finans Merkezi.....	55
3.2.1.1 Hükümete Bağlı Kurumlar	57
3.2.1.2 Bağımsız Düzenleyici Kurumlar.....	57
3.2.1.3 Yerel Yönetimler	57
3.2.1.4 Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar	58
3.2.2. New York Uluslararası Finans Merkezi	59
3.3. Bölgesel Finans Merkezi.....	61
3.3.1. Hong Kong Bölgesel Finans Merkezi	62
3.3.2. Singapur Bölgesel Finans Merkezi.....	63
3.3.3. Zürih Bölgesel Finans Merkezi	64
3.3.4. Tokyo Bölgesel Finans Merkezi	65
3.3.5. Chicago Bölgesel Finans Merkezi	67
3.3.6. Şangay Bölgesel Finans Merkezi	68
3.3.7. Frankfurt Bölgesel Finans Merkezi	69
3.3.8. Paris Bölgesel Finans Merkezi	70
3.4. Finans Merkezlerinin Kurumsal Yapılanması Hakkında Ortak ve Farklı Yönlerin İncelenmesi	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	78
İSTANBUL’UN FİNANS MERKEZİ OLMA PROJESİ VE POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ	78
4.1. Ülkemizin Dünyadaki Konumu ve Önemi.....	78
4.2. İstanbul’un Finans Merkezi Olma Yolunda Vizyonu	79
4.3. İstanbul’un Avantajları.....	83
4.3.1. Nitelikli İşgücü	83
4.3.2. Gelir Yaratma Potansiyeli.....	84
4.3.3. Altyapı.....	85
4.3.4. Yaşam Tarzı.....	86
4.3.5. Politik ve Ekonomik İstikrar.....	87

4.3.6. İş Yapma Kolaylığı ve İş Yapma Maliyeti	88
4.4. İstanbul'un Dezavantajları	88
4.4.1. İmaj	88
4.4.2. Yasal Ortam.....	89
4.4.3. Mali Ortam	90
4.4.4. Düzenleyici Çerçeve.....	90
4.4.5. Bölgesel Güvenlik	91
4.4.6. Trafik Sorunu	92
4.4.7. Bilgi Güvenliği	93
4.5. İstanbul Finans Merkezi Projesi ve Türk Finans Sistemine Etkisi.....	94
4.6. İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi ...	97
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	102
KAYNAKÇA	105
TABLolar	109
ŞEKİLLER LİSTESİ	110
ÖZGEÇMİŞ.....	111

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Rıdvan ÖNCEL'e ait "Uluslararası Finans Merkezleri Ve İstanbul'un Finans Merkezi Olma Potansiyelinin İncelenmesi" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından İşletme Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. Murat YILDIRIM	
Danışman Üye	: Doç. Dr. Muhammet BELEN	
Üye	: Doç. Dr. Hatice İŞİN DİZDARLAR	

Tez Sınavı Tarihi: 25/09/2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

25/09/2019

Rıdvan ÖNCEL

ÖNSÖZ

Siyasal alanda istikrarın sağlanması ile Türkiye ekonomisi büyümüş, milli gelir artmış ve gerçekleştirilen kalkınma hamleleri ile ülkemiz yükselen bir güç olarak finansal piyasalardaki etkinliğini ve dış yatırım çekme potansiyelini artırmıştır. İstanbul Finans Merkezi (İFM) Projesi de finans alanında kurumsal bir çerçevenin sağlanabilmesi ve dünyada etkin olma adına önemli bir projedir. Bu çalışmada da bölgesindeki ve dünyadaki finans merkezlerinin ekonomik göstergeleri doğrultusunda İFM Projesi değerlendirilmektedir.

Tez çalışmam sürecinde destek ve katkılarını esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Muhammet BELEN'e, gösterdiği sabır ve anlayış için eşim Rabia ÖNCEL'e, varlıklarından daima güç aldığım ailem, evlatlarım, dost ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Rıdvan ÖNCEL

ÖZ

Kurulması planlanan İstanbul Uluslararası Finans Merkezi'ne dair ülkemizin ve İstanbul'un durumunun ne olduğunun görülmesinin amaçlandığı bu çalışmada; başta dünya tarafından otorite kabul edilen Küresel Finans Merkezleri İndeksi ve finans merkezlerinin sıralandığı diğer önemli indekslerin kriterleri bağlamında İstanbul'un avantaj ve dezavantajları incelenmiştir.

Finans Merkezi olabilme noktasında İstanbul'un güçlü ve zayıf yönleri ile olası fırsat ve tehditleri incelenerek, projenin geliştirilmesi adına atılması gereken adımların ne olduğu göz önüne serilmesi amaçlanmıştır.

İstanbul'un sürdürülebilir bir finans merkezi kimliği kazanmasıyla beraber projenin istihdam ve büyüme üzerinde pozitif katkılar sunacağı, finansal piyasaların gelişmesine ve derinleşmesine imkân tanyacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Finans Merkezi, İstanbul Finans Merkezi, Bölgesel Finans Merkezi, Finans Merkezleri Endeksi

ABSTRACT

In this study, the advantages and disadvantages of Istanbul were examined in the context of the criteria of the global financial centers Index and other important indexes in which the financial centers are listed, which are considered as authority by the world.

It is aimed to examine the strengths and weaknesses of Istanbul as well as possible opportunities and threats in order to become a financial center and to consider the steps to be taken in order to develop the project.

The project will provide positive contributions to employment and growth and enable the development and deepening of financial markets as Istanbul becomes a sustainable financial center.

Key Words: International Finance Center, Istanbul Finance Center, Regional Finance Center, Financial Centers Index

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Uluslararası Finans Merkezleri Ve İstanbul'un Finans Merkezi Olma Potansiyelinin İncelenmesi
Tezin Yazarı	Rıdvan ÖNCEL
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Muhammet BELEN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	25/09/2019
Tezin Alanı	İşletme
Tezin Yeri	KBÜ SBE / KARABÜK
Tezin Sayfa Sayısı	113
Anahtar Kelimeler	Uluslararası Finans Merkezi, İstanbul Finans Merkezi, Bölgesel Finans Merkezi, Finans Merkezleri Endeksi

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	International Financial Centers and Investigation of Istanbul's Potential to Become a Financial Center
Author of the Thesis	Rıdvan ÖNCEL
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Muhammet BELEN
Status of the Thesis	Master of Science (M.Sc.)
Date of the Thesis	25/09/2019
Field of the Thesis	Business Administration
Place of the Thesis	KBU SBE / KARABUK
Total Page Number	113
Keywords	International Finance Center, Istanbul Finance Center, Regional Finance Center, Financial Centers Index

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİST	: Borsa İstanbul
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
FATF	: Mali Eylem Görev Gücü
GCI	: Küresel Şehirler İndeksi
GFCI	: Küresel Finans Merkezleri İndeksi
GPCI	: Küresel Güç Şehir İndeksi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HSBC	: Hong Kong and Shanghai Banking Corporation
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İFM	: İstanbul Finans Merkezi
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
IFCD	: Küresel Finans Merkezleri Gelişim İndeksi
MAS	: Singapur Merkez Bankası Para Otoritesi
SERPAM	: Sermaye Piyasası Araştırma Merkezi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
NASDAQ	: ABD Ulusal Menkul Kıymetler Kurumları Birliği'nin Elektronik Borsası

NYMEX : New York Vadeli İşlemler Borsası; New York Ticaret Borsası

UFM : Uluslararası Finans Merkezi

VOB : Vadeli Opsiyon Borsası

GİRİŞ

16. ve 17. yüzyılda ülkelerin başkentleri genellikle ticaretin odağında bulunan şehirler olmuşlar, sanayi devrimi ile artan sermaye birikimi neticesinde giderek merkezileşen bu şehirler ticaret merkezi olmaktan da öte birer finansal merkez konumu kazanmışlardır. Her ne kadar stratejik bölgeler, liman şehirleri, baharat yolu ve ipek yolu gibi ticaret yolları güzergâhında bulunan şehirler merkez olma özelliği kazanmış olsalar da günümüzde bu gibi şartları taşımayan bölgelerde de finansal merkez olma hedefi ülke politikası olarak benimsenmiş ve sıfırdan finansal merkez kurulmuştur. 2004 yılında çalışmaya başlayan, özellikle İslami finans alanında çalışan ve vergi oranlarının sıfır olduğu Dubai Finans Merkezi, sıfırdan finans merkezi olmaya örnek verilebilir.

Ülkemizde ise tarihinde Roma, Bizans, Latin ve Osmanlı gibi dört büyük imparatorluğun başkenti olmuş, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan tek şehir olma özelliğindeki İstanbul, finansal merkez özelliğini taşıyan şehrimizdir. İstanbul'un Finans Merkezi Projesi ülkemiz ekonomi gündemini uzun süredir meşgul eden konulardan birisidir. Doğu Avrupa başta olmak üzere Avrupa Birliği (AB)'nin içinde bulunduğu ekonomik problemler göz önüne alınırsa İstanbul'un Finans Merkezi olma şansının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. İstanbul'un en büyük rakibi kabul edilen Dubai Finansal Merkezi'ne 2008 finansal krizinden sonra ilginin azalması, İstanbul'un bu projede başarılı olma avantajını arttırmıştır.

Türkiye ekonomisi ve siyasi konjonktüründe son yıllarda görülen istikrarlı gelişmeler ve finans sektöründe ortaya çıkan büyüme potansiyeli neticesinde, dünya ekonomisinden aldığı payı yükseklerle çıkarmayı hedefleyen ülkemiz açısından hayata geçirilmesi önemli olan İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin başarılı olabilmesi adına bazı önemli hususlar vardır. Bu önemli hususları; ekonomide istikrarın ve büyümenin sağlanması, finansal ürün çeşitliliğine açık olunması, uluslararası hukuki standartlara sahip ve hukuki uygulamalarda esnekliğin sağlanabildiği bir hukuki altyapının sağlanması, finans sektöründe çalışabilecek kalifiye elemanların yetiştirilmesi, iletişim ve ulaşım alanındaki altyapı hizmetlerinin sorunsuz olması olarak sıralayabiliriz.

Bu çalışmanın birinci bölümünde finans merkezi kavramı, türleri ve finans merkezi olma kriterleri; ikinci bölümde finans merkezlerinin ekonomiler üzerindeki

doğuracağı olumlu ve olumsuz etkileri sıralanmaktadır. Üçüncü bölümde ise uluslararası finans merkezlerinin sıralanmasına dair yapılan endeksler ve bu bağlamda finansal merkezler incelenmektedir.

İstanbul'un başta bölgesel ve nihayetinde uluslararası finans merkezi olma potansiyeli ve bu potansiyele dair avantajları ve dezavantajları hakkında ise dördüncü bölümde bilgi verilmektedir. Bu bölümde ayrıca Finansal merkez olma yolunda atılması gereken yasal adımlar ve izlenmesi gereken stratejilere de yer verilmektedir. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise yapılan bu çalışmaların sonuçları analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANS MERKEZİ KAVRAMI, TÜRLERİ VE FİNANS MERKEZİ OLMA KRİTERLERİ

Finansal kavramların yoğunlaştığı, fon talebi ve arzının karşılaştığı gerek yerel gerekse uluslararası mali kurumlar ve bankaların faaliyette bulunduğu, sınır ötesi iş/işlemlerin kolay ve verimli bir şekilde yapıldığı, menkul değer alış ve satışlarının gerçekleştirildiği bölgedir (Uzunoğlu, 2000: 43).

Ekonominin güçlü olması ve politik istikrarın var olması bir ülkenin uluslararası finans merkezi olabilmesi için gereklidir. Sadece bu etkenler değil, finans şirketlerinin o ülkeye yatırım yapması için finans ürünlerinin çeşitli olması, iç piyasa unsurlarının canlı olması ve finans sektörünün güçlü olması gereklidir. Nitelikli eleman noktasında da finans kesimi ayrıcalıklı bir noktadadır. Portföy yöneticisinden geri hizmette çalışana kadar her noktada kalifiye personele ihtiyaç vardır. Yatırımcılar adil bir hukuk sistemine sahip, yolsuzluğun olmadığı ve minimum bürokrasi olan ülkelere yatırım yapmak isteyeceklerdir. Bu unsurların yanında; iş yapma maliyetleri düşük, diğer ülkelerle bağlantısı kolay, iletişim ve ulaşım altyapısı gelişmiş, yaşam kalitesi yüksek şehirler yatırım yapacak şirketlerin o şehri tercih etmesinde önemli etkenlerdir.

Zikredilen tüm bu hususları bünyesinde başarıyla harmanlayan ve uluslararası finans merkezi olarak anılmaya başlanan şehre sermaye girişi yoğun olmakta ve bu durum şehrin ekonomik büyümesine pozitif anlamda katkı yapmaktadır.

Finans merkezi olarak nitelendirilen şehirler, yapılan araştırmalar çerçevesinde aşağıda listelenen beş ana başlıktaki koşulları bir arada sağlayan şehirlerdir;

1. Ekonominin büyük olması.
2. Kalifiye çalışan varlığı.
3. Düzenleyicilerin yaklaşımı ve düzenleme altyapısı
4. Gelişmiş bir finans sektörü.
5. Sorunsuz bir fiziksel altyapı (Öztangut, 2007: 3).

1.1. Finans Merkezlerinin Doğuş Nedenleri

Finansal piyasalar, küreselleşme ile sınırların ortadan kalkmaya başlaması ve bilişim teknolojileri alanındaki gelişmelerin neticesi ile yatırımcıların yatırım yapma maliyetlerinin azalması gibi sebepler sonucunda uluslararası boyut kazanmaya başladı. Bunların sonucunda da ülkeler arasında sermaye dolaşımı da kolaylık kazandı.

Sanayi ve ticaretin gelişimine paralel olarak ülkelerin ekonomik kalkınmaları hızlanmış olsa da genişleyen kamu kesiminin finansman ihtiyacı artmıştır. Fon ihtiyacı olanlara yurtiçi tasarrufların kullanılması fonksiyonu finansal hizmetlerin doğmasına ve gelişimine imkân tanımıştır.

Üretim faktörlerinin karşılanması için gerekli olan sermayenin eksikliğine yurtiçi tasarrufların yetersizliği sebep olmakta ve bu eksiklik üretim, yatırım ve istihdam seviyelerinin düşmesine yol açmaktadır. Bu durum neticesinde de üretime dair gerekli finansmanın bulunabilmesi için ülke ekonomisinin yurtdışı tasarruflara bağımlılığı ve nihayetinde ülkenin ekonomik kırılganlığı arttırmaktadır (TCMB, 2015: 5).

Genellikle hükümetler, gelişmiş ülkelerdeki uluslararası finansal aktiviteleri ülkesine çekmek için bankacılık finans sistemi üstünde kısıtlama ve denetimleri büyük ölçüde azaltmak ya da kaldırmak için birtakım uygulamaları (deregülasyon) gerçekleştirirler. Bu uygulamaların sonucunda oluşan Finansal Serbestleşme kavramı ekonomilerin uluslararası sermaye hareketliliklerine açılma sürecidir (Durusoy, 2000: 1).

Teknolojik ilerleme ve verimlilik artışıyla beraber -yatırıma yönlendirilebilmesi şartıyla- yurtiçi tasarruflar, ekonomik büyümenin ana göstergelerindedir. Yurtdışı tasarrufların da yatırımda kullanılabilmesine imkân tanıyan finansal serbestleşme ise ekonomik büyümeyi hızlandırıcı etkiler sunabilir. Yurtdışı/yabancı kaynaklı bir ekonomik büyümesi olan ekonominin ise dış gelişmeler/şoklar karşısında kırılgan olacağı da aşikardır. Bu gelişmeler ışığında sürdürülebilir bir ekonomik bir büyüme için yatırımların büyük bir bölümünün finansmanının yurtiçi kaynaklara dayanması ve doğal olarak yurtiçi tasarruf miktarının artırılması son derece önemlidir (Altuğ, 2012: 1).

Dolar 1944 yılında Bretton Woods anlaşması ile rezerv para statüsüne geçmiş, uluslararası para ve ödemeler sisteminin gözaltına alınması ve denetimi adına Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu kurulmuştur. Amerika Birleşik Devleti (ABD)'nin 1960lı yılların başında yerel piyasalarda faiz ve vergiler ile ilgili yaptığı kısıtlayıcı düzenlemeler ile ilk kez finansal işlemler sınır ötesine kaymış ve Londra'da para ve sermaye piyasaları oluşmuştur. Londra yabancı ihraççılarla yabancı yatırımcıların sterlin dışında Dolar ile işlem yapılabilen uluslararası bir merkez olmaya başlamıştır. Yine Londra yabancı finansal kuruluşların serbestçe finansal işlem ve faaliyetlerini sürdürebilmeleri için düzenlemeler getirmiş ve birçok yabancı mali kuruluşa ev sahipliği yapmıştır (Çoban, 2012: 10-11).

Ayarlanabilir sabit kurlu Bretton-Woods sisteminin sona ermesiyle, 1970'lerde başlayıp hala devam eden hızlanma süreci başlamıştır. Bunun sonucunda döviz kurları dalgalanmaya bırakılmış, böyle bir durumda sıkı sermaye düzenlemelerine gitmenin ekonomik istikrarsızlığı arttırdığı düşünülerek uluslararası fon transferlerine getirilen kontroller gevşetilmeye başlanmış ve serbestleşme hareketleri hızlanmıştır. 1974'te ABD ile başlayan bu süreç, 1979 İngiltere, 1980 Japonya ve 1981 yılında da Almanya'nın liberalizasyona yönelik adımlarıyla devam etmiştir (Serkan, 2008: 52).

Dünya üzerinde yer alan önemli finans merkezlerindeki aktörlerin faaliyetleri yanında finans piyasalarında uygulanan deregülasyon ve serbestleşme politikaları gibi gelişmeler finans piyasalarında entegrasyonun önünü açmıştır. Dünyadaki finansal piyasalarda girişimcilerin rekabet yeteneklerinin artırılması için devletlerin finans piyasalarını deregüle etme ve serbestleştirme yönünde teşvik eden kavram küresel rekabettir. (Akdiş, 2000: 6).

1980'li yılların başından itibaren ise yerel finansal piyasalarda deregülasyon ve liberalizasyon süreci başlamış, finansal piyasalar giderek dışa açılmaya başlamış, uluslararası finansal piyasalar gelişmiş, sınır ötesi finansal işlemler genişlemiş, uluslararası para ve sermaye hareketlerindeki serbesti, teknolojik gelişmelerin de etkisi ile global bir finansal pazar yaratılmasına yol açmıştır (Çoban, 2012:11).

Piyasaların dışa açılmasının kolaylaşması ile finansal işlemler sınır ötesine doğru yönelmiş ve yatırımcılar fonlarını kendi ülkelerinde sahip oldukları sınırlı yatırım seçenekleri ile değerlendirmek yerine dünya üzerinde farklı piyasalar üzerinde

yönlendirme imkânı bulmuşlardır. Yatırımcıyı cezbetmek isteyen bankalar ve aracı kurumlar, ürün seçeneklerini farklılaştırma ve sundukları hizmetin kalitesini artırma gibi faktörlerle dünyanın farklı yerlerinde bir yarış içine girdiler. Finansal piyasaların uluslararası bir boyut kazanması ile şehirlerde dünya çapında bir boyut kazanmaya başladılar.

Dünyadaki farklı şehirler finans merkezi olma ve yatırımcılar tarafından tercih edilir olma için yeni adım atmaktadırlar. Ekonomisi iyi olan, gelişmekte olan ülkeler dikkat çekmekte ve dünyanın uluslararası önde gelen finansal kuruluşlarının bu ülkelere yatırım yapmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum ise Londra ve New York gibi uzun yıllardır uluslararası finans merkezi olan şehirleri yeni rakipler ile karşı karşıya getirmektedir.

Finansal gelişmeyi hızlandıran ve finansal merkezlerin gelişiminde önemli olan faktörler şu şekilde sıralanabilir;

- İş Çevresi: İş yapmanın maliyeti ve kolaylığı, teknolojik altyapının ve fiziksel altyapının kalitesi, politik ve ekonomik politikalar
- Finansal Piyasa Alt Yapısı: Döviz değişimi, ödeme sistemleri, piyasa bilgi sistemleri, takas merkezleri ve güvenliği ve ticaret havuzu gibi finansal hareketliliklerin kapsamı ve kalitesi
- Düzenleme: Finans piyasalarının; düzenleyici ortam, açıklık ve öngörü, doğruluk, uluslararası standartlar gibi hususlarda uluslararası piyasalara en iyi uyumu ve uygunluğu ile finans piyasalarının düzenleme kalitesi ve kapsamı,
- Nüfus: Finans merkezindeki yabancı işgücü ve yöresel iş gücünün niteliği,
- İletişim: Dünya merkezleri ve diğer uluslararası piyasalar ile iletişimin kalitesi (Kılıçaslan, 2014: 99).

1.2. Finans Merkezi Türleri

Talep edilen finansal ürün ve hizmetlerin belli bölgede yoğunlaşması ile içerisinde medya, hukuk, denetim, gayrimenkul yönetimi, mali müşavirlik, bilgi teknolojileri ve iletişim gibi alanlarında dışsal ekonomilerden yararlanmak amacıyla yoğunlaşmasıyla ortaya çıkan sonuç Finans Merkezidir (Çevik, 2009: 6).

Finans merkezleri fonksiyonlarının çeşitliliğine bağlı olarak çok farklı şekillerde sınıflandırılmakla beraber Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından Finans merkezleri; uluslararası, bölgesel ve Off-Shore finans merkezleri olarak üç farklı sınıfta kategorize edilmektedir (Kılıçarslan, 2014: 92).

1.2.1. Uluslararası Finans Merkezleri

Finansal aracılık işlemlerinin ekonomik büyüme ve kalkınmanın desteklenmesinde büyük önemi vardır. Uluslararası Finans merkezi ise finansal aracılık işlemlerinin uluslararası çapta yer aldığı merkezlerdir. Bir diğer açıdan ise elinde fon fazlası olanlar ile fon alma ihtiyacında olanların bulunduğu uluslararası merkezdir. Dünyanın herhangi bir ülkesinde finansal işlem yapmak isteyen birisi (mesela Avustralya'daki hisse senedine Londra üzerinden yatırım yapmak isteyen bir Türk yatırımcı) uluslararası finans merkezi aracılığıyla bu işlemini yapabilir.

Her ne kadar uluslararası finans merkezi tanımının yapılması zor da olsa, aşağıda sıralanan özellikler uluslararası finans merkezlerinin ortak özellikleridir.

- Hacim olarak bakıldığında sınır ötesi finansal işlemlerin daha fazlaca olması,
- Uluslararası nitelikli finans uzmanlarının sayısı,
- Uluslararası firmalarca ulaşılabilir yerel piyasanın büyüklüğü,
- Yüksek hacimli ve farklı piyasalara hizmet verebilme yeteneğine sahip bir merkez olma imajı/itibarı/profil,
- Uluslararası normlara sahip yasal ortam,
- Politik ve ekonomik istikrar,
- Etkin ve kabul görmüş yasal düzenlemeler,
- Yerel, bölgesel ve küresel ölçekte iş kurma ve yönetme kolaylığı,
- Finansal hizmetler sektöründe iş yapma maliyetleri,

- Rekabetçi mali ortam, (kurumsal ve bireysel)
- Nitelikli finansal sektör hizmet çalışanlarını ülkeye çekebilecek nitelikte yaşam tarzının varlığı,
- Destek hizmetlerine erişilebilirlik, yeterli iletişim ve fiziki altyapı ile ulaşım altyapısı,
- Fon sahibi ile fon kullanıcılarını uluslararası alanda buluşturması,

Bu özelliklerin her biri, finans merkezini tanımlarken birer alt unsur olarak düşünülebilir. Değınilen özellikler bir bütün olarak, dünya çapındaki özel ve kamu kurumlarınca yayınlanan ve genel olarak kamusal ve kurumsal algıları yansıtan Uluslararası Finans Merkezi (UFM) göstergelerine katkı sağlamaktadır (Deloitte, 2009: 7).

Uluslararası Finans Merkezleri ulusal ve uluslararası yatırımcılara düşük işlem ve sermaye maliyeti, düşük risklilik ve sermayeye kolay ulaşım imkânı sağlarlar. Geniş ürün yelpazesi ve sermaye birikimi ile piyasalar genişler ve derinleşir ve likidite bollaşır. Ulusal finans kurumları ve yabancı finans kurumları bu ortamın avantajlarından yararlanmak üzere işlemlerini ve sermayelerini bu merkezde değerlendirirler (Apak, 2008: 4).

1.2.2. Bölgesel Finans Merkezi

Genellikle buldukları bölgede hizmet veren bölgesel finans merkezleri, bölgesinde bulunan ülkelerin ihtiyaçlarına cevap vermektedirler. Ekonomileri büyük olan ülkelerde finansal hizmetlerin yoğunlaştığı şehirler finansal merkez olarak nitelendirilebilir.

Bölgesel finans merkezlerinin belli başlı özellikleri arasında;

- Yerel ve uluslararası firmaların bölgesel pazarlara erişimini sağlayacak bir iletişim ağına ve alt yapısına sahip olma,
- Yurtiçi borsalarda kote olarak işlem gören yabancı şirketlerin varlığı,
- Ulusal tahvil pazarının genişliği
- Finansal sistemin toplamına bakıldığında yabancı finans kurumların ve sınır ötesi işlemlerin fazla yer tutması,
- Türev ürünler piyasasının gelişmişliği,

- Bölgesel döviz piyasalarının varlığı ve etkinliği,
- Merkezin finansal gelişimini ve derinliğine yönelik ürün çeşitliliği, yatırımcı sayısı,
- Yatırımcıları cezbedici iş ortamı,
- Yasal düzenlemelerin finans merkezini destekleyici etkisi, her çeşit ürüne ve piyasaya yönelik basit ve kesin çözüm üretmesi,
- Yatırımcılarla kara para aklama, uluslararası dolandırıcılık, manipülasyon ve diğer yasaklanmış uygulamalara ilişkin ön anlaşmalar,
- Fiziki alt yapı yatırım bağlantısının gelişimi (hava taşımacılığı, yollar, ofis sistemleri) (Kılıçarslan, 2014: 96).

1.2.3. Ulusal Finans Merkezi

Ülke içinde taleplere cevap verebilen ve ülkede finansal kurumların, piyasanın ve işlemlerin en yoğun olarak yapıldığı şehirdir (Uzunoğlu, 2000: 44). Merkezler yurtiçi finans hizmeti talebine göre şekillenmekte ve düzenlemeler buna göre yapılmaktadır. İşlemlerin önemli kısmı yerel işlemlerdir. Bu ulusal finans merkezleri aynı zamanda ülkenin sınır ötesi işlemlerinin de yapıldığı merkezler olup, ülkelerin uluslararası piyasalar ile bütünleştiği merkezlerdir.

1.2.4. Off-Shore Finans Merkezi

Off-Shore Finans Merkezi, en temel tanımı ile yerleşik olmayan kişi ve kurumlara verilen finansal hizmetlerdir. Fonların daha çok başka ülkelerden sağlandığı ve başka ülkelerde değerlendirildiği merkezdir. Bu merkezlerdeki finansal hareketliliklerin büyük bir kısmı yabancılar tarafından kontrol edilmektedir. Bu merkezlerdeki yerel piyasa küçükken ülke ekonomileri çok gelişmemiştir. Bu merkezlerin özellikleri;

- Bu merkezlerde yer alan banka veya diğer finansman kuruluşlar müşterilerine dair bilgileri kriminal suçlar ve terörle mücadele gibi ciddi suçlar dışında kamu otoriteleri dair üçünü kişilerle paylaşmamaktadır.
- Yabancı finansal kuruluşların bu merkezlerde şube açma gibi banka kurma gibi prosedürleri daha kısa sürmektedir. Off shore bankalar bankacılık işlemlerinde genellikle vergi işlemlerinden muaf tutulmaktadır. Ayrıca, çoğu

merkezde bankalar mevduatları için karşılık yatırmamakta, sermaye yeterliliği gibi düzenlemelere tabi olmamaktadır.

- Bu merkezlerde kambiyo sınırlamaları olmazken, geçerli para birimleri ABD Doları ve İngiliz Poundu gibi güçlü para birimlerine sabitlenmiştir (TSPAKB, 2011:20-21).

1.2.5. Ürün Odaklı Finans Merkezleri

Ürüne veya belirli hizmet alanlarına odaklanan bu tarz merkezlerin temel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz;

- Finans piyasalarını ve hukuki yapılarını belirli finansal hizmetlerin sunulmasında avantaj sağlayacak şekilde düzenlemişlerdir.
- Bazı finansal ürün ve hizmetlerin sunumunda yabancı mali kurumlara yönelik vergi vb. avantajlar sunarak uluslararası alanda ihtisaslaşmaya yönelmektedir.
- Genel olarak uluslararası ve bölgesel finans merkezlerine yakın yerlerde kurularak bu merkezlerin belirli finansal hizmetlerinin tamamlayıcısı konumundadırlar (Çoban, 2012: 9-10).

1.3. Finans Merkezi Olma Kriterleri

Finansal bir merkezin uluslararası anlamda bir finans merkezi olabilmesi için, o şehrin/merkezin uluslararası finansal hizmete dair talebinin önemli miktarlarda olması ve bu talebin karşılanmasına dair hem yeteneğinin hem de isteğinin olması yanında, çevre koşullarının kaliteli olması ve sağlam bir finansal altyapıya sahip olması gerekmektedir (Yam, 2008: 1).

Finans merkezi olabilmek için gereken kriterler hukuki, siyasi, sosyal ve ekonomik kriterler başlıkları altında incelenebilir. Bu kriterler ayırt edici faktörler, fark yaratıcı faktörler ve rekabet için göreceli faktörlerdir (Çevik, 2011: 32).

1.3.1. Ayırt Edici Temel Faktörler

Uluslararası bankacılık kurumlarının karar verme aşamalarında bu bileşenler çoğu zaman ön planda yer almaktadır. Ana coğrafya, politik, sosyal ve kurumsal

faktörler sebebiyle bu gruptaki faktörlerin genel olarak değiştirilmesi daha zordur (Kılıçaslan, 2014: 104).

1.3.1.1. Politik İstikrar

Finans merkezlerine dair yapılan çalışmaların ortak unsuru olarak nitelendirilebilecek politik istikrarın olduğu ülkelere güven duyan yatırımcılar sayesinde hem ticari aktiviteler hem de fon alışverişi güvenli bir şekilde gerçekleşir (Sönmez, 2014: 35) Politik istikrar uluslararası finans kuruluşlarını cezbetmesi bakımından en önemli faktör denilebilir. Uluslararası Finans Merkezi etkileme alanı dışında kaldığı için, belli seviyede bir politik kararlılığın sürmesi ile aktif stratejiler diğer faktörlerin üstüne yoğunlaşacaktır. Belli düzeyde politik istikrardan kast edilen; ekonomi politikalarının kalıcı ve istikrarlı uygulanması ve siyasi riskin minimum düzeyde olması ve yönetilebilir olmasıdır. Bunun aksi durumunda ise dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile siyasi belirsizlikler yaşanabilir. Örneğin 2013 yılında ABD’de kongrenin partiler arasındaki bütçe anlaşmazlığını çözememesinin ardından hükümet kısmen kapanmış ve bu siyasi kriz sonucu borsalar olumsuz etkilenmiştir.

Yüksek güvenilirliği olan bir finans merkezi politik istikrara olumlu yönde etki edecektir. Birçok objektif ölçüt eşliğinde politik istikrar ölçülebilir olsa da bankacılar ve yatırımcıların bölgesel algıları ve olumsuz konumlandırma çalışmaları ile değiştirilebilmektedir.

Finans merkezine dair yapılan çalışmaların neredeyse hepsinde ortak olarak belirtilen politik istikrar kavramının en azından belli bir düzeyde olmadığı bir ülkede herhangi bir ticari faaliyetin yapılması veya yatırımcıların fon işlemlerinin güvenilir bir şekilde yapılması zordur.

1.3.1.2. Coğrafi Konum ve Yakınlık

Ülkelerin coğrafi konumu değiştirilemeyecek bir özellik olduğundan önemli pazar ve piyasalara yakın olan şehirler avantajlı konumdadır. Mesela Moskova coğrafi açıdan her zaman izole bir bölgede olacaktır.

Finans merkezi olarak konumlandırılmak istenen bir metropol şehrin coğrafi pozisyonu gerek uluslararası rekabet gerekse ulusal rekabet noktasında göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. New York ve Londra gibi uluslararası arenada

rekabetçi metropol şehirlerin denizlere ulaşım olanağının varlığı gerek sanayileşmede gerekse finansal hizmetlerin gelişimi ve ticarete öne geçmelerine yol açmıştır (Akpınar ve Taşçı, 2011: 14).

Gelişmekte olan ve canlı bir bölgenin merkezinde yer alan ülkeler öncelikle bölgesel daha sonrasındaki süreçlerde de uluslararası piyasalarda ekonomik gelişmeyi hedefleyebilirler. Ülkemiz coğrafi konumu gereği Avrupa Birliği'nin Asya'ya açılan kapısı konumunda olması sebebiyle bu avantajlı konumunu iyi değerlendirebilmelidir.

1.3.1.3 Yasal Ortam

Esnek yasal düzenlemelerin olması finans merkezini güvenilir hale getirecektir. Çünkü yasalar zamanla değişmektedir. Bu yasaları değiştiren hükümettir. Hükümetin piyasanın şartlarını göz önünde bulundurarak, sektörle uyum içerisinde düzenleme yapması faydalı olacaktır. Hükümetin sorunlara yaklaşımı etkin ve hızlı olmalıdır (Sönmez, 2014: 31).

Ülkemizin hukuki altyapısının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesiyle yabancı yatırımcıların ülkemizde yatırım yapması için önemli bir koşuldur (Öztangut, 2007).

Finansal bir merkezi yönlendirebilecek bir yasal sistemin normal şartlarda taşınması gereken noktalar;

- Hukuki kurumların dayanıklılığı,
- Mülkiyet hakları,
- Yasal sistemin gelişmişlik düzeyi,
- Alternatif tahkim kurullarına erişimdir (Deloitte, 2007: 20).

1.3.1.4. Birincil Düzenleme ve Düzenleyici Kurumlar

Yapılan düzenlemeler rekabete imkân tanıyan, rekabetçiliği geliştirici, yaratıcı ve yenilikçiliğe açık, maliyetleri minimum eden ve piyasa oyuncularının güvenini kazanacak biçimde adil ve disiplinli gerçekleştirilmelidir. Esasen yapılan tüm düzenlemeler ve oluşturulacak kurumlar, uluslararası sermaye hareketlilikleri serbestisine imkân tanınmalıdır.

Hukuki çerçeve ve düzenlemeler;

-Mali kurumların, mali piyasaların çalışmaları, denetim ve gözetimi ile finansal ürünlerin ihracı ve ikincil piyasa işlemlerinde, tasarruf sahibi ve yatırımcının korunmasında “uluslararası ortak normlara” uyum.

-Kamu müdahalesi ve sınırlamalarının en az olması.

-Mali piyasalarda rekabeti artırıcı, yenilikçiliğe ve yaratıcılığa olanak sağlayan, maliyetleri en aza indiren düzenlemeler (Uzunoğlu, 2000: 49) olmalıdır.

1.3.1.5. Mali Ortam

Finans merkezlerinin uluslararası ve bölgesel nitelik kazanmasında en önemli unsurlardan biri mali kurumlara, piyasalara, mali işlemlere ve yatırımcılara yönelik olarak uygulanan vergi düzenlemeleridir (Uzunoğlu, 2000: 50).

Finansal merkezlerin vergi politikalarındaki stratejilerini bazen düşük vergi oranının daha iyi olacağı varsayımına dayanarak gösterge vergi oranına yönelik uygulamalardan ibaret hale getirmeleri önemli olsa da bu durum birçok alt başlığın gözden kaçmasına, istenmeyen imaja ve gereksiz kazanç kaybına yol açabilmektedir. Döviz işlemlerinden kaynaklı kazançların vergilendirilmesi, vadeli işlemlerin kazançlarının vergilendirilmesi, mevduat-repo gelirleri ve menkul kıymet işlem gelirleri ile temettü gelirleri gibi gelirlerin vergilendirilmesi gibi vergilendirmelerin düzenlemelerinin basit ve düşük oranlı olması önemli rekabet avantajı sağlamaktadır.

Pratikte, UFM’ler beş genel mali başlık altında rekabet ederler: oranların rekabetçiliği, muamelelerin kesinliği, adalet, uygulama kolaylığı ve açıklık ile uluslararası standartlara uyum. Kurumsal vergi oranı rekabetçi olmalıdır ancak sıfır olmak zorunda değildir. Birçok finans kurumu ve uluslararası firma zaten genel merkezlerinde geçerli olan vergi rejimlerine tabi oldukları için toplamdaki vergi yükü büyük oranda etkilenmemekte, yani çok düşük vergi oranları ancak çok ufak bir avantaj yaratmaktadır. Yabancı ülkelerle bir vergi anlaşmaları ağı oluşturmak, bölgesel ticarete finansal hizmetlerin de katılımını sağlamaya çalışan etki bölgeleri için önemlidir. Anlaşmalara ilişkin pazarlıklar yıllarca sürebilmektedir. O nedenle bu gibi anlaşmalara yönelik stratejik planlamalara erkenden başlanması gerekmektedir (Çevik, 2011: 36).

1.3.2. Rekabet İçin Göreceli Faktörler

Ayırt edici temel faktörleri bünyesinde barındıran ve merkezler arasında üstünlükler sağlayabilecek, bulunduğu ülkenin sahip olduğu gelişmişlik düzeyine bağlı olarak da rekabet gücünü belirleyen faktörlerdir (Çevik, 2011: 36).

1.3.2.1. Nitelikli İşgücü

Ulusal ve uluslararası finans sektöründe kalifiye, tecrübeli, uzmanlaşmış, yabancı dili üst seviyelerde ve bilişim teknolojilerine hâkim eleman olması gerekmektedir. Yapılacak işlemlerin uluslararası boyut taşıdığı düşünülürse uluslararası hukuk prensipleri, çalışma koşulları, ücretler ve sosyal yükümlülükler açısından maliyetler optimal ve esnek olmalıdır.

Finans sektörü kalifiye eleman bakımından diğer sektörlerle göre farklı bir noktada olduğundan uluslararası finans merkezlerindeki yerel iş gücünü finansal anlamda eğitime stratejileri iyi biçimlendirilerek uzun vadeli planlanmalıdır.

Bir şehrin uluslararası finans merkezi olmasında nitelikli insan kaynağının bulunması önemli bir unsurdur. Nitelikli iş gücünün varlığı finans kurumlarının yatırım kararlarını daha kolay yatırım kararı vermesine imkân tanır. Temelinde finans merkezi olan şehre de nitelikli iş gücü akımı başlamakta olduğundan bu ilişki birbirini tetiklemektedir. Bu akım hem yurtiçinden hem de yurtdışından olmaktadır (Budak, 2006).

Yurtdışında yaşayan çalışanların ülkeye dönüşünün sağlanması hem faydası daha çok olan hem de daha çabuk sonuç alınabilecek bir yöntemdir. Yabancıların çalıştırılması da bir yöntem olarak benimsenebilir ancak ülke nüfusu eğitilemezse bu durum uzun vadeli maliyet dezavantajına yol açacaktır. Ülke nüfusunun finans eğitiminin yüksek okul ve lisansüstü eğitime mi yoksa daha orta ve arka ofis çalışanlarının yetiştirileceği genel tabanlı bir eğitime mi yönlendirileceği önemli bir stratejik seçimdir.

1.3.2.2. Profesyonel Hizmetlere Erişim ve İş Yapma Maliyeti

Şirketlerin profesyonel hizmetlere ulaşımı kolay yollardan sağlayacak imkânları sağlaması rekabetçi stratejileri geliştirmeleri için gereklidir. Vergi müşaviri,

avukat, muhasebeci gibi alanlarda uluslararası standartlarda destek hizmetlerinin firmalara sunulması için doğru bir strateji ile iş gücü havuzu kullanılmalıdır. Örneğin Londra hukuk alanında en etkili 100 firmadan 72 sine ev sahipliği yapmaktadır (Deloitte, 2007: 123).

Finansal her türlü hizmet yanında tüm profesyonel hizmetlerin var olması gerek kurumlar gerekse müşteriler için avantaj oluşturmaktadır.

1.3.2.3. Ürüne Özel Düzenleme ve Vergilendirme

Rekabet halinde olunan etki bölgelerine karşı bazı avantajlar elde etmek için ürüne özel mali arbitraj ya da düzenleme arbitrajı olarak değerlendirilebilecek; ilk ihraçta yönetim ve kayıt maliyetinin düşürülmesi, kurumsal sigortalar, yatırım ortaklıkları, menkul kıymet kaydı üzerindeki vergi vb. yüklerin azaltılması gibi özel düzenlemeler ve vergilendirmeler yapılabilir (Çevik, 2011: 37). Ancak bu uygulamalarda gereksiz risk alınmamalı ve öteki etki bölgelerinde gerçekleştirilenlerin tekrar edilmemesi hususuna dikkat edilmelidir.

1.3.2.4. Altyapı

Finans merkezi olmak isteyen bir şehrin güçlü fiziksel altyapısının olması gereklidir. Fiziksel altyapı imkânları üzerinde en çok düşünülmesi gereken husustur. Finans merkezleri açısından hayati derecede önem taşıyan altyapı; ileri teknoloji içermeli, bilgi iletişim destekli olmalı, üst seviye veri yönetimine sahip, etkin ve maliyeti optimal olmalıdır. Diğer finans merkezleri ile rekabet edilmesi noktasında altyapının önemi büyüktür. Altyapı olanakları yeterli seviyede olmayan bir merkeze uluslararası büyüklükte bir şirket yatırım yapmayacaktır.

1.3.2.5 İşletme Lehine Tutum ve Gelir Oluşturma Potansiyeli

Finansal bir etki bölgesinde iş yapmak isteyen işletmelerin bu bölgeyi tercih ederken önem verdikleri bir husus olarak karşımıza çıkan bu faktöre iş yapma kolaylığı da denilir. (Çevik, 2009: 20). Dünya Bankası gibi bazı uluslararası kuruluşların bu konuyla alakalı yaptıkları ölçümlerde yolsuzluk algısı yer almakta ve bu ölçümler sonucu yolsuzluk algısı olan bazı etki bölgeleri bu algıyı değiştirme adına adımlar atmaktadır.

İş yapma kolaylığı olan bir merkez iş yapmak isteyen işletmeler için bir cazibe sebebidir. Para ve sermaye piyasaları odaklı likiditeyi finansal etki bölgesine çekebilmek ve bu sıcak paranın etkisiyle sanayide ve üretimde ilerlemek için canlı bir ekonomiyi destekleyecek büyümeyi sağlamak finansal merkezler adına akılcı bir hamle olacaktır.

1.3.3. Fark Yaratan Faktörler

Dünyadaki merkezler arasındaki üstünlük sağlayabilmeye ve finans merkezinin bulunduğu ülkenin kalkınmışlık düzeyine bağlı olarak rekabet gücünü belirleyebilmeye imkân tanıyan faktörlerdir. Bu faktörler bahse konu finans merkezinin dünya üzerinde tanınırlık seviyesini ve dünyadaki öteki finansal merkezlerde çalışan kişileri çekebilmeye de fırsat tanır.

1.3.3.1 İmaj

Yatırımcılar ve kurumların dikkat ettiği hususlardan birisi finans merkezlerinin sahip olduğu veya finans merkezlerinin oluşturmaya çalıştıkları imajlarıdır. Bu noktada imajın olumlu olması adına yapılan yatırım ne kadar çok olursa geri dönüşünün o kadar iyi olacağı algısı maalesef yeterli değildir. Zira alınacak kararlar birbirini destekler tarzda olmalıdır. Şöyle ki bir UFM'nin uluslararası markalaşma çalışmaları ve ülkesindeki konumlandırma çalışmaları ile verilmek istenen mesaj aynı hedefe hizmet etmelidir.

1.3.3.2. Yaşam Tarzı

Şehrin yüksek nitelikli kişiler için cazibe merkezi olması için, gece hayatı, kültürü ve enerjisi gibi göstergeleri olan yaşam tarzı (Deloitte: 2008) imaj gibi soyut bir rekabet faktörüdür. Ama şehre kalifiye işgücünü ve onların ailelerini çekme anlamında etkisi önemlidir. Çünkü finans merkezlerinin yapısı gereği yabancı işgücü istihdam edilmekte, yabancı yatırım gelmekte ve yabancı kurumlar iş yapmaktadır. Bu anlamda bir merkezin yabancı yatırımcı tarafından cazip görülerek yatırım yapma kararı vermesinde o şehrin yaşam kalitesi, olanakları ve maliyetleri gibi kriterler önem taşır. Örneğin çocuklar için kaliteli eğitim olanakları, gençler için kültür, şehrin enerjik olması ve spor kompleksleri gibi imkânlar ve nihayetinde güvenli ve sağlıklı bir yaşam ortamının varlığı yatırımcı ve ailelerini bir merkeze çekme anlamında önemli

göstergelerdir. Tabi bu tarz göstergeler birden değişecek hususlar değillerdir. İstanbul'da ulaşım olanaklarının ve yeni yaşam alanlarının oluşturulması İstanbul Finans Merkezi Projesinin bu hususta attığı adımlara örnek gösterilebilir. Yatırımcılar ve uluslararası kuruluşlar finans merkezlerinin var olan ya da oluşturmaya çalıştıklarını imajlarının dikkatle takip etmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

FINANS MERKEZLERİNİN EKONOMİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Uluslararası finans merkezlerinin temel işlevleri, uluslararası sermaye akımlarını kontrol ve kumanda etme, esnek uzmanlaşmaya uygun uluslararası iş bölümünü sağlama, finans sermayenin dolaşım hızını artırma olarak tanımlanabilir ve bu işlevleri ile finans merkezleri dünya ekonomisinde finans piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunurlar (Ergüder, B. 2016: 22).

2.1. Finans Merkezlerinin Finansal Fonksiyonları

Finans merkezlerinde; borsalar, mali kuruluşlar, finansal piyasalar ve ilişkili tüm kuruluşlar bir arada bulunmaktadır. Satın alma gücünü ve fon akışını tasarruf sahiplerinden fon ihtiyacı olanlara kanalize etmek ulusal sermaye piyasalarında olduğu gibi UFM'lerin de temel fonksiyonudur. Finans merkezlerinin fonksiyonları arasında; firmalar açısından kaynakların etkin tahsisi, finansal risk yönetiminin etkinliği, finansal bilgi merkezinde finansal ürün ve hizmet fiyatlarının belirlenmesi, sermayenin oluşmasına ve artışına olanak sağlaması gibi işlemler yer almaktadır. Finans merkezleri; uluslararası finansal işlemlerin kolayca verimli ve kârlı yapılmasına yönelik tüm fonksiyonları gerçekleştirmektedir.

Finans merkezleri; tasarrufların yatırımlara yönlendirilmesi noktasında aracılık rolünün gerçekleştirilmesi, finansal alt yapının sağlanması, ekonomik refahın teşvik edilmesi ve hükümetlerin dahlinin minimum seviyede ve kontrole dönük olması gibi fonksiyonların gerçekleştirilmesini sağlar. Bu fonksiyonların gerçekleştirilmesine ulusal ve uluslararası piyasalarda oluşabilecek riske bağlı ani sermaye kaymaları kısmen de olsa bir engel oluşturabilir. Ülkemizde bankaların merkezlerinin İstanbul Finans Merkezi çevresine taşınması, Vadeli Opsiyon Borsası (VOB)'un İstanbul merkezli olması adına Borsa İstanbul uhdesine alınması İstanbul Finans Merkezi Projesinin etkinliği adına önemli adımlardır. Finansal ürün ve hizmet sunanların böyle bir arada toplanması ve yoğunlaşmasının önemli nedenleri ise şunlardır:

-Globalleşen finansal sistem sonucu mali kurumlar sınır ötesi işlemlere yoğunlaşmakta ve global aktiviteler belirli finansal merkezlerde toplanmaktadır. Bu

merkezlerin yabancı finansal kurumların faaliyetlerine dair kısıtlamalarının az olması veya hiç olmaması en önemli özellikleridir.

-Belli finansal merkezlerde yoğunlaşan kurumlar, her türlü finansal hizmeti sunan kurumlar ile birçok piyasada işlem yapabilme imkânı olduğundan dışsal ekonomi etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

-Finansal merkezlerde mali kurumların yanında onlara destek olan hukuk, müşavirlik, denetim, iletişim, medya gibi hizmet sektörleri de profesyonelleşmektedir.

-Finansal hizmetler ile diğer hizmetler birbirini tamamladıklarından finansal hizmetler ile diğer hizmet sektörleri de gelişecektir.

-Finans merkezlerinde yetişmiş nitelikli kişilerin bir arada bulunması uluslararasılaşma sürecinde önemlidir.

-Gelişen teknoloji destekli merkezler sayesinde globalleşen finansal hizmetlerin maliyetleri üzerinde avantaj sağlamaktadır.

-Finansal kesim ve reel sektör finans merkezi sayesinde güven ve istikrar odaklı bir bütünlük içinde bir araya gelmekte olası kriz ve risk zamanlarında kaldıraç vazifesi üstlenerek ekonomilerin minimum zararla kurtulması ve normalleşmelerine fırsat sağlamaktadır (Uzunoğlu, 2000: 45-46).

2.2. Finans Merkezlerinin Ekonomiler Üzerindeki Olumlu Etkileri

Uluslararası finans merkezi olmanın avantajlarını bilen ve bu sebepten dolayı küresel finans merkezi olma hedefinde olan şehirler ve böyle finansal merkezler oluşturmayı amaçlayan çok ülkeler vardır. Bu avantajların yanında küresel finans merkezi olmanın dezavantajları da bulunmaktadır (Çevik, 2009: 144).

2.2.1. Makro Ekonomik Etkileri

Finans merkezi olmanın doğal bir sonucu olan likidite bolluğu ve finans hizmetlerinde görülen kalite artışı ile şehrin ekonomisinde ve dolaylı olarak ülkenin ekonomisinde bir büyüme olabilecektir. Fonlar üretime kanalize edilebilirse artan üretimle beraber istihdam alanları genişleyecek ve ülke ekonomisi ilerleme sağlayacaktır (Kılıçaslan; 2014: 113-114).

-Uluslararası Finansal Merkezlerin gelişimi neticesinde ülkeye bir dönem içerisinde giren ve yurtdışına çıkan ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisine katkısını gösteren ödemeler dengesi bütçe fazlası vermesine yol açabilir.

-Elde edilen kârların yurtdışına aktarılması ile mahsup etkisi oluşması, sonucunda da pozitif bir etkinin olması beklenmektedir.

-UFM kaynaklı artan aktiviteler kısa ve orta vadede enflasyona yukarı yönlü baskı ortaya çıkarabilir.

-Maaşı yüksek çalışanların maaş artışı yerel maaşlarda da artışa sebep olacak ve neticesinde yerel harcamaların artmasına vesile olacaktır.

-UFM ile destek hizmetlerine olan talep artacak ve destek hizmetleri çeşitliliğine ihtiyaç duyan uluslararası şirketlerin bu talepleri neticesinde destek hizmeti sunanların fiyatlarında artış yönünde bir baskı olacaktır.

-Finans merkezi ile ekonomide meydana gelen aktivitelerin artışı ile ulaşım, konaklama ve her türlü mal ve hizmetlere yönelik talepler artacak ve neticesinde ekonomide bir canlılık ve fiyatlarda artış olacaktır.

-Gayrimenkul fiyatları da yerel talebin artması ile yükselecektir.

-Yerel arzın da artması ile bu yükselmelerin baskısının azalması beklenmektedir. Bu noktada dikkatli kullanılması gereken mekanizmalardan birisi de bu genişlemeyi hükümetin para arzını arttırmak suretiyle yönetmesidir.

-Para girişinde olan bu artış döviz kurlarında yükseliş yönünde baskı oluşturmakta, öte taraftan enflasyondaki artışın döviz kurları üzerinde yaptığı aşağı yönlü baskı ile bu durum dengelenmektedir.

-Enflasyon oranlarındaki artış faiz oranları üzerinde artış etkisi yapacak, yüksek getiriden yararlanmak isteyecek büyük sermaye girişi de döviz kuru üstünde baskı kuracaktır.

-Faiz oranları üstünde baskı unsuru sayısı çok olduğundan faiz oranları üzerinde etkinin düzeyine dair tahmin zorlaşmaktadır.

-Hükümetin bütçe durumları, UFM'nin başlangıçtaki yatırım gereksinimleri nedeniyle olumsuz etkilense de finansal hizmetlerin genişlemesi ve destekleyici konumdaki sektörler beraber vergi gelirlerinde artış da olumlu etkilemektedir.

-Cari hesabın ikame etkisinden arındırılması gerekmekte olup hali hazırda Türkiye'de yerleşik bazlı yabancı firmaların UFM'ye yönelmesi ve ödedikleri mevcut vergi tutarının gerilemesi söz konusu olabilecektir.

-Finansal ürünlere artan oranda ve daha etkin erişimin sağlanmasının, Türk firmalarının verimliliğini artırması ve böylece ekonomik büyümeye katkıda bulunması beklenmektedir (Deloitte, 2007: 49-50).

2.2.2. Uluslararası Fon Akımları Açısından Etkileri

Uluslararası nakit akışlarının ülke üzerinden yoğun bir şekilde geçmeye başlaması ülke ekonomisinin üzerinde önemli etkilere yol açar. Yoğun bir sermaye girişinin olması ülke ekonomisi üzerine katkı sağlar.

Uluslararası fon akımlarının ülkede toplanması ya da ülke üzerinden geçerek dünyaya yayılması mali piyasalarda "derinleşmeyi" de beraberinde getirecektir (Taşdemir, 2008). Bu derinleşme belli bir düzeye kadar sıcak para çıkışlarında ekonomik kırılganlığı azaltmaktadır. Diğer bir açıdan bakarsak uluslararası sermaye akımları bir sebeple terse dönerse ekonomide ciddi durgunluklar hatta ekonomik krizler bile yaşanabilir. Örneğin Tayland 1990lı yıllarda Uluslararası Finans Merkezi olabilme adına uygulamaya koyduğu adına politikalar neticesinde 1993 yılından itibaren hızlanan bir sermaye girişi yaşamış hedefine ulaşarak belli bir ekonomik büyümeye ulaşmıştır. Ama sermayenin 1997 yılından itibaren Tayland'dan çıkmaya başlaması sonucunda uzun bir ekonomik durgunluk süreci ve derin bir krize girmiştir (TSPAKB, 2007).

2.2.3. Sabit Sermaye Yatırımları ve Milli Gelir Açısından Etkileri

Global bir finans merkezinde toplanan yerli ve yabancı yatırım miktarı doğal olarak iktisadi yatırımların hızlanmasına neden olacaktır. İktisadi yatırımlar milli gelirden olumlu bir artışa neden olacak bu da yeni iş sahaları ve yeni iş olanakları şeklinde tanım bulacaktır. Yeni iş olanakları istihdam üzerinde yukarı doğru bir eğilim

sağlayacaktır. Ancak burada temel sorun nitelikli iş gücü sayısında yaşanabilir. Çünkü finans sektörü nitelikli işgücünün fazlalığı ile ayakta durabilen sektörlerin başında gelmektedir. Bu durum da eğitim sektörünü harekete geçirecektir. Daha fazla ve nitelikli finans uzmanlarına duyulan ihtiyaç eğitim sektöründe yeni bir yapılanmanın habercisi olacaktır. Sadece yurtdışından değil aynı zamanda yurt dışından da gelecek nitelikli işgücü ülke içinde bir uzman havuzu oluşmasını besleyecektir (İnci, 2008: 25-26).

2.2.4. Ekonomik Büyüme Açısından Etkileri

Üretim olanakların artışıyla, ekonomik büyüme gerçekleşir. Ekonomik büyüme ya üretim teknolojisinin gelişmesi ya da üretim faktörlerinin artışı ile olur (Karluk, 1998: 96).

Uluslararası Finans Merkezi olarak nitelendirilen bir şehirde sermaye girişi yoğun olduğundan dolayı yatırımcılar ve finansal kuruluşların ve bunların muhasebe, hukuk bilgi işlem vb. gibi yan sektörlerinin temsilcilikleri açılmaktadır. Yatırımcıların gelmesi ile fon kaynaklarının artması ve fon çeşitliliği ile finansman maliyetlerinde aşağı yönlü bir hareket beklenmektedir. Fon maliyetlerindeki bu düşüşle beraber şirketlerin yatırımları daha düşük fiyatlara finanse edilebilecek ve başta şehirde olmak üzere ülkenin tümünde ekonomik aktiviteler ve büyüme hızlanacaktır.

2.2.5. Mali Piyasalarda Derinleşme Açısından Etkileri

Uluslararası fon akımlarının gerek ülkede toplanması gerekse ülkeden geçerek dünyaya yayılmasıyla beraber mali piyasalarda bir derinleşme meydana gelecektir. Yerel ve uluslararası tasarrufları harekete geçirebilme seviyesi finansal piyasaların gelişmişliğini gösterir. Ülkelerin gelişim ve büyümelerini gerçekleştirebilmesi için finans piyasalarının gelişmişliğine, finans piyasalarındaki araç ve kurum çeşitliliğine ve de finans piyasalarını derinleşmelerini tamamlamalarına gerek duyulmaktadır. Piyasaların derinleşmesi neticesinde ekonomide yaşanabilecek ekonomik kriz vb. sıkıntılı durumlarda kırılabilirlikler azaltılabilir. Tasarruflar aracılığı ile elde edilen kaynakların verimli yerlere yatırımlara yönlendirilebilmesi için finans sisteminin derinleşmesinin sağlanması yanında, finansal sistemin yeniden yapılandırılması ve serbestleştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizi finansal derinleşmesini tamamlamış ülkeler ile karşılaştığımızda ülkemizin finansal piyasasının kurumsal anlamda yeterli çeşitliliği göstermediği neticesinde de finansal fonların daha geniş ve kapsamlı bir kitleye ulaştırılmasının zorluğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin finansal piyasalarında kullandığı temel finansal araçların bir bölümünü ülkemizde de kullanılmakla beraber ülkemizdeki finansal kurumlarının çeşitliliği ve finansal araç çeşitliliğinin sayıca az kurumlar özellikle de bankalar aracılığıyla sağlanması, Türkiye'nin finansal derinleşmesini tamamlamadığını gösteren detaylardır.

2.2.6. Finansal Piyasalarda Rekabetin Artması Açısından Etkileri

Finansal merkez niteliği kazanıldıkça çok uluslu şirketler yerel şirketlerle rekabete başlayacaktır. Artan rekabete paralel verimlilik artışı sağlanacak, maliyetler optimal seviyelere gelecek ve böylece kaliteli hizmetler üretilecektir (Kılıçarslan, 2014).

Genişleyen ve nitelik olarak uluslararası hale gelen bir finans sektöründe finansal piyasa teorisine göre iki alanda rekabet artacaktır. Birincisi bankalar arasındaki rekabet daha yoğun bir kıvama gelmiştir. Kartel tarzı anlaşmalara tolerans daha az gösterilmiştir. Gerek faaliyet sahaları gerekse coğrafi genişlemeler üzerinde var olan sınırlamalar gevşetilmiş ve aynı zamanda yerel piyasalar ile uluslararası ve özellikle off-shore piyasalar bütünleşmiştir. İkinci olarak bankalar dışındaki diğer mali kurumların gelişmeleri neticesinde bankaların finans sektöründeki hâkim pozisyonları büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bankaların başka finansal kuruluşlara oranla bilançoları küçülürken, faaliyetlerini önemli oranda genişletmişlerdir. Var olan müşteri pazarına artan rekabetin bir sonucu olarak daha iyi hizmet sunma adına verimlilik artışına gidilecektir.

2.2.7. Finans Sektöründe Verimlilik Artışı Açısından Etkileri

Uluslararası finans merkezi olarak tanımlanan bir ülkeye gelen yabancı finans kuruluşları ile yerli finans kuruluşları arasında yaşanacak rekabetin neticesinde yerli finansal kuruluşlarının işlem maliyetlerinin azalmasına, verimliliklerinin artmasına ve nihayetinde de tasarruf sahiplerinin daha kaliteli hizmet alması imkânı olacaktır.

2.2.8. İstihdam Artışı Açısından Etkileri

Finans merkezi haline gelen şehrin ve ülkenin yerli ve yabancı yatırımların artması ile ekonomik büyümesi hızlanmakta ve büyümenin sonucu olarak da yeni iş imkânları ekonomide istihdamı olumlu etkilemektedir. İstihdamın sayısal anlamda artması yanında niteliğinin de artmasına katkıda bulunur finans merkezleri. Kalifiye işgücü şehrin uluslararası finans merkezi olması noktasında önemli bir etkidir. Finansal kuruluşların verecekleri yatırım kararlarında nitelikli personelin varlığı etkidir. Finans merkez olan bir şehir nitelikli işgücünü kendisine daha çok çekeceğinden şehir bir anlamda “nitelikli işgücü havuzu” haline gelecektir.

2.2.9. Senyoraj Artışı Açısından Etkileri

Finans merkezi olan bir ülkenin kendi parasını basmak yoluyla borçlanmasının daha kolay olacağı düşünülmeyle beraber bu yaklaşımı destekleyen veri bulunmamaktadır. Ülkenin kendi para birimi üzerinden finansman kaynaklarının artması ile senyoraj gelirinin artması düşünülmektedir.

2.2.10. Mali Sektördeki Yeni Oluşumların Sanayi ve Üretim Sektörüne Oranla Daha Çabuk Gerçekleşebilir Olması Açısından Etkileri

Finans sektörü üretim sektörlerine kıyasla daha hızlı kurulur ve yayılır. Çünkü Adam Smith'in mirası "emek geleneği" artık gücünü yitirmektedir, aktarımı çok uzun süren Alman icadı çıraklık yerini Amerikan icadı eğitim ekolüne bırakmıştır. Böylece yüzlerce yıl sürebilen sektörel oluşum ve pazar olgunlaşma süreci bugün aylarla ifade edilebilecek zaman dilimlerine inmektedir (Çevik, 2011: 140).

Çabuk kurulan ve kendi pazarlarında kurulan ki bunlar türetilmiş pazarlardır. Yayılan sektörlerin yeşerdikleri topluma dar gelmesi uluslararası ekonomiyi tetikler. İşletmeler uluslararası ticaretten farklı olarak ülkelere ürün ve hizmetlerinden ziyade kendi sektörel kesimlerindeki oluşumları ya da ürünlerinin bilgilerini naklederek bahse konu ülkedeki Pazar payında söz sahibi olmayı hedeflemektedirler. Böylece devletler global sermaye piyasalarındaki olayları ne başlatabilir ne de kontrol edebilir. Devletler sadece ya tepkilerini gösterebilir ya da ulusal ekonomik kararlarını bu duruma uydurmaya çalışır. Zira global ekonomi artık kendi ulusal ekonomilerinin değil uluslar aşırı işletmelerin sermayelerinin toplamı durumundadır. Finans kesimi ise bu tesirin

hissedildiği sektörlerin başındadır. Hâlbuki sanayi kesimindeki bir yatırımın riski ve kendini amorti etme süresi finans sektörüne göre daha uzun vakit alır. Görece finans sektörü hem daha hızlı faaliyete geçebilmekte hem de sabit sermaye yatırımı daha düşük olmaktadır.

2.2.11. Hızlı Kurulma Açısından Etkileri

Üretim sektörüne oranla, bir ülkenin finans merkezi olma kararı ve bu kararı hayata geçirme adına yaptığı plan programı ve sonuçlarının görülmesi daha çabuk olmaktadır. Finans kesiminde faaliyet gösteren şirketler, bankalar, sigorta şirketleri vb. kuruluşlar personel, bilgi işlem, ofis gibi altyapılarını tamamladıklarında hemen faaliyete geçebilmektedir. Mesela teknolojik bir üs olmayı hedefleyen bir ülkenin dönüşümü ise bu kadar hızlı olamamaktadır. Yani finans sektörünün sabit sermaye yatırımı daha düşük olacağından faaliyete geçmesi daha hızlı olacaktır (TSPAKB, 2007).

2.2.12. Teknoloji Transferi Açısından Etkileri

Teknoloji transferlerinde bilgi aktarılması yanında alıcının bilgiyi kullanılması da gerçekleşmektedir. Teknolojinin uluslararası transferi; ekonomik, kültürel ve teknik alanlarda uyarlanması, tanıtılması ve benimsenmesi sürecidir. Aynı şekilde koşullara entegrasyon sağlama adına Know-How transferi şeklinde de tanımlanmaktadır. Elinde teknoloji olan firmadan/kuruluştan öteki firmalara teknolojinin dağılmasına teknolojinin yayılması denir. Teknoloji emilmesi kavramı ise teknolojiye sahip olan ekonominin teknolojiyi kendi menfaatine kullanması ve uyarlamasıdır (Çevik, 2009: 151-152).

Teknolojinin transferi, alıcı ve vericilerin politikaları ışığında desteklenebilen veya kısıtlanabilen ekonomik, ekolojik ve sosyopolitik bir çevrede gerçekleşir. Bazen bu teknoloji transferine büyük kuruluşlar destek verebilirler. Teknoloji Türkiye’de finans sektöründe gayet yoğun kullanılmaktadır. Türkiye finans merkezi pozisyonuna geldiğinde teknoloji transferi yurtdışından yurtiçine birinci elden transfer olacaktır. Dünya devi konumunda bulunan şirketler bu teknolojiyi sağlayacaklar ve bunun sonucunda ülkemiz yazılım sektörü yazılım üretiminde artışın yanında yüksek veri transferi ihtiyacı sebebiyle bant genişliğinde de artış olacaktır.

2.2.13. Çevreyi Kirletmeme Açısından Etkileri

Üretim sektörü ile kıyaslandığında finansal sektörün sunduğu hizmetlerin çevreyi kirletme durumları ihmal edilebilir boyutlarda olduğundan gerek halk gerekse yerel yönetimler ve ülkeler çevre kirliliği konularında ek maliyetlerle karşılaşmamaktadırlar.

2.2.14. Yüksek Eğitim Açısından Etkileri

UFM kuruluşundan son derece etkilenip gelişecek olan eğitim sektörüne ayrılacak bütçenin UFM'nin ihtiyaçlarına karşılık verecek ve finans odaklı yükseköğrenime önem verecek biçimde yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenleme içinde;

-Finans sektörüyle alakalı lisans ve lisansüstü eğitimlere uzmanlığı artırma adına ek fonların aktarılması,

-Arka ve orta ofisler adına teknik eğitim,

-Hukuk ve profesyonel hizmetlere daha kaliteli eğitim yer almalıdır.

Bu eğitimlerin verilmesi noktasında turizm sektörü örneğinde olduğu gibi, Yüksek Öğrenim Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı ve UFM arasında iyi bir koordinasyon olmalıdır (Deloitte, 2007: 51).

2.3. Finans Merkezlerinin Ekonomiler Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Finans merkezi yabancı sermaye ve yatırımları çekerken beraberinde uluslararası piyasalarda yaşanabilecek kırılganlıkları ve krizleri de çekmekte, risk ve tehditlere açık hale gelmektedir. Daha çok yabancı yatırımı çekme noktasında denetim ve gözetim mekanizmalarının askıya alınması ya da düşük düzeylerde tutulması kara para aklama riskini sürekli gündemde tutarken, aynı zamanda finans merkezi unvanını kaybetme riskini de içermektedir (Kılıçarslan, 2014: 115).

2.3.1. Mali Sorunların Ülkeden Ülkeye Sıçrama Riski

Dünyanın ekonomik düzeni içinde yer alan uluslararası şirketlerin ağırlığının gitgide artması sonucu ortaya çıkan riskler, küreselleşme neticesinde dünyanın her

bölgesindeki ülkeler ve şirketlere yansiyacaktır ve de etkileyecektir. Mesela Euro bölgesindeki ülkelerin kamu borç krizi ve Euro bölgesi bankaların likidite ihtiyaçlarının artışı sadece Euro bölgesi ülkelerini değil bu bölge ülkeleri ile ticaret gibi sebeplerle etkileşim halindeki ülkeleri de etkilemiştir.

Küresel sistemi batının bir geçiş süreci ve emperyalizmin son safhası olarak gören ve mali sorunların ülkeden ülkeye sıçrama riskini savunan yaklaşıma göre, küresel ekonomik güçlerin kontrol edilebilmesi ve zararsızlığı noktasında ortak çıkarlara sahip uluslar birbirleriyle bütünleşmektedirler. Bu bütünleşme global anlamda refah elde edilebilmesi adına tüm ulusların kaynaşmasını tezinin çürümesi yanında yeni bir ittifaklaşmaya ve bu ittifakın dışında kalan ülkeleri de uluslararası arenada yalnızlığa götürdü. Bu ittifakın güçleri hükümetler değil her ne kadar uluslar içinde doğup genişlemiş de olsa ondan bağımsız hareket eden uluslar aşırı şirketlerdir. Uluslar aşırı ekonomiye uyum sağlamak isteyen ve farklı ülkelerde farklı sektörlerde veya bu ülkelerde var olan pazarlarda tekel olmak isteyen şirketler olması, ulusları ortak bir bilgi ve sermaye birikimine yönlendirmediği gibi tekel şirketlerin stratejileri güdümüne sokar.

2.3.2. Finans Merkezlerinin Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Faaliyetlerine Karşı Üs Haline Gelebilmeye Riski

Bu kavram, suçtan kazanılan ya da suç kaynaklı fonların, suç ile ele geçen fonların arasındaki bağlantıyı gizlemek için harekete tabi tutulması ya da saklanması sürecidir. Finans merkezi haline gelen ülkede fon hareketliliğinin artması ve o ülkenin finans kesiminde bu sürecin gerçekleşme riski artmaktadır. Duyarlı olunmaz ve gerekli tedbirler alınmazsa ülke kara para aklama üssü haline gelerek itibar kaybı yaşayabilir. Bu durumda yabancı finans kurumları ülkeden çıkar ve neticesinde ülke finans merkezi unvanını kaybedebilir. İtibar kaybedildi mi tekrardan kazanması çok uzun zaman alır.

Terörist ve destekçilerinin yasa dışı gelir elde etme adına kullandığı teknikler geleneksel suç örgütlerinin kullandığı tekniklerden teknik anlamda az farklıdır. Yasal olarak elde edilen gelirin aklanmasına ihtiyaç olmadığı mantıklı görünse de terör örgütünün parasının kaynağı ile örgüt arasındaki bağlantının karmaşık hale getirilmesi ya da gizlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mali Eylem Görev Gücü (FATF) uzmanları, terör bağlantısı olan mali hareketleri incelemeleri sonucunda terörist ve sempatanları olan organizasyonlarının genellikle diğer suç örgütleri ile aynı tarzda kara para aklama yöntemlerini kullandığı sonucuna varmıştır. Bu yöntemler ise;

- Nakit kaçakçılığı (taşıyıcı kişiler veya diğer nakliye türleri aracılığıyla),
- Banka hesaplarına planlı olarak para yatırma veya para çekme,
- Değişik tipte parasal enstrümanların satın alınması (seyahat çekleri, banka çekleri gibi),
- Kredi kartı ve borçlanma (debt) kartların kullanılması ve elektronik transferler.
- Bazı şekillerde gerçekleştirilen yeraltı bankacılığının (özellikle hawala sistemi) (Çevik, 2009: 155).

Yasal ve yasal olmayan gelirler arasındaki fark, kara para aklama ile mücadele tedbirlerinin terörizmin finansmanına uygulanması sırasında önemli bir yasal engeldir. Suçtan kazanılan veya suç kaynaklı fonların, suç ile bağlantısını kesmek adına, harekete geçirilmesi veya gizlenmesi süreci kara para aklama süreci olarak tanımlanabilir. Teröristin de asıl amacı terör faaliyetleri için kaynak bulmaktır. Birkaç ülkede terörizmin finansmanın kara para aklamanın öncül suçları arasına eklenmemesi, terörizmi hedef alan bastırıcı ve önleyici önlemlerin uygulanmasını imkânsızlaştırmaktadır.

Teröristler veya terör örgütleri mali desteklerini yasal kaynaklardan elde ettiklerinde (yardımlar, yayın satışı gibi) bu fonların tespit ve takip edilmesini oldukça zorlaştıran belirli faktörler bulunmaktadır. Örneğin, yardım kurumları veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve diğer yasal kuruluşların bazı terör örgütlerinin finansmanında önemli bir rol oynadıklarından söz edilmektedir. Bu finansmanın görünüşteki yasal kaynağı, herhangi bir transfer işlemi veya bir dizi transfer işleminin terör faaliyetleri ile bağlantısı olduğu yönünde birkaç göstergesi bulunduğu anlamına gelebilir (Çevik, 2009: 155-156).

Terör suçunun ortaya çıkarılmasını zorlaştıran bir diğer önemli husus ise, terörizmin finansmanına dair yapılan işlemlerin yapılış şekli ve hacmidir. Bir terör

eylemine gerçekleştirmek için gerekli finansmanın her zaman çok büyük para gerektirmediğini ve bu finansmanı sağlama adına yapılan işlemlerin çok büyük ve karmaşık işler olmadığını FATF uzmanları söylemektedir. Örneğin, 11 Eylül saldırısında uçak kaçırın kişiler arasındaki mali bağlantılara dair yapılan incelemelerde, işlemlerin çoğunun küçük tutarlardan olduğu ve birçok işlemin de sadece elektronik transferlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Görünüşte bu kişiler ailelerinden veya öğrenimleri için para alan sözde yabancı öğrenciler olduğundan bu finansal işlemi yapan kurum tarafından da ek bir araştırmaya gerek görülen bir husus olarak görülmemiştir.

2.3.3. Kurumsal Mali Sorunların Bulaşıcılığı Açısından Etkileri

Küreselleşme, dünya ekonomisinde uluslararası faaliyet gösteren şirketlerin ağırlığının artması anlamına gelir ve yabancı kurumlar ile diğer ülkelerin risklerinin ülkeye yansması gibi bir çift taraflı etkisi vardır. Bir diğer açıdan ise finans merkezi olan bir şehirde (ya da ülkede) olası bir kriz durumunda, o ülkede var olan finansal kurumların finansal anlamda yaşadığı güçlükler, diğer ülkelerin finans kurumlarını ve ekonomilerini de etkilemektedir.

2.3.4. Unvanın Kayganlığı Açısından Etkileri

Üretim sektörüne oranla daha az bir sermaye yatırımı ile ve hızlı bir şekilde kurulabilen finans merkezinin olduğu şehir, bölge veya ülke kısa zamanda uluslararası finans merkezi olabilmektedir. Kısa sürede kazanabilen bu unvanın aynı hızla kaybedilmesi riski de vardır. Finans merkezi olan bir yerde beklenmeyen bazı risklerin oluşması veya daha iyi rakiplerin ortaya çıkması ile aynı hız ile yeni bir finans merkezi oluşabilmektedir.

Mesela; Dubai ve Tayland gibi merkezler uluslararası finans merkezi haline hızla gelmişlerdir. Ama bu sektörde yaşanabilecek bir olumsuzluğun faturası da ağır olacaktır. En ağır fatura pek tabii kazanılan itibarın kaybedilmesidir ve kaybedilen itibar ve güvenin geri kazanılmasının maliyeti de yüksektir, büyük çabalar gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANS MERKEZLERİNİN FİNANS MERKEZLERİ İNDEKSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Dünyada finans merkezleri ve küresel finans merkezlerini belirleme amacıyla bazı çalışmalar yapılmaktadır. Belli aralıklarla düzenli bir şekilde yayımlanan bu çalışmalar/endeksler, finans merkezi hedefindeki şehirlerin rakip merkezler karşısında durumunu görmesine ve bir sonuca varmasına olanak tanır. Bu endeksler bu merkezler konusunda araştırma yapmak isteyenlere de önemli bir göstergedir.

3.1. Küresel Finans Merkezlerine Dair Yapılan İndeksler

Dünyada finans merkezleri ve küresel finans merkezlerini belirleme amacıyla bazı çalışmalar yapılmaktadır. Belli aralıklarla düzenli bir şekilde yayımlanan bu çalışmalar/endeksler, finans merkezi hedefindeki şehirlerin rakip merkezler karşısında durumunu görmesine ve bir sonuca varmasına olanak tanır. Bu endeksler bu merkezler konusunda araştırma yapmak isteyenlere de önemli bir göstergedir.

Birçok uluslararası kuruluş, şehirlerin finans merkezi olma potansiyelini ölçmek için şehirlerin marka değerleri ve uluslararası arenada ağırlıklarını araştıran düzenli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların, finansal merkez olma hedefi taşıyan şehirlerin değerlendirilmesi ve rakip şehirler ile kıyaslanması gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Bu endeksler, finans merkezlerine dair çalışma yapan araştırmacılar için de önemli bir rehber vazifesi de görmektedir. Yapılan bu endeks çalışmaları UFM olmak isteyen İstanbul'un şansının net bir şekilde görülmesi açısından önemlidir. (Akyol, 2015: 364-365).

Çalışmanın bu bölümünde küresel finans merkezlerine dair yapılan endekslerden dört tanesi hakkında bilgiler verilecektir.

- Küresel finansal şehirler hakkında, Londra merkezli Z/Yen firmasının 2007 senesinden bu yana her yılın mart ve eylül aylarında yayımlanan “Küresel Finans Merkezleri İndeksi (GFCI)”
- 2010 yılından beri Çin'in Xinhua Haber Ajansı ile ABD'nin Down Jones Şirketi ve Chicago Ticaret Borsası tarafından yayımlan ve önde gelen 45

şehrin seçildiği (İstanbul'un yer almadığı) “Küresel Finans Merkezleri Gelişim İndeksi (IFCD)”

- Yıllık olarak ve 70 farklı gösterge sunularak şehirlerin sıralandığı Tokyo Merkezli “Küresel Güç Şehir İndeksi (GPCI)”
- 2008 senesinden itibaren yayımlanan A.T Kearney, Foreign Policy Journal ve Chicago Küresel İlişkiler Konseyinin iş birliği ile oluşturulan “Küresel Şehirler İndeksi (GCI)”(Kabasakal, 2015: 29-32).

3.1.1. Küresel Finans Merkezleri İndeksi (GFCI)

2007 yılından beri düzenli olarak 6 ayda bir yayınlanan ve finans merkezleri üzerinde doğrudan yapılan en önemli endekslerin başında Global Financial Centers Index (GFCI) indeksi yer almaktadır. Dünya üzerinde finans merkezi olarak kabul edilen 79 şehrin değerlendirildiği bu endekste insan kaynağı, iş ortamı, imaj, vergilendirme, piyasalara erişim ve altyapı gibi 6 kriter bulunmaktadır (Gündoğdu, 2013: 4).

2007 yılından beri her sene Mart ve Eylül aylarında Z/Yen adlı araştırma grubu tarafından yayınlanan bu raporun Mart 2019 raporuna (GFCI 25) göre finansal merkezlerin derece ve puanları aşağıdaki tablodadır. Bu tabloda bir önceki indeks GFCI 24'e göre finans merkezlerinin bu endekste ve reytinglerindeki değişimi görmek mümkündür (GFCI, 2019).

Z/Yen şirketi tarafından finans merkezlerinin araştırıldığı GFCI endeksinde Eylül 2009'da yayımlanan 6.endekse kadar İstanbul'un yer almaması ve yer aldığı ilk endeks olan 6.endekste 72'inci olması önemli bir gelişmedir. Şöyle ki bu durum 2000-2001 ekonomik krizinden sonra küresel krizin kuvvetli olduğu döneme değin kesintisiz büyümenin olduğu, portföy yatırımı ve doğrudan yatırımların hızlandığı bir ekonomik sürecin sonunda deneyimlenmektedir (Coşkun, 2011:532).

Londra Merkezli Z/Yen şirketinin 2019 Mart ayında yayımladığı GFCI-25 endeksine göre yapılan puanlama neticesinde sıralanan en yüksek puanlı finansal merkezler sıralanmış olarak Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: GFCI 25 Sıralama ve Puanları

Finans Merkezi	Sıra	Puan	Sıra Değişimi	Puan Değişimi
New York	1	794	0	6
London	2	787	0	1
Hong Kong	3	783	0	0
Singapore	4	772	0	3
Shanghai	5	770	0	4
Tokyo	6	756	0	10
Toronto	7	755	4	27
Zurich	8	739	1	7
Beijing	9	738	-1	5
Frankfurt	10	737	0	7
Sydney	11	736	-4	2
Dubai	12	733	3	11
Boston	13	732	0	7
Shenzhen	14	730	-2	4
Melbourne	15	729	5	30
San Francisco	16	727	-2	3
Los Angeles	17	724	-1	3
Montreal	18	722	6	32
Vancouver	19	721	-1	12
Chicago	20	717	-3	0
İstanbul	59	620	9	30

Kaynak: "The Global Financial Centres Index 25" Mart 2019

Tablo 1'deki verilere göre Londra, yayımlanan bir önceki endekste ki puanına göre 6 puanlık bir artış göstererek Küresel Finans Merkezleri İndeksinde 1.sırayı koruduğu gözlemlenmektedir. İstanbul ise Eylül 2018'da yayımlanan GFCI-24 raporuna göre 30 puanlık bir artışla 9 basamak üst sıraya çıkarak ve 68. sıradaki yerini artırarak bu endeks sonucuna göre 59.sıraya yükselmiştir. GFCI 25 raporundan bir önceki rapor olan GFCI 24'e göre New York 2.liği bırakmamıştır. Bu durum bu 2 merkez arasında yaşanan rekabetin ne kadar zorlu olduğunu göstermektedir. Üç ve dördüncü sıralardaki Hong Kong ve Singapur'un uluslararası finansal merkez olabilme iddiasının ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.

Yine GFCI-25 endeksinde kümelenme ve korelasyon analizi ile uzmanlık, bağlantısallık ve çeşitlilik kriterleri üstünden Tablo 2’de finansal şehir profilleri listelenmektedir.

Tablo 2: Finansal Şehir Profilleri

	Genişlik ve Derinlik	Nispeten Gelişen	Nispeten Derin	Gelişen
	Küresel Liderler	Küresel Çeşitlendirilmiş	Küresel Uzmanlar	Küresel Rakipler
Küresel	Abu Dabi, Pekin, Chicago , Dubai, Hong-Kong, Londra, Los Angeles, New York, Şangay, Singapur, Sidney, Tokyo, Toronto, Zürih	Amsterdam, Brüksel, Dublin, Frankfurt, Milan, Paris, San Francisco	Astana, Luxemburg, Quindao, Şenzen, Washington DC	Çengdu, Moskova
	Uluslararası Yerleşmiş	Uluslararası Çeşitlendirilmiş	Uluslararası Uzmanlar	Uluslararası Rakipler
Uluslararası	Boston, Calgary, Cenevre, Hamburg, Kuala Lumpur, Madrid, Melborn, Montreal, Montreal, Münih, Seul, Stuttgart, Vancouver	Atina, Bangkok, Kopenhag, Edinburgh, İstanbul, Johannesburg, Roma, Stockholm, Viyana	Almata, Bermuda, Busan, Kazablanka, Cayman Adaları, GIDT City-Guajarat, Guernsey, Jersey, Rio de Jenario, Taipei	Britanya Virjin Adaları, Buenos Aires, Dalian, Doha, Hangzhou, Jakarta, Malta, Yeni Delhi
	Kökleşmiş Oyuncular	Bölgesel Çeşitlendirilmiş	Bölgesel Uzmanlar	Gelişen Merkezler
Bölgesel	Budapeşte, Meksiko City, Osaka, Prag, Wellington	Glasgow, Helsinki, Lisbon, Tel Aviv, Varşova	Bahama, Bakü, Cape Town, Man Adaları, Kuveyt, Lihteyştayn, Monaco, Panama, Riga, Sao Paulo, Sofya, St. Petersburg	Bahreyn, Kıbrıs, Cebelitarık, Mauritius, Mumbai, Nairobi, Reykjavik, Riyad, Talin, Tientsin

Kaynak: Z/Yen Group “The Global Financial Centres Index 25” Mart 2019

Kümelenme ve korelasyon analizine göre hazırlanan 101 finans merkezinin genişlik ve derinlik ekseninde profilini gösteren bu tablonun oluşturulmasında 3

önemli kural vardır. Bu kurallar ise finans merkezinin hizmetlerinin ne kadar geniş olduğu, nasıl bir uzman olduğu ve ne kadar iyi bir merkez olduğudur.

Tablonun sol üst kısmında geniş ve derin hizmetlere sahip New York, Londra, Singapur ve Hong Kong gibi ilk 4 uluslararası finans merkezinin de aralarında olduğu 14 küresel finans merkezi sıralanmaktadır. Yanındaki kısımda genişliği ve derinliği nispeten daha az Amsterdam vardır. Derinliği olan Abu Dabi, Astana, Lüksemburg ve Quindao 3.sütünde yer alırken 4.sütünde ise yükselen küresel finans merkezi Çengdu ve Moskova vardır.

Küresel Finans Merkezleri Endeksi'nin yayımlanan 25.raporunda Doğu Avrupa ve Asya finansal merkezlerinin bir önceki endekse göre endekste ki sıra ve puan değişimleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Doğu Avrupa ve Asya'daki Merkezler

Merkez	Sıra	Puan	Sıra(+/-)	Puan(+/-)
Astana	51	631	10	32
Istanbul	59	620	9	30
Prague	62	614	12	33
Warsaw	70	605	-4	13
Budapest	71	603	0	19
St Petersburg	73	601	7	26
Riga	78	595	9	30
Sofia	79	593	18	49
Moscow	88	582	-5	11
Cyprus	93	572	-2	12
Tallinn	94	569	-42	-51
Baku	95	567	0	12
Almaty	100	560	-4	10
Athens	102	519	-4	1

Kaynak: Z/Yen Group "The Global Financial Centres Index 25" Mart 2019

Tablo 3'te Asya ve Doğu Avrupa merkezleri sıralanmakta ve GFCI-25 endeksi sıralamaları ve puanları endeksinde 51. sırada olan Astana'nın bu endekste 1. olduğu görülmektedir. GFCI-24 endeksine göre Sofya 49 puanlık ve Prag 33 puanlık bir artış göstererek güçlü kazanımlar elde etmiş İstanbul ise 30 puanlık artışla 9 sıra birden yükselerek 2.sırada yer almıştır. Talin ise kaybettiği 51 puan ile 42 basamak birden gerilemiştir.

3.1.2. Küresel Finans Merkezleri Gelişim Endeksi (IFCD)

Uluslararası Finans Merkezlerinin gelişimini izleyen önemli çalışmalardan biri olan ve 2010-2014 yılları arası yayımlanan Çin'in Xinhua Haber Ajansı ile Chicago Ticaret Borsası grubu ile bağlantılı olan Küresel Finans Merkezleri Gelişim İndeksidir. Bu indekste seçilmiş 45 uluslararası finans merkezinin gelişimi;

- Finansal piyasa
- Hizmet düzeyi
- Endüstriyel destek
- Büyüme ve gelişme

Göstergeleri kullanılarak değerlendirilmiştir (Xinhua Dow Jones International Financial Centers Development Index, 2014)

Xinhua Dow Jones Uluslararası Finansal Merkez Gelişim İndeksinin amacı, uluslararası finans merkezlerinin gelişim kapasitesini ölçmek ve değerlendirmektir (Xinhua Dow Jones International Financial Centers Development Index, 2010).

Bu endeks için önde gelen 45 şehir seçilmiştir. İstanbul bu şehirlerin arasında bulunmamaktadır. Endeks finansal merkezleri bir eko-sistem olarak tanımlamaktadır. Bu ekosistem reel ekonomiye katkıda bulunmaktadır (Kabasakal, 2015: 29-30)

3.1.3. Küresel Güçlü Şehir Endeksi (GPCI)

Kentsel Stratejiler Enstitüsü, 2008 yılından bu yana yayınladığı ve kentler arasındaki küresel rekabeti ortaya çıkaran Küresel Güçlü Şehirler Endeksi (GPCI) raporu ile dünyanın metropollerini farklı kategorilerdeki güçlerine göre değerlendirip sıralamaktadır. Ölçümlerini; ekonomi, AR&GE, kültürel etkileşim, yaşanabilirlik, çevre ve ulaşılabilirlik adlı 6 farklı kategoride inceleyerek gerçekleştiren GPCI, sıralamayı yaparken dünyada metropol olarak belirlenen 44 şehri bu kategorilere göre 70 farklı gösterge altında incelemekte ve her farklı başlığa göre puanlayıp bu sıralamayı yapmaktadır (Kabasakal, 2015: 31).

Tablo 4: GPCI Endeksine Göre Ekonomi, Ar-Ge, Kültürel Gelişim Faktörleri

Ekonomi	Pazar Büyüklüğü	1	Nominal GSYİH
		2	Kişi başına GSYİH
	Pazar Çekiciliği	3	GSYH Büyüme Hızı
		4	Ekonomik Özgürlük
	Ekonomik Canlılık	5	Borsaların Piyasa Değeri
		6	Dünyanın En İyi 500 Şirketi
	Beşerî Sermaye	7	Toplam İstihdam
		8	İşletme Destek Hizmetleri Çalışanları
	İş Çevresi	9	Ücret Düzeyi
		10	Nitelikli İnsan Kaynaklarının Durumu
		11	Çeşitli İşyeri Seçenekleri
	İş Yapma Kolaylığı	12	Kurumlar Vergisi Oranı
		13	Siyaset, Ekonomi ve İşletme Riski
AR-GE	Akademik Kaynaklar	14	Araştırmacı Sayısı
		15	Dünyanın En İyi Üniversiteleri
	Araştırma Arkaplan	16	Matematik ve Fen Akademik Performans
		17	Araştırmacıları Kabul Etmeye Hazırlık
		18	Araştırma ve Geliştirme Harcamaları
	Yenilik	19	Patent Sayısı
		20	Bilim ve Teknoloji Ödülü Kazananlar
		21	Başlangıç Çevresi
	Kültürel Etkileşim	Eğilim Potansiyeli	22
23			Birinci Sınıf Kültürel Etkinlik Sayısı
24			Kültürel İçerik İhracat Değeri
Kültürel Kaynakları		25	Yaratıcı Faaliyetlerin Çevresi
		26	Dünya Mirası Alanlarına Yakınlık
		27	Kültürel Etkileşim Olanakları
Ziyaretçiler için imkanlar		28	Tiyatro ve Konser Salonu Sayısı
		29	Müze Sayısı
		30	Stadyum Sayısı
Ziyaretçilere Çekicilik		31	Lüks Otel Konuk Odaları Sayısı
		32	Otel Sayısı
		33	Alışveriş Seçeneklerinin Çekiciliği
		34	Yemek Seçeneklerinin Çekiciliği
Uluslararası Etkileşim		35	Yabancı Sakin Sayısı
	36	Yabancı Ziyaretçi Sayısı	
	37	Uluslararası Öğrenci Sayısı	

Tablo 5: GPCI Endeksine Göre Yaşanabilirlik, Çevre ve Ulaşılabilirlik Faktörleri

Yaşanabilirlik	Çalışma ortamı	38	Toplam İşsizlik Oranı
		39	Toplam Çalışma Saatleri
		40	Çalışan Yaşam Memnuniyeti
	Yaşam maliyeti	41	Konut Kira Fiyatları
		42	Fiyat seviyesi
	Güvenlik ve emniyet	43	Cinayetler sayısı
		44	Doğal Afet Ekonomik Riski
	Mutluluk	45	Ömür
		46	Sosyal Özgürlük ve Eşitlik
		47	Ruh Sağlığı Riski
	Yaşam Kolaylığı	48	Doktor Sayısı
		49	Bilgi İletişim Teknolojisi Zenginliği
		50	Perakende Mağazaları Çeşitliliği
		51	Restoranlar Çeşitliliği
Çevre	Ekoloji	52	İklim Eylemine Bağlılık
		53	Yenilenebilir Enerji Oranı
		54	Atık Geri Dönüşüm Oranı
	Hava kalitesi	55	Karbondioksit Emisyonları
		56	Asılı Partiküler Madde Yoğunluğu
		57	Sülfür Dioksit/Nitrojen Dioksit Yoğunluğu
	Doğal çevre	58	Su Kalitesi
		59	Yeşil Kapsama Oranı
		60	Sıcaklık Konfor Düzeyi
Ulaşılabilirlik	Uluslararası Taşımacılık Ağı	61	Doğrudan Uluslararası Uçuş Yapılan Şehirler
		62	Uluslararası Taşımacılık Akışları
	Ulaşım Altyapısı	63	Hava Yolcu Sayısı
		64	Pist Sayısı
	İç-İl Ulaşım Hizmetleri	65	Demiryolu İstasyonu Yoğunluğu
		66	Toplu Taşıma Kapsamı ve Dakiklik
		67	Uluslararası Havalimanları Seyahat Süresi
	Trafik Kolaylık	68	İşe Gidiş Geliş Süresi
69		Trafik Sıkışıklığı	
70		Taksi Ücreti	

Listelenen bu 6 farklı kategori altında sıralanan 70 kriter üzerinden yapılan puanlama ile maksimum 2600 puanın alınabildiği endeksin 2018 yılı sonuçlarını gösterir 6 nolu tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6: GPCI Endeksine Göre Yapılan Sıralama

		Ekonomi	Araştırma Geliştirme	Kültürel Etkileşim	Yaşanabilirlik	Çevre	Ulaşılabilirlik	Toplam
1	Londra	351,2	188,3	371,8	352,8	176,3	251,8	1.692,20
2	New York	358,2	227,1	276,8	306,4	167,4	229,4	1.565,20
3	Tokyo	307,6	189,1	226,3	358,5	152,0	228,4	1.461,30
4	Paris	228,5	135,1	255,2	351,3	169,6	254,1	1.393,80
5	Singapur	256,2	137,8	203,7	320,2	184,2	208,4	1.310,50
6	Amsterdam	240,1	94,2	149,7	369,2	185,1	227,5	1.265,80
7	Seul	238,9	155,9	158,5	312,9	163,9	207,4	1.237,50
8	Berlin	209,3	113,8	180,5	384,5	195,0	149,1	1.231,90
9	Hong Kong	274,9	118,4	146,5	306,5	145,4	213,2	1.204,90
10	Sidney	265,2	95,4	141,0	344,0	216,7	138,4	1.200,70
34	İstanbul	171,0	39,6	165,9	293,1	96,9	185,1	951,80

Kaynak: Mori Foundation

2018 yılında yayımlanan son endeks verilerine göre İstanbul bu endekste alınabilecek maksimum 2.600 puandan 951,80'ini alarak, 44 rakibi arasında 34. Sırada kendine yer bulabilmiştir.

3.1.4. Küresel Şehirler Endeksi (GCI)

2008 senesinden itibaren yayımlanmakta olan Global Şehirler Endeksi; A.T Kearney, Foreign Policy Journal ve Chicago Küresel İlişkiler Konseyinin işbirliği ile oluşturulup yayımlanmaktadır. 84 şehrin karşılaştırıldığı bu endeksin 26 farklı ölçüm birimi ve 5 boyutu vardır. Bu ölçülen boyutlar şunlardır;

- Ticari etkinlik,
- Beşeri sermaye,
- Bilgi değişimi,
- Kültürel deneyim,
- Siyasi bütünleşmedir (Kabasakal, 2015: 29-32).

Küresel Şehirler İndeksi, 2008 yılından itibaren A.T. Kearney tarafından dünyanın en önemli şehirleri hakkında veriler toplamakta ve düzenli olarak yayımlamaktadır. Küresel Şehirler İndeksi, 125 şehrin hangisinin en küresel olduğunu analiz etmektedir. Bir şehrin küresel bir şehir olarak değerlendirilmesi, küresel sermayeyi ve insanları çekme kabiliyeti ile şehrin uzun dönem performansının ölçülmesiyle mümkün olabilmektedir (Global Cities, 2016).

Küresel Şehirler İndeksi, bir şehrin performansını ölçmek için 5 boyutta 27 ölçüm birimine dayanarak inceleme yapmaktadır. Bu 5 boyut şunlardır: İş Etkinliği (%30), Beşeri Sermaye (%30), Bilgi Değişimi (%15), Kültürel Deneyim (%15) ve Siyasi Katılımdan (%10) oluşmaktadır (Global Cities, 2016).

Küresel Şehirler İndeksine göre bir şehrin performansını ölçmek için kullandığı 5 boyutun içerisinde yer alan 26 ölçüm birimi aşağıdaki gibidir:

- **İş Etkinliği:** Şehrin sermaye piyasasının değeri, merkezde yer alan Fortune Küresel 500 firma sayısı, mal akışı ve şehirden geçen mal hacmi, yapılan uluslararası konferans sayısı.
- **Beşeri Sermaye:** Şehirde doğan yabancı nüfus oranı, uluslararası eğitim kurumu sayısı, yükseköğretimin kalitesi, yükseköğretim mezunlarının yüzdesi ve uluslararası öğrenci sayısı.
- **Bilgi Değişimi:** Medya ve internet üzerinden bilgiye ulaşma seviyesi, sansür oranı, yerel gazetelerde yer alan uluslararası haber sayısı, global haber ofisi sayısı, abone sayısı.
- **Kültürel Deneyim:** Şehirdeki müze sayısı, sahne sanatlarının yapıldığı yer sayısı, uluslararası spor organizasyonlarına yapılan ev sahipliği sayısı, kardeş şehir ilişkileri, farklı kültürlerin mutfaklarının sayısı., gelen uluslararası misafir sayısı.
- **Siyasi Katılım:** Şehrin, uluslararası organizasyonların, büyük düşünce kuruluşlarının, kentte yer alan uluslararası erişim sahibi yerel kurumların yaptığı siyasi konferanslar ve şehrin sahip olduğu konsolosluk ve büyükelçiliklerin sayısını göz önüne alır (Global Cities, 2016).

Tablo 7: GCI Endeksine Göre Son 5 Yıl Şehir Sıralamaları

Şehirler	Yıllara Göre Şehirlerin Sıralaması				
	2019	2018	2017	2016	2015
New York	1	1	1	2	1
London	2	2	2	1	2
Paris	3	3	3	3	3
Tokyo	4	4	4	4	4
Hong Kong	5	5	5	5	5
Sinapore	6	7	6	8	8
Los Angeles	7	6	8	6	6
Chicago	8	8	7	7	7
Beijing	9	9	9	9	9
Washington DC	10	11	10	10	10
İstanbul	26	26	25	25	29

Kaynak: GCI 2019 Raporundaki Veriler İle Oluşturulmuştur.

Küresel Şehirler Endeksi sıralamalarında diğer endekslerde de olduğu gibi Londra ve New York ilk 2 sıradaki yerini korumuş, İstanbul ise son 5 yılda 3 basamak yükselerek 26. Sıraya yükselmiştir.

3.2. Uluslararası Finans Merkezleri

Uluslararası finansal piyasalarda rolleri oldukça önemli olan UFM tanımlama noktasında 1970'lerin başından beri çeşitli girişimler olmuştur. Zira UFM'lerin ne evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı bulunmaktadır, ne de tüm boyutlarıyla bir UFM'nin performansını ve gelişimini açıklayabilecek bir model ya da teori vardır (Akyol, 2015: 357).

Global merkez olma hedefi taşıyan bir şehirde, hayatın gerektirdiği ihtiyaçları karşılayabilecek ve hayat kalitesini arttıracak tedbirlerin geniş bir bakış açısı ile ele alınması gereklidir.

Dünya tarihi boyunca farklı tarihlerde farklı şehirler politik ve ekonomik anlamda öne çıkmış ancak zaman içinde bu vasıflarını kaybederek yerlerini başka şehirlere bırakmışlardır. Global şehir yani "Dünya Şehri" denildiğinde hemen hemen aynı şehirler akla gelse de bu kavramın net bir tanımı yoktur. Bir şehrin global şehir olarak tanımlanabilmesi için; banka aktifleri toplamı, ulaşım altyapısı, iletişim altyapısı, suç oranı, konuşulan dil çeşitliliği gibi farklı sektörler ve geniş anlamda bazı kriterler kullanılmaktadır.

Global finans şehirlerini belirlemek adına yapılan çalışmalarda kullanılan kriterler; banka şubelerinin sayısı, döviz işlemlerinin çapı, menkul kıymet piyasalarının işlem hacmi, halka arzların boyutlarıdır.

İngiltere’de Loughborough Üniversitesi bünyesinde Globalization and World Cities Study Group and Network (GaWC) adlı çalışma grubu, şehirler üzerine çeşitli araştırmalar yapmakta ve yayınlamaktadır. GaWC’nin yayınladığı çalışmalardan birinde dünyadaki şehirler dört ana sektördeki ağırlıklarına göre puanlanmışlardır. Finans sektörü ile ilgili bu sektörler; Bankacılık, Muhasebe, Reklam ve Hukuk Hizmetleridir. Bu çalışmanın sonucunda “dünya şehirleri” tablodaki şekilde tanımlanmıştır (TSPAKB, 2007: 1).

Şehirlerin önem derecesine göre sıralandığı Tablo 8’de, alfa şehirlerin olduğu grup dünya çapındaki en önemli gruptur. Ardından beta şehirler gelmekte ve en son kategoride de gama şehirler gelmektedir. Bu gruplarda bulunan şehirler arasında da kendi içlerinde bir sınıflandırma yapılmaktadır. İstanbul en alt kategori olan gama şehirler kategorisindedir. Bu kategori içindeki şehirler İstanbul’un global merkez hedefine ulaşabilmesi adına rekabet halinde olduğu şehirlerdir.

Tablo 8: Alfa Beta ve Gama Şehirler

Önem Derecesi	Alfa Şehirler	Beta Şehirler	Gama Şehirler
1. Grup	Londra, Paris, New York, Tokyo	San Francisco, Sidney, Toronto, Zürih	Amsterdam, Boston, Caracas, Dallas, Duesseldorf, Cenova, Houston, Jakarta, Johannesburg, Melbourne, Osaka, Prag, Santiago, Taipei, Washington
2. Grup	Chicago , Frankfurt, Hong Kong, Singapur, Los Angeles, Milano	Brüksel, Madrid, Mexico City, Sao Paulo,	Bangkok, Pekin, Montreal, Roma, Stockholm, Varşova
3. Grup		Moskova, Seul	Atlanta, Barselona, Berlin, Buenos Aires, Budapeşte, Kopenhag, Hamburg, İstanbul, Kuala Lumpur, Manila, Miami, Minneapolis, Münih, Şanghay

Kaynak: GaWC

Bu tablo; İngiltere Loughborough Üniversitesi bünyesinde çalışmalar yapan Globalization and World Cities Study Group and Network (GaWC) adındaki çalışma grubunun, dünyadaki şehirleri Bankacılık, Muhasebe, Reklam ve Hukuk Hizmetleri sektörlerine göre puanlandırması sonucu oluşturulmuştur (TSPAKB, 2007: 2).

3.2.1. Londra Uluslararası Finans Merkezi

Çok çeşitli yaşam tarzları sunan, tarihi ve kültürel zenginliği yanında Avrupa'nın en çok ziyaret edilen şehri olan ve oldukça pahalı ve kozmopolit bir şehir olan Londra, 1815 Napolyon Savaşlarından itibaren hep uluslararası finans merkeziydi

ve uluslararası işlemlerin çoğunluğu sterlinle yapılıyordu. İngiltere’de 18. yüzyılda düşünsel gelişimler ve icatlar neticesinde tarım toplumundan sanayi toplumuna geçilmiş, sanayi toplumuyla beraber yoğunlaşan sermaye birikimi ve artan nüfus ile şehirler metropol haline gelmişlerdir. Bu metropol pozisyonunu gittikçe kuvvetlendiren ve nakit akımları yükselen Londra, Ticaret Merkezi unvanından Finans Merkezi pozisyonuna yükselmiş ve Amerikan dolarının ticaret ve yatırımda kullanım oranı arttı. Londra, savaş öncesi finans merkezi olan unvanına geri kavuşmak adına sterlinin paritesini altın standardına göre savaş öncesi seviyeye çektiyse de bu kısa vadeli bir başarı oldu. 1929 ekonomik buhranı ile beraber uluslararası aracı hizmetleri talebi azaldı ve sterlin altın standardından ayrıldı. Bazı firmalar 1930’dan 1950’lere uzanan süreçte azalan uluslararası hizmetlerin talebini telafi etmek için yurtiçi kullanıcılarına sundukları hizmeti genişlettiler. 1. Dünya Savaşı sonrasında Alman bombardımanı ile binalarının çoğu tahrip olan Londra’nın finansal bölgesi fiziksel anlamda zarar gördü. Savaş sonrasında ise finansal olarak New York, işlemler için ise Amerikan Doları üstündü. Londra, Euro-Dolar piyasasının oluşmasıyla beraber 1950 sonlarından itibaren tekrar uluslararası finans piyasasında lider konuma geldi.

Uluslararası finans merkezinin tanımında bulunan;

-Finans merkezi içinde yapılan işlemler arasında sınır ötesi işlemlerin daha fazla oranda olması,

-Sınır ötesine sunulan hizmetlerin global finans sisteminde her türlü yatırımcıya, müşteriye ve pazara ulaşabilmesi gibi 2 önemli hususu barındıran Londra, Uluslararası Finansal Merkez pozisyonundadır ve dünya üzerindeki diğer finansal merkezler ile fon akışı ve fon temini ile finansal hizmetlerin sunumu konularında iletişindedir (Çevik, 2011: 50).

Londra, Avrupa’nın en gelişmiş 500 şirketinden 100 tanesine ev sahipliği yapmakta ve aynı zamanda da hem küresel finansal hizmetler sektöründen hem de gelişmiş yurtiçi ekonomisinden büyük pay almaktadır. Uluslararası 500’den fazla bankanın, 170 global menkul kıymet kuruluşunun ofisleri yanı sıra dünyadaki en büyük finansal şirketlerin yüzde 25’inin genel merkezi Londra’dadır (Deloitte, 2009: 5). Bankacılıkta dünyanın merkezi, iş merkezi olarak ise Avrupa’nın ana iş merkezi olarak kabul edilen Londra’daki düzenleyici uygulamalar, uluslararası rakiplerine göre

Londra'ya avantaj sağlamaktadır. Kalifiye işgücüne erişim imkânı ve hava taşımacılığı başta olmak üzere gelişmiş ulaşım ağı olarak da Londra çok iyi bir merkez konumundadır.

Londra'nın bir finans merkezi olma sürecinde birçok faktör ve kurum rol oynamış ama yetki sahibi bir yapı ve koordineli bir süreç yönetimi olmamıştır. Londra'nın finans merkezi olması ve bu unvanını sürdürmesinde önemli payı olan kurumlar aşağıda 4 başlık halinde listelenmiştir.

3.2.1.1 Hükümete Bağlı Kurumlar

Hazine Departmanı: Hükümetin ekonomi ve maliye politikalarını hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumludur.

İş Girişim ve Düzenleme Reformu Bakanlığı: Bölgesel kalkınma, iş ilişkileri, düzgün piyasa girişim ve enerji politikasından sorumludur.

Birleşik Krallık Ticaret ve Yatırım Kurumu: Kamunun ticaret ve yatırımla ilgili kuruluşudur.

3.2.1.2 Bağımsız Düzenleyici Kurumlar

Finansal Hizmetler Kurumu: Hükümetten bağımsız, yasal yetki verilen, kâr amacı taşımayan ve finansal hizmetler kesimi tarafından finanse edilmekte olan Hazine departmanına ve hükümete karşı sorumlu olan bir düzenleme organıdır.

3.2.1.3 Yerel Yönetimler

Londra Şehir Müessesesi: Politik parti yönetiminin dışında, şehrin finans ve ticaret merkezi bölgesinin yerel yönetimi olan ve ekonomik araştırmalar yapmak ve kurumsal sorumluluğu sağlama görevi taşıyan bir yapıdır.

Londra Büyükşehir Belediyesi: Yerel yönetim yetkilerini 32 ilçe ve şehir müessesesi ile paylaşmakta ve Londra'nın stratejik yönetiminden sorumluluğunu taşımakta ve yerel yönetimler arasında koordinasyonu sağlamaktadır.

Londra Kalkınma Ajansı: İngiliz hükümetinin İngiltere'nin gölgelerini sürdürülebilir ekonomik kalkınma ile dönüştürme amaçlı kurduğu 9 kalkınma

ajansından biri olup Londra Büyükşehir Belediye Başkanının öncelik ve vizyonunu aktarmasında önemli rolü vardır.

3.2.1.4 Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar

Londra İçin Uluslararası Finansal Hizmetler: 40 yılı aşan İngiltere Finansal Hizmetler Sektörü tecrübelerini dünyaya aktaran kâr amacı olmayan bağımsız bir kuruluştur.

The City UK: İngiltere Finansal Hizmetler sektörünü küresel çapta tanıtma amacını taşıyan, hükümet ve sanayi ortaklığı olan The City UK; finansal anlamda Londra'nın profesyonellik ve uzmanlığını pazarlamak için stratejilerin geliştirerek, İngiltere'nin finansal saygınlığının geliştirilmesi, rekabetin gücünün artırılması ve profilin yükseltme görevlerini yerine getirir.

Think London: 1994'te kurulan ve uluslararası şirketlerin Londra'da kurulmasına büyümesi ve başarılı olmasına yardımcı olan Londra'nın resmi doğrudan yabancı yatırım merkezidir.

London First: Üyelerinin finanse ettiği ve gündemi politikadan etkilenmeden bağımsız oluşan ve Londra'nın iş yapılacak dünyadaki en iyi bir merkez olduğu misyonunu taşımayan bir yapıdır (Çoban, 2012: 26).

Amerika'nın dünyada önemli bir ekonomik aktör olarak ortaya çıkması Londra üzerinde dezavantaj oluştursa da 1970'de Euro Bond piyasası kurulması ve Londra'nın poundun takas merkezi haline gelmesine imkân tanınması yanı sıra, uluslararası para birimlerine hizmet sunan bir finans merkezi pozisyonuna geldi. Londra piyasasının kısıtlayıcı koşulların kaldırılması ve yabancı sahipliği ile sermaye akımlarına dair politikaların gevşetilmesi neticesinde sermaye akımlarının gelişi 1980'den itibaren hızlanmıştır (Deloitte, 2007: 109).

Dünyanın bankacılık merkezi sayılmasının yanında, Avrupa'nın iş merkezi olan ve dünya çapındaki döviz ticaretinin üçte birinin yapıldığı Londra'nın düzenleyici rejimi, rakiplerine oranla ona bir avantaj katmaktadır (Deloitte, 2009: 5).

Bankalar, aracı kurumlar, diğer mali kurumlar, destek şirketleri ve sigorta şirketlerinin uluslararası işlemler noktasında Londra'yı merkez kabul etmesi, Londra'nın global mali müşterileri çekmede rakiplerine karşı en büyük avantajıdır.

Küresel Finans Merkezleri sıralamasında birinci olan Londra Finans Merkezi'nin, İngiltere'de 23 Haziran 2016 tarihinde Birleşik Krallığın AB'den çıkıp çıkmamasını belirlemek amacıyla yapılan referandum sonucunda %52 "Evet" kararı çıkması¹ ve ayrılmanın resmîyet kazanması² ile durumu belirsizleşti.

Bu belirsizlik ile dünyaca ünlü bazı şirketler, Londra'da bulunan merkezlerini taşıma ve yatırım kararlarını gözden geçirebilirler.

Merkezi Brüksel olan bir düşünce kuruluşu tarafından yapılan bir çalışmada İngiltere'nin AB'den ayrılma kararının İngiliz finansal sistemine muhtemel etkileri incelenmiş ve Londra'daki toptan bankacılığın %35'inin AB üyesi 27 ülkeden kaynaklandığı ve İngiltere'deki bütün banka aktiflerinin %17'sinin bu ayrılmanın doğal sonucu olarak ülkeden ayrılması gerekeceğini ortaya koymuştur. Bu karar ile İngiltere'den 1,8 trilyon avro luk toplam banka aktifinin çıkacağı tahmin edilmekte ve Londra'da toptan bankacılık alanında 10 bin çalışana ilave olarak, danışmanlık, muhasebe ve hukuk alanlarında da 20 bin pozisyonun diğer AB üyesi ülkelere taşınması gerekeceği öngörülmektedir. İngiltere'nin AB'den ayrılmasıyla finans sektörü faaliyetlerinin Londra'dan en fazla Frankfurt, Paris, Amsterdam ve Dublin gibi diğer AB üyesi ülke şehirlerine yöneleceği tahmin edilmektedir³.

3.2.2. New York Uluslararası Finans Merkezi

Dünyanın önde gelen finans çevrelerine göre Londra gibi New York da uluslararası finans merkezi olarak kabul edilmektedir. 1784 yılında ABD'nin en eski finans kuruluşu Bank of New York kuruldu. Bunun ardından daha büyük bir finans kuruluşu olan Bank of United State Philadelphia'ya kuruldu (Çevik, 2011: 56).

Londra gibi köklü bir şehir geçmişine sahip olan New York'ta finansal hizmetlerin ortaya çıkışı, ABD'de ticaretin büyümeye başladığı 18. yüzyıl sonu 19.

¹ <http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haberi-ingiltere-dunya-2267751/>

² <http://www.cnnturk.com/dunya/dw/ingiltereden-tarihi-karar>

³ <http://www.trthaber.com/haber/dunya/brexit-ingiltereye-pahaliya-patlayacak-297959.html>

yüzyıl başına denk geldiği görülmekle beraber, 1817'de New York borsasının kurulması New York'un finans merkezi olma sürecini hızlandıran asıl önemli gelişmedir (Karagöl, Koç, & Kızılkaya, 2017: 23-24).

Menkul kıymetler piyasası, ticari bankalardan iyi hizmet alamayan Amerikan şirketlerine önemli bir kaynak sağladı. New York'un genişlemesine ve derinleşmesine sebep, dışsal ekonomileri bir bütün olarak piyasaya getiren para piyasalarıdır.

New York finans merkezi olmasının gücünü piyasalardan yani federal fonlar piyasası, banka kabul piyasaları ve devlet menkul kıymet piyasasından almıştır. Aynı zamanda uluslararası ticaretin finansörü olmuştur. Londra'ya oranla her zaman daha ucuz ve güvenli olarak algılanan New York, ABD Dolarının dünya üzerindeki liderliği sayesinde 1940'lardan 1960'lara kadar dünyanın en önemli finans merkezi olarak kabul edilmiştir.

Dünya ticaret hacminin büyük bir çoğunluğu çok az sayıda ülke tarafından gerçekleştirildiği ve ticaret hacmi kıyaslamalarında ABD'nin Çin ile dünya ticaretine önderlik ettiği aşikardır. Londra finans merkezi ile rekabet noktasında ABD'nin dünya ticaretinde sahip olduğu bu üstünlük muhakkak ki bir üstünlük sağlamaktadır.

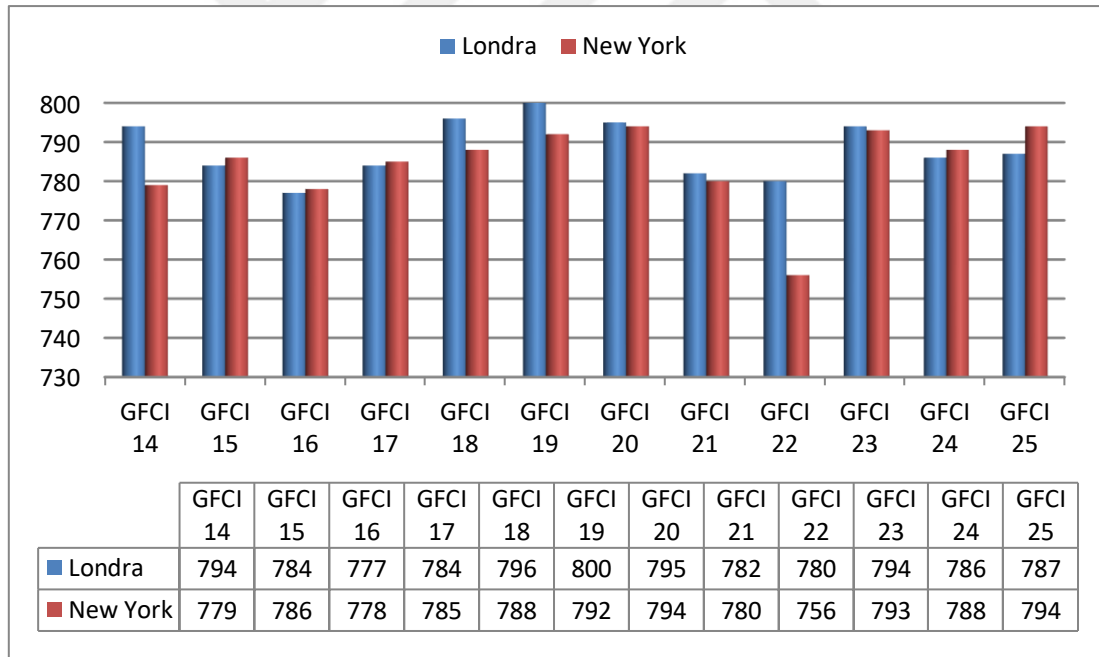
Ticari ve tüketici kredileri, hisse senedi ve halka arz işlemleri, satın alma, birleşme ve sigortacılığa dair finansal işlemlerin olduğu New York'un sahip olduğu ticari ve yatırım bankaları ile sigorta firmalarının küresel finans kesiminde önemli ağırlıkları vardır. New York'ta hizmet veren ABD Menkul Kıymetler Aracı Kurumları Ulusal Birliği'nin menkul değer alım satım hizmeti veren elektronik borsası (NASDAQ) ve New York Vadeli İşlemler Borsası (NYMEX) borsaları, New York hisse senedi borsası ve Amerikan hisse senedi borsası gibi önemli borsalardır. Dünyadaki profesyonel en iyi 100 danışmanlık firmasından 34'ü yanı sıra 40 yönetim danışmanlık firmasının 17'si New York'ta hizmet vermektedir. İçinde 4-5 farklı borsa olan, 10 bine yakın hissenin işlem gördüğü ve günlük 20 trilyon dolara yaklaşan işlem hacmi ile New York Borsası çok büyük bir borsadır (Kılıçarslan, 2014: 133).

Amerikan Finans Piyasası konjonktürel ve yapısal anlamda çok avantaj barındırsa da, kredilerde yüksek risk alınması, finansal aracılıktaki kaldıraç oranının yüksekliği, işlem hacimlerine ve faiz şoklarına karşı korunmasızlık, simetrik olmayan piyasa likidite riskleri, aracılıktan elde edilen gelirin azalması, bankalara dönük

kararların çözüm kararlarının gecikmesi, gelişmekte olan ekonomilerde yaşanan kurumsal anlamdaki borç sıkıntıları ve sermaye hareketliliklerinde yaşanan ani değişimler, risk yönetimindeki boşluklar, teknolojik saldırılar ve para politikası kararları benzeri tehditlerle baş başadır (Kılıçarslan, 2014: 134-135).

Dünyada UFM olarak tanımlanan Londra ve New York dışındaki diğer merkezler ya belli bir hizmet alanları veya finans ürününe odaklanan merkezler ya da bölgesel finans merkezi olarak tanımlanmaktadır.

2007 yılından bu yana her sene Mart ve Eylül aylarında yayımlanan GFCI Endeksine göre Londra ve New York'un yapılan son 12 puanlama oluşan reytingleri şekil 1'de gösterilmiştir. 2019 Mart ayı dahil yayımlanan toplam 25 raporun yedinci raporunda Londra ve New York aynı reytinge sahip olmuş, New York 5 raporda (15.16.17.24 ve 25.raporda) birinciliği elde ederken Londra geri kalan 19 raporda hep en yüksek reytinge ulaşarak birinci olmuştur.

Şekil 1. GFCI Endeksine Göre Merkezler

Kaynak: Z/Yen Group Verilerinden Hareketle

3.3. Bölgesel Finans Merkezi

Etrafındaki ülkelerin finansal hizmetlerine cevap verebilen ve belli bir coğrafi alanda finansal kesimin büyüklüğü ile ortaya çıkan ülkeler, bölgesel finans merkezi

olan ülkelerdir. Ekonomileri büyük olan ülkelerdeki finansal işlemlerinin yoğunlaştığı kentler bölgesel finans merkezleridir. Bu merkezlerin temel özellikleri;

-Bulunduğu ülke ekonomisi içinde yerel finansal merkez olarak hizmet sunması,

-Bulunduğu ülkenin sınır ötesi finansal işlemlerinin yapıldığı kent olması,

-Yerel piyasa işlemlerinin çoğunlukla yapıldığı ve yabancı kuruluşların girişine dair sınırlamaların olması,

-Yapılacak düzenlemelerin yurtiçi ve yurtdışı olarak gerekliliklere göre yapılmasıdır (Çoban, 2012: 7-8).

3.3.1. Hong Kong Bölgesel Finans Merkezi

Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı özerk bir yönetim olan ve 1941'de Japonya tarafından işgal edilen, 1945 yılına kadar tüm bankaları ve mali kuruluşları kapalı olan Hong Kong'un UFM kariyeri 1945-1965 arasında başlamıştır. Dünyanın en önemli döviz ticaret merkezlerinden olan Hong Kong, 1970'lerden itibaren gelişme gösteren gelişmiş bir finans merkezidir (Çevik, 2011: 70). Bir başka yönden Çin'in ekonomik serbestleşme politikaları sonucunda gelişen Şangay Finans Merkezi, Hong Kong'un Küresel Finans Merkezi olma pozisyonunu tehdit etmektedir. Asya Pasifik bölgesinde Tokyo ve Singapur'un önünde bir Bölgesel Finans Merkez olan Hong Kong'da hükümet kurumsal ve bireysel vergileri düşük tutarak kolaylaştırıcı bir rol oynamasının yanı sıra iç ve dış pazarlar arasındaki derin etkileşimi sağlayan kamu ve özel sektör arasındaki opak bağlantıları kurar.

Hong Kong borsası Asya ve Avustralya bölgesinde türev ticareti için önemli bir pazar yeridir. Hong Kong'da İngilizcenin yaygın olarak kullanılmasının yanı sıra, Batı Dünyası'nın kurallarına göre belirlenen kurumsal yönetim ve yasal sınırlar gibi birtakım uluslararası standartların olması, Çin piyasalarında yer almak isteyen firmaların Hong Kong'u tercih etmesi adına olumlu etkenlerdir.

Asya-Pasifik ülkelerine finansal hizmetler sunma ve bu ülkelerin finansman ihtiyaçlarını karşılama amacı taşıyan ve bölge ülkelerine doğrudan sermaye yatırımı yapmak isteyen yatırımcıya her açıdan en makul ekonomik çevreyi Hong Kong sunmaktadır.

Coğrafi olarak da Londra ve New York gibi uluslararası finans merkezlerin arasında faaliyet gösteren Hong Kong bu zaman aralığını da iyi değerlendirmektedir. Yabancı banka sayısı 500, uluslararası fon yöneticisi sayısı 90 ve uluslararası sigorta şirketi sayısı da 120'yi bulan Hong Kong'daki bölgesel finansal işlemlerin büyük çoğunluğunu bu yabancı kuruluşlar yapmaktadır.

Asya-Pasifik ülkelerinin bankalarına kredi olarak verilen ve bu bölgenin büyük oranda finans kaynağı olan sendikasyon kredilerinin düzenleme merkezi Hong Kong'dur. 100 milyar dolarlık bölgesel fonun uluslararası yönetiminin yapıldığı Hong Kong, hisse senedi ve faiz içeren borçlanma araçlarının ihracı ile vadeli işlemler piyasası içinde sahip olduğu düzenli piyasalara ve borsalara bölgenin sermaye piyasası kaynaklarını da sağlayan merkez durumundadır.

2009 Mart ayından itibaren Hong Kong uluslararası finans merkezi çalışmalarını yürütmesi öngörülen olan Hazine Müsteşarlığı Finansal Hizmetler Dairesi'nin amaçları,

-Hong Kong'un uluslararası finans merkezi konumunun korunmasını ve geliştirilmesini,

-Para politikası ve mali politikanın bütünlük ve istikrarının korunmasını,

-Finans piyasasının uygun düzenleme ve denetleme yapısına sahip olmasını,

sağlamaktır (Dağdaş vd, 2009: 23).

3.3.2. Singapur Bölgesel Finans Merkezi

Singapur Londra ile New York'un arkasından gelen iyi kurulmuş bir finansal merkezdir. 1960'lardan beri reform politikaları taahhütleri, finansal serbestleşme ve finansal merkez çalışmaları ile 1980'li ve 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Singapur Finans Merkezi, geçen yıllarda etkin bir Güney Doğu Asya bölgesinde finans merkezi olmuştur.

Singapur 1965 yılında bağımsızlığını elde etmiş ve 1971'de Singapur'un Merkez Bankası Para Otoritesi (MAS) kurulmuştur. Kanunun verdiği yetki ile Singapur Finans Merkezine dair yetki ve sorumluluklar paranın otoritesi olan bu Merkez Bankasına verilmiştir. Cezbedici vergilendirme politikaları, ulaşım altyapısı

anlamında dünyanın en gelişmiş olması yanı sıra yaşam kalitesi ve profesyonel hizmetlere erişimde ve maaşlar konusunda çok iyi bir noktada olan Singapur'da Devlet başkanı tarafından atanan 9 kişilik Singapur Merkez Bankası Para Otoritesi (MAS) yönetim kurulu, finansal kesimle alakalı denetleyici ve düzenleyici tek otoritedir. MAS içinde oluşturulan Kalkınma ve Dış İlişkiler Bölümüne bağlı Finans Geliştirme Birimi, Singapur'un Uluslararası Finans Merkezi olmasına yönelik çalışmaları Finansal Piyasalar Strateji Geliştirme birimi ile koordineli bir şekilde yürütmekte ve bu çalışmaları takip etmektedir. Finansal hizmetler, dış ticaret ve sanayi alanında liberal politikaların benimsenmesi bağlamında MAS içinde kurulan ve New York ve Londra'da temsilcilikleri açılan Finansal hizmetler Tanıtım Bölümü yürütülen bu çalışmalara ek olarak kurulmuştur (Dağdaş, 2009: 22).

Eğitim reformu sayesinde bol ve ucuz işgücünü başarıyla yöneten Singapur'da 2013 sonu itibariyle 220 binden fazla kişi çalışmakta ve aktif büyüklüğü 2 trilyon doları geçmektedir. Bilgisayar sanayi ve elektroniğin üst düzeyde olduğu Singapur çok uluslu sanayi firmalarının ticaret ve üretim merkezidir. Singapur'un finansal piyasalar anlamında izlediği 2 yönlü stratejiden ilki, merkezi Singapur olan endüstrilerin büyümesi ve gelişimi adına finansal piyasaların destekleyici bir konuma sahip olması iken diğer stratejisi de hükümetinde gayretleri sayesinde finansal sektörün nakliyat ve üretim sektörlerini teşvik edici bir niteliğe kavuşturulmasıdır (Kılıçarslan, 2014: 137).

Bir ada devleti olan Singapur'un finansal piyasası eskisi kadar büyük olmasa da GFCI-25 raporuna göre 4.büyük finans merkezidir. Döviz işlemleri için bölgesel bir merkez olan Singapur'da finans sektörü için çok güçlü düzenleyici bir yasal altyapı vardır. Bu mevzuatta Bankacılık Kanunu ana mevzuattan ilki iken, diğerleri Menkul Kıymetler ve Vadeli İşlemler Yasası ile sermaye piyasalarını düzenleyen Mali Müşavirler Yasasıdır. Hong Kong ile Singapur'un yasal çerçeveleri ile bir adım önde olduğu görülse de Singapur'un yasal altyapısının karmaşıklığı ve kurumsal yönetime dair ilkeleri başarı ile uygulayamamasından kaynaklı rekabet gücünün zayıfladığı görüşü hâkimdir.

3.3.3. Zürih Bölgesel Finans Merkezi

En büyük ve saygın bankaların bulunduğu İsviçre Avrupa'nın en yüksek gelire sahip ekonomilerindedir. 2 milyona yakın nüfusu ile Avrupa'nın finans merkezi

olarak bilinen Zürih, ticaretin de kalbidir. Yeni bir sistem geliştiren Zürih geçtiğimiz 15 yılda gerçekleştirdiği reformlar ile hisse senetleri, türev, tahvil ve ortak fon birimlerini bütünleştirerek ve bir güvenlik sistemi sayesinde piyasa işlemlerini gerçekleştirerek kendi menkul kıymetler piyasalarının verimlilik düzeyini arttırmıştır. Artan verimlilikle beraber maliyetler düşmüş, işlemler hızlanmış, danışmanlık, özel bankacılık, pazar araştırması ve kalite de artmıştır.

Enflasyonun düşük olması, gizlilik ve istikrar gibi kriterlerin birleşimi ve küçük ekonomisi ile İsviçre bir finans merkezi olarak oluşmuştur. 1995 yılından sonra Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) artış oranı %10 ve üstünde artan bir performans gösteren İsviçre'nin reel GSYH'nin %14' n  finansal hizmetler oluşturmaktadır.⁴ GSYİH artış oranının büyük kaynağı da gelişen finans kesimi ile artan ekonomik aktivitelerdir.

İsviçre milli gelirinin yedide birini sigorta şirketleri, bankalar ve finansal şirketler oluşturmakta, bu sektörlerde çalışanlarda tüm istihdamda %6'lık bir yer tutmaktadır (evik, 2009: 75).

İsviçre geleneksel bankacılığında esas olan gizlilik olduğundan diğer ülkeler hesaplar hakkında bilgiye ulaşmamakta ve sonucunda da hükümetler arasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Hukuk alanında meydana gelen değişiklikler neticesindeki bazı zorunluluklar rekabet avantajını düşürmüş ve bankaların uluslararası arenaya açılma genişleme isteği azalmıştır.

3.3.4. Tokyo Bölgesel Finans Merkezi

Dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü olan Japonya, sermaye ve finans piyasaları potansiyelini uygun bir fiyatla, farklı ve yaratıcı bir finansal hizmet ve ürün hizmeti sağlayan yerli ve yabancı çeşitli kaynaklardan yararlanmasını sağlamaya çalışmaktadır. 1996 yılında Japon Başbakanı Tokyo'yu Londra ile kıyaslanabilir bir merkez yapmak istediklerini söylemiş ve bunun içinde Japon finans ve sermaye piyasalarında rekabeti özendirme adına komisyon ücretleri düşürülmüş ve finansal kurumlar, yeni finansal ürünler ve alternatif kaynaklar için cesaretlendirilmiştir. Japon Başbakanının 1996 yılında duyurduğu finans ve sermaye piyasalarının temel özellikleri ise;

---

⁴ <http://www.iifc.com.tr/zurih-bolgesel-finans-merkezi/>

- Piyasalarda rekabetin teşvik edilmesi,
- Finansal şirketler kurulması,
- Sektör bankacılığı,
- Sigorta ve menkul kıymetlere dair sınırlamaların azaltılması,
- Varlık yönetimi, ücret ve komisyonlarda serbestleşme,
- Üst düzeyde denetim ile adil kurallar ve şeffaflık
- Muhasebede uluslararası standardının sağlanması

olarak sıralanabilir (Çevik, 2011: 87-88).

2007 yılında Japon Bankalar Birliği finans merkezinin işleyişine yönelik hükümete siyasetçiler ile özel sektörün yapacakları çalışmalar ile Japon finansal sisteminde işlem yapmaya teşvik edici adımların atılmasına dair bir model önermiştir. Japon Bankalar Birliğinin hükümete bir diğer önerisi de kamu ve özel iş birliği ile ekonomi bakanlığına bağlı yerel ve uluslararası finansal kurum temsilcilerinden, özel sektör temsilcilerinden oluşan bir Finansal Sektör Tanıtım Şirketi olmuştur (Dağdaş, 2009: 25).

Tokyo'nun en önemli potansiyeli gelişmekte olan Asya Kıtasıdır. Tokyo Uluslararası Finans Merkezi olabilmek için şu avantajlara sahiptir;

- Asya'daki en likit tasarruf havuzuna sahip olması,
- Eğitimli işgücü,
- Tokyo'nun Dünya Standartlarında bir Şehir olması ve güçlü altyapısı,
- Dünyanın en büyük 4. ekonomisine sahip olması,
- Dünyanın en büyük 3. borsasına sahip olması,
- Japon para birimi olan Yen'in uluslararası piyasalarda kullanılır olması,
- Asya kıtasının dünyanın diğer bölgelerine göre daha hızlı büyümesidir.

Diğer yandan bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar;

- Finansal yenilikleri teşvik eden iletken, duyarlı düzenleyici rejimin eksikliği,
- Profesyonel Finansçıların sayısının fazla olması,

- Yasal ve denetleyici çerçeve,
- Yüksek kurumsal vergi oranı,
- Yaşam maliyetlerinin yüksek oluşu,
- Ürün çeşitliliğinin sınırlı olmasıdır (Kabasakal, 2015: 101).

3.3.5. Chicago Bölgesel Finans Merkezi

Daha önce bir Kızılderili yerleşim yeri olan Chicago, şehir unvanını 1837 yılında 4107 kişilik nüfusu ile kazanmıştır. 150 yıllık sanayileşme geçmişi olan Chicago günümüzde ise ABD'nin yüzde otuza varan orana ticari dağılımının yapıldığı bir merkez haline gelmiştir. Dünyanın en büyük vadeli işlemler borsalarının yer aldığı Chicago, ABD'nin New York'tan sonra ikinci önemli iş ve finans merkezidir (Çevik, 2009: 91).

Şehir, 1914'de kurulmuş olan Federal Reserve Bank'a ev sahipliği yapmaktadır. Dört temel finansal borsaya sahiptir. Bunlar Chicago Stock Exchange (CHX), Chicago Board of Trade (CBOT), Chicago Board Options Exchange (CBOE) ve Chicago Mercantile Exchange (CME)'dir.

Chicago Vadeli İşlemler Borsası CBOT: Tarım ürünlerinin ticaretinin bir merkezden yapılması ve şehirde ticaretin geliştirilmesi amacıyla 1848 yılında kurulan bu borsa dünyanın en eski future işlem ve opsiyon borsasıdır.

Chicago Ticaret Borsası CME: Yumurta ve tereyağı gibi tarım ürünlerinin takasına dayanan ve bu ürünler için bir nakit piyasası oluşturan Chicago Ticaret Borsası'nın temeli 1874 yılına dayanır. CME'nin Uluslararası Para Piyasası adındaki yeni birimi ile 1972'de yabancı döviz vadeli işlemlerinin ticaretini yapmaya başlaması, fiziki mal dışındaki bir şeyde vadeli alım-satım yapılmasının bir öncüsü oldu.

Bu 2 borsa 2007 yılında CBOT'un 11,3 milyar dolar karşılığında CME Grup bünyesine katılması ile birleşmiştir.

Chicago Opsiyon Piyasaları Borsası CBOE: Chicago Ticaret Kurulu mal üzerine vadeli işlem sözleşmelerinde dünyanın en büyük ve en eski borsası durumundadır. CBOE ise Chicago Ticaret Kurulu'nun hisse senedi opsiyonlarının işlem göreceği ilk organize opsiyon borsası olarak 1973'de kurulmuştur.

Chicago Menkul Kıymetler Borsası CHX: 1882 yılında yerel tahvil ve hisse senedi ticareti için kurulan CHX hacim bakımından Amerika'nın üçüncü büyük borsasıdır.

Dünyadaki ilk on küresel finans merkezinden biri olarak kabul edilen Chicago , sanayi altyapı ve telekomünikasyon adına da önemli bir merkezdir. Bankacıların Illinois eyaletinin tarım ve sanayisi ile en büyük şehri olarak gördükleri Chicago 'da son on yılda 500 yeni banka şubesi açmasıyla yoğunlaşan rekabet, güçsüz bankaları iflasa sürükleyebilecektir (Çevik, 2009: 94).

3.3.6. Şangay Bölgesel Finans Merkezi

Modern anlamda finans ve bankacılık, Çinliler ile İngilizler arasında olan 1.Afyon savaşlarından sonra aynı zamanda Hong Kong ve Şangay'da tanıtıldı. İngiliz Bankası The Oriental Banking Corporation 1845'te Hong Kong ve 1847'de Şangay'da olmak üzere 2 şube açtı. Hong Kong and Shanghai Banking Corporation (HSBC) 1864'de kurulmasının ve 1865'de Şangay'da bir ofis kurarak açılmasının ardından, İngiliz, Japon ve Amerikan Bankaları geldi. Şangay'da 1936 yılında 33'ü İngiliz, Amerika ve Avrupa'dan olmak üzere 43 tane yabancı banka vardı. Ama 1931'de Japonya'nın Çin'e saldırması ve 1932'de Şangay'ın bu savaşa dahil olması, Şangay'ın finans merkezi olarak düşüşünün en önemli sebebidir. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurularıyla Şangay'ın yeniden bir finans merkezi olacağına dair ümitler, Çin'in Kore Savaşlarına katılması ve sonrasında BM ve ABD'nin ambargoları ile kırıldı. Çin Hükümeti 1949-1979 arası yaptığı,

-Yabancı finans kuruluşları ve Bankaların Çin dışına sürülmesi,

-Çin Özel Bankalarının ortak kamu-özel bankalar olarak düzenlenmesi sonrasında da halk bankaları ile birleşerek kamulaştırılması,

-Banka dışındaki diğer finans kuruluşlarının kamulaştırılması ya da kapatılması,

-Bankalar Arası Piyasa, Forex Piyasası, Menkul Kıymetler Piyasası, Altın Gümüş piyasaları gibi tüm finans piyasalarının kapatılması sonucu Şangay geriledi ve uluslararası finans merkezi unvanını değil bölgesel merkez unvanını da kaybetti.

Çin Sermaye Piyasasını son 2 yılda gerçekleştirdiği büyük atılımların kaynağı 2004 yılından beri yapılan reformlardır. Şangay ve Şenzen Menkul Kıymet Borsalarında 2007 yılı sonunda işlem hacmi 6,3 Trilyon Dolar, piyasa değeri 4,5 Trilyon Dolar olan 1550 şirket işlem görmektedir. Şangay ve Şenzen Menkul Kıymet Borsasına da kote olan ortak şirketlerin varlığından dolayı bu borsa verilerinin toplanması Çin Sermaye Piyasası'nın toplam büyüklüğünü doğru olarak yansıtamamaktadır (Çevik, 2011: 102).

Şangay'ın temel rakipleri Tokyo ve Hong Kong'dur. Şangay'ın yasal çerçevesinin az gelişmiş olması ve piyasa kurumlarının zayıf olması gibi sorunları olsa da, 1990'lı yıllardan itibaren işletmeleri destekleme amaçlı yapılan bankacılık reformları ve yabancı finans kurumlarının girmesine izin verilen birkaç büyük şehirden biri olması sayesinde Şangay yabancı çok uluslu şirketlerin kaynaklarını cezbetmeyi başarabilmiştir.

3.3.7. Frankfurt Bölgesel Finans Merkezi

Küresel Finans Merkezi olarak İngiltere'nin farklı bir bölgede konumlandığı düşünülürse Frankfurt Avrupa'nın en önemli finans merkezidir. Almanya'nın finansal sisteminin büyümesi, ekonomik ve politik istikrarı neticesinde 1980'lerde dünya çapında enflasyonu ve işsizlik oranı sıralamasında en düşük seviyede kalmıştır. Öyle ki 1989 yılında dünyadaki ülkelerin çoğu açık verirken Almanya yıllardır pozitif olan hesap dengesi ile rekor bir fazlalık vermiştir. Frankfurt'un finans merkezi olma rolü Frankfurt havaalanının Kıta Avrupası'nın en yoğun havaalanı olması ve ticaret fuarları ile ilişkilendirilse de Frankfurt'un gayrisafi değerlerinin yüzde 25'i fiziksel mal üretiminden yüzde 20'si ticaret ve trafikten ve yüzde 50'den fazlası ise resmi ve özel hizmetlerden oluşur (Çevik, 2009: 106).

Frankfurt yaşam kalitesi yüksek, altyapısı mükemmel, açık fikirli, kozmopolit bir kent olması yanı sıra yabancı bankalar tarafından tercih edilmesinin önemli bir sebebi Avrupa Merkez Bankası'na da ev sahipliği yapmasıdır. Avrupa'nın para politikasının kalbi olan Frankfurt Avrupa ülkelerine ekonomik istikrar ihraç etmektedir.

Ekonomik anlamda bir güç sahibi olan Almanya'nın bankacılık ve finansal hizmetler merkezi Frankfurt'tur. 40 ülkenin 200 farklı banka merkezi ve ofisini de barındıran Frankfurt, Alman Merkez Bankası'nı da şehrinde barındırır.

Almanya'da bulunan sekiz borsanın işlem hacimlerine bakılırsa Frankfurt Borsası'nın toplam işlemler bakımından yüzde ellilik bir hacmi vardır. Duesseldorf Borsası da diğer borsaların önünde olup, diğer borsalar da daha az öneme sahiptirler ve bölgesel veya yerel işlem yapmaktadırlar.

3.3.8. Paris Bölgesel Finans Merkezi

Londra ile Paris Avrupa'nın 19.yüzyıl boyunca lider iki finans merkeziydi. Fransa'nın uluslararası finans merkezi olabilecek şehri ise gösterdiği performansı, sağladığı avantajlar ve borsalar tarafından tercih edilebilecek büyüklükte hacimli piyasalara sahip Paris'tir. Paris tahvil piyasasının verdiği güç ile şeffaf ve güvenli bir şehirdir.

1870'lerde Amsterdam, Frankfurt, Brüksel, Hamburg ve Berlin Avrupa'nın merkez şehirleri iken 20.yüzyılda New York ve Tokyo'nun çıkışı bu sıralamayı değiştirdi. New York, Paris ve Londra her ne kadar küresel lider şehirler olsa da Frankfurt, Zürih, Hong Kong ve Tokyo gibi şehirler, savaşlar ve yaşanan krizler ile çıkış yakalayan şehirler oldular. Fransız hükümetinin kararları maliyeti azaltmaktan ziyade kalite yükseltme yönünde bir eğilim göstermekte ve yatırımcıyı daha fazla vergiden koruma adına düzenlemeler yapmak şeklinde idi ve 1.Dünya Savaşı ile yatırımcılar durdu. 1.Dünya Savaşı sonrasında Fransa'da devlet müdahalesinin artması, dört kamu bankasının kamulaştırılması ve zamanla Londra ve Paris'in diğer finans merkezleri tarafından pasifize edilmesi Paris'i arka sıralara itti.

Fransa Avrupa'nın büyük ekonomilerindedir. Finansal piyasalarıyla çok uluslu yatırımcılar için 1980'lerden itibaren bir cazibe merkezi olmuştur. Fransız frangı ve ticari bankacılıkta fazla korumacı devlet müdahalesinin bulunması bankacılık sektöründe büyük sıkıntılara yol açmış, günümüzde ise küreselleşme ile finans piyasalarında rahatlayıcı bazı tedbirler alınmıştır.

Avrupa'nın Londra'dan sonra finansal hizmetler için ikinci büyük şehri Paris'tir. Fransız bankacılık ve finans sisteminin güçlü ve uluslararası standartları

vardır. Fransa’da bankacılık denetimi için yasal ve düzenleyici çerçeve; açık, kolay erişilebilir ve güncellenebilir bir yapıdadır. Bankacılık ve sigortacılık yani finansal hizmetler için düzenleyici tek kurum 2010 yılında kurulan Merkez Bankasından bağımsız (Autorite de Contrôle Prudentiel-ACP) İhtiyatlı Kontrol Kurumu’dur (Sema, 2014: 237).

Yaşam standartlarının kalitesi, turizm bakımından çekici olması, gelişmişlik seviyesinin yüksekliği gibi faktörler yerel ve uluslararası şirket merkezlerinin Paris’e gelmesinde önemli faktörlerdir.

3.4. Finans Merkezlerinin Kurumsal Yapılanması Hakkında Ortak ve Farklı Yönlerin İncelenmesi

Özellikle İngiltere’de kurulmuş olan organizasyonun çeşitliliği ve bu organizasyonun finans merkezinin sürdürülebilirliği için yaptığı çalışmalar diğer ülkelerdeki uygulamalara nazaran daha geniş kapsamlı ve daha otokontrol içerisinde olduğu görülmektedir. Londra diğer ülkeler bu kapsamlılık açısından örnek teşkil etmiştir. Örneğin DIFC’nin kurumsal yapılanması incelendiğinde yeni kurulan bir merkez olması nedeniyle Londra’yla benzerlikleri dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Londra dışındaki ülkelerde finans merkezi yapılanması ülkenin yönetim biçimi, konumu ve fark yaratma stratejileriyle olarak değişiklikler gösterdiği gibi kendi içerisinde ortak noktalar barındırdığı da göz ardı edilmemelidir. Bu noktalar İFM Organizasyon Çalışma Grubu Nihai Raporunda (2009) şu şekilde değerlendirilmiştir;

1. Global finans merkezlerinin organizasyonel yapılanmaların ilişkin uluslararası uygulamalardan; bu konunun son dönemde önem kazanmış olduğu, iletişim ve teknolojik imkânların artması ve küreselleşme ile ülkelerin uluslararası fon kaynaklarını kendilerine çekebilmek için yoğun bir rekabet içerisinde bulunduğu ve küresel finans merkezlerinin ülkelerin kendilerine özgü koşulları dâhilinde organizasyonel/kurumsal bir yapılanma içerisine girmeye başladıkları tespit edilmektedir.

2. Uluslararası finans merkezlerine ilişkin incelenen uygulamalardan; New York, Chicago , Cenevre gibi bazı geleneksel finans merkezlerinde özel bir yapılanma oluşturulmamasına rağmen bu merkezlerin tarihsel süreç içerisinde birer finans merkezi haline geldikleri görülmektedir.

3. Uluslararası finans merkezi organizasyonlarına ilişkin yapılanmalardan, bu konunun büyük ölçüde özel sektör ve kamu iş birliği içerisinde ve ortak çalışma grupları aracılığı ile yürütüldüğü görülmektedir.

4. Ülke örnekleri incelendiğinde ortaya çıkan diğer önemli bir tespit ve sonuç ise bir ülkenin veya şehrin finans merkezi haline gelmesinde en kritik başarı faktörü; siyasi iradenin kararlılığı ve desteğidir.

5. İncelenen uygulamalarda, finans merkezi haline gelme çalışmaları kendine özgü, birbirinden farklı kurumsal modellerle yürütülmektedir. Birbirine en benzeyen yapılar, serbest bölge olarak kurulmuş olan Dubai ve Katar'dır. Ancak bunların dışındaki ülkelerde ortak olarak benimsenmiş bir organizasyonel model bulunmamaktadır. Kısacası, kurumsal yapıya ilişkin uluslararası bir standart bulunmamakta, yapı her ülkenin kendine özgü koşulları göz önüne alınarak belirlenmektedir.

Kurumsal yapılanma açısından incelenen şehirlerden bazıları yıllardan beri küresel finans merkezi olarak faaliyet göstermesine rağmen New York, Chicago ve Cenevre gibi şehirlerde küresel ve/veya bölgesel finansal merkez olma ve sürdürme yönünde oluşturulmuş veya görevlendirilmiş bir yapıya rastlanmamıştır (İFM, 2009).

Ülkelerin ekonomik ve ticari merkezleri genel olarak finansal merkez olarak öncü şehirler olmuşlardır. Artan küreselleşme, yoğunlaşan sermaye hareketleri, yaygınlaşan ticaret ağı gibi gelişmeler finansal hizmet sunan kuruluşların bir arada bulunması gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır. Ekonomik ilişkiler; küreselleşmenin hız kazanması ile kolaylaşmış ve neticesinde de sermaye hareketlilikleri de yaygınlaşmıştır. Ekonominin küreselleşmesi ülkeler için yeni ticari ve ekonomik pazar imkânı sağlaması yanında uluslararası siyaset anlamında da fırsatlar sunar. Bundan dolayı ülkeler dünya ekonomisindeki pozisyonlarını korumak ve bu pozisyonlarının etkinliğini arttırmak amacıyla potansiyel şehirlerinde finans merkezi oluşturmaktadırlar.

Bünyesinde finans merkezi barındıran ülkeler elde ettikleri vergi geliri, ihracat rakamlarındaki konumları, ekonomik büyüme performansı gibi birçok alanda avantaj konuma ulaşırlar. Ülkeler uluslararası yatırımcılar tarafından cazip hale gelebilmek ve doğrudan yabancı yatırımı çekebilmek en nihayetinde de ekonomik etki alanını genişletmek amacıyla ekonomi politikalarının merkezine finans merkezleri kurulum

süreçlerini koyarlar. Bunun yanında finans merkezinde bulunan bankalar ve diğer finansal kuruluşlar ülkenin finans yapısının gelişimine ve sermaye piyasalarının derinleşmesine katkı sunan kuruluşlardır. Endeksin ilk 20 sırasında bulunan şehirler bize finans merkezlerinin ekonomik ve ticari anlamda başı çeken bölgelerde toplandığını göstermektedir. Küresel finans merkezleri indeksi 2007 yılından bu yana senede 2 defa yayınlanmakta ve merkezlerin yıllara göre gösterdiği performansı göstermekte ve bazı makroekonomik göstergeler hakkında karşılaştırmalar yapmaya olanak sağlamaktadır.

Küresel finans merkezlerinin konumları ve indeksteki sıralamaları değerlendirildiğinde finans merkezlerinin ülkelerin makroekonomik göstergelerine yansımalarının olumlu etkisi görülmektedir. Lider konumda olan merkezlerin makroekonomik dönüşümleri ve finansal tecrübeleri İstanbul'un finans merkezi olma hedefinde yol göstericidir.

Lider konumda olan finans merkezlerinin bulunduğu ülkelerin GSYH Değişimi göstergeleri Tablo 9'da incelenmiştir.

Tablo 9: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerde GSYH Değişimi (Trilyon Dolar)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	14,5	14,7	14,4	14,9	15,5	16,1	16,7	17,4	17,9
Çin	3,5	4,5	5	6	7,5	8,5	9,5	10,3	10,8
Almanya	3,4	3,7	3,4	3,4	3,7	3,5	3,7	3,8	3,3
İngiltere	2,9	2,7	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,9	2,84
Japonya	4,3	4,8	5	5,4	5,9	5,9	4,9	4,6	4,12
Kore	1,1	1	0,9	1	1,2	1,2	1,3	1,4	1,37
Singapur	0,18	0,19	0,19	0,23	0,28	0,29	0,3	0,3	0,29
Hong Kong	0,21	0,2	0,21	0,23	0,25	0,26	0,28	0,29	0,3
BAE	0,26	0,31	0,25	0,29	0,34	0,37	0,38	0,39	0,37

Kaynak: World Bank

Tablodan görüleceği üzere GSYH değeri yüksek olan merkezlerin/ülkelerin gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler olduğu ülkelerdir. Mesela ABD'nin New York, Washington, San Francisco, Boston ve Los Angeles şehirleri dünyanın öncü finans merkezleridir ki ilk 10 finans merkezinden 5'i ABD'de yer alan bu merkezlerdir. Aynı şekilde Çin'in GSYH yüksekliği bağlamında Hong Kong ve Pekin gibi merkezlerin üst sıralarda olması sebebiyledir. Dünyanın önde gelen ekonomileri GSYH değişimi

önemli performans gösteren ülkelerdir. Bu cihetle bakıldığında da İstanbul'un finans merkezi olma projesi Türkiye'nin ekonomik hedefleri bağlamında son derece önemlidir.

Finans Merkezlerinin bulunduğu ülkelerde kişi başına milli gelirlerinin değişimi 10 nolu tabloda sunulmuştur.

Tablo 10: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerde Kişi Başı Milli Gelir (Bin Dolar)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	340,06	332,73	153,78	259,34	257,41	232,00	287,16	131,82	409,87
Çin	156,24	171,53	131,05	243,70	280,07	241,21	290,92	268,09	249,85
Almanya	50,84	30,92	56,66	86,05	97,48	65,46	62,71	9,44	46,22
İngiltere	209,51	253,45	14,54	66,73	27,01	46,75	35,01	45,45	39,53
Japonya	21,63	24,62	12,22	7,44	-0,85	0,54	10,64	18,40	-0,41
Kore	8,82	11,18	9,02	9,49	9,77	9,49	12,76	9,89	5,04
Singapur	47,73	12,2	23,82	55,07	48,00	56,65	64,79	67,52	65,26
Hong Kong	62,12	67,03	54,27	82,70	96,13	74,88	76,85	129,84	180,84
BAE	14,18	13,72	4,00	5,5	7,67	8,82	9,49	10,82	10,97

Kaynak: World Bank

Tablodaki finans merkezlerinin yer aldığı GSYH oranları yüksek olan ülkelerin gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler olduğu ve kişi başı milli gelirleri yüksek olan ülkeler olduğu görülmektedir. Londra ve ABD gibi köklü finans merkezlerinden ayrı bir bakış açısı ile değerlendirme yapılırsa finans odaklı kurulan Hong Kong ve Singapur finans merkezlerinin gösterdiği/göstereceği performanslarda İFM açısından önem arz etmektedir. 2002 sonrasında kurulan ve gösterdiği gelişme ile indekste ilk 20 içinde yer alan Dubai finans merkezi de İFM tarafından takip edilecek bir diğer örnek merkezdır.

Seçilen finans merkezlerinin ülkelere doğrudan yabancı yatırım miktarını gösterir Tablo 11 aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 11: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelere Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarı (Milyar Dolar)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	48	48,4	47	48,3	49,7	51,4	52,6	54,3	55,8
Almanya	41,8	45,6	41,7	41,7	45,9	44	45,6	47,7	41,2
İngiltere	48,4	45,1	37,1	38,2	41	41,2	42,2	46,2	43,7
Japonya	34	37,8	39,3	42,9	46,2	46,7	38,5	36,1	32,4
Kore	23,1	20,4	18,3	22,1	24,1	24,4	25,9	27,9	27,2
Singapur	39,2	39,7	38,5	46,5	53	54,4	55,6	56	52,8
Hong Kong	30,5	31,5	30,6	32,5	35,1	36,7	38,3	40,2	42,4
BAE	42,9	45,7	32,9	34,3	39,9	41,7	42,8	43,9	40,4

Kaynak: World Bank

Finans merkezlerinin uluslararası yatırım ve iş ağı potansiyelini genişletme kapasitesiyle birlikte olumlu anlamda etkilediği doğrudan yabancı yatırım oranları, gelişmiş finansal kurumlara ve finans merkezlerine sahip ülkelerde oldukça

yüksektir.(Tablo 11) Yabancı yatırım çekme anlamında son yıllarda iyi bir konumu olan Türkiye’de İFM projesi ile doğrudan yabancı yatırımların artacağı öngörülmektedir. Çin Hong Kong ve Singapur’un bu anlamda yol aldığı söylenebilir. BAE’nin 2008 küresel krizinden sonra yarından fazla doğrudan yatırım kaybı yaşasa da toparlanmayı başarabilmiştir. Bu başarıyı finans merkezlerinin varlığı tek başına açıklamaya yetmese de teşvik edici bir yerleşmiş finansal sistemin ve gelişmiş bir finansal sistemin varlığı gibi faktörler önemli faktörlerdir.

Tablo 12: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerin Tasarruf/GSYH Oranı (Yüzde)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ABD	33	33	33	35	16	18	18	18	18
Çin	50	52	52	51	49	50	49	49	
Almanya	33	33	33	35	27	26	26	27	27
İngiltere	33	33	33	35	14	13	12	12	12
Japonya	33	33	33	35	22	22	22	22	25
Kore	33	33	33	35	35	34	34	35	36
Singapur	49	45	44	52	48	48	48	48	46
Hong Kong	33	33	33	35	30	27	26	26	25

Kaynak: World Bank

Singapur, Çin ve Kore gibi ülkelerin tasarruf oranlarının ne denli yüksek olduğu Tablo 12’de görülmekle beraber İngiltere ve ABD’de tasarruf oranlarının kısmen de olsa düştüğü görülmektedir. Finans merkezlerinin gelişimi; sermaye ve döviz hareketlerinin yönelimini hızlandırdığından tasarruf açığının sorununun düşürülmesine imkân sağlamaktadır. Gelişmiş finansal merkezlerdeki tasarruf oranlarına oranla ülkemizde %15 seviyelerindeki tasarruf oranı düşüktür. İFM projesi ile ekonomik büyüme, milli gelir oranları, GSYH, doğrudan yabancı yatırım, tasarruf oranları artması ve gelecek sermaye ve döviz ile ekonomimizdeki yapısal sorunların başlıcası olan tasarruf açığının azalması da gerçekleşecektir. Artan tasarruf ile önceki dönemlerde Türk ekonomisinde ekonomik krizlere sebep olan yüksek faiz ile borçlanmanın yerini uygun maliyetli kredilerin alması ile ekonomik yapının güçlenmesi sağlanacaktır.

Gelişmiş finans merkezleri siyasi ve ekonomik istikrar ile artan yatırım çekme kapasitesiyle yüksek oranlarda kredilendirme imkânları sunmaktadır. Bu bağlamda sağlanan kredi imkânlarıyla;

- Reel sektörde yatırım yapabilme kapasitesi artmakta,
- Yeni sektörlerin gelişimi desteklenmekte,
- Yeni istihdam alanlarının açılmasıyla işsizlik oranını düşürücü etki yaratılabilmekte,
- Tasarruflar etkin olarak kullanılarak kaynak sağlanmakta,
- Bu yolla ekonomik büyüme performansı desteklenmektedir (Karagöl, Koç, & Kızılkaya, 2017: 49).

İstanbul'un finans merkezi olma noktasında düşük tasarruf oranları dezavantajı olmadığı gibi, tam tersine sermaye piyasaları önümüzdeki dönemlerde tasarrufların artırılması adına önemli görevler üstlenecek ve bu durum Finans Merkezi olma konusunda İstanbul'u destekleyecektir (SERPAM, 2012: 7).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL’UN FİNANS MERKEZİ OLMA PROJESİ VE POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ

Şehirlerin ve ülkelerin finans merkezi pozisyonunda olmak istemelerinin doğrudan ve dolaylı 2 temel nedeni vardır. Birinci olarak doğrudan neden; ekonomik faaliyetlerin büyüme, sermaye akımları, yatırım, ticaret dengeleri, istihdam, ekonomik ve finansal performansa katkı sağlayacak olması. İkinci dolaylı neden ise tedarikçiler, teknoloji firmaları, danışmanlık şirketleri gibi şirketlerin finansal hizmetler sektörüne katkıda bulunacak olmasıdır.

Finans merkezlerinin buldukları ülkeye katkıları sadece finansal anlamdaki katkıları ile sınırlı görülmemelidir. Finans merkezi hem bulunduğu ülkenin hem de bölgenin ticaret hacminin artmasına büyük katkılar sağlar. Bunun yanında, finans çalışanlarına hizmet sunmak üzere sağlık, turizm ve eğitim gibi tamamlayıcı hizmet sektörlerinin gelişmesine de katkı sağlaması ülkenin ekonomik gelişmesi yanı sıra uluslararası saygınlığa da olumlu katkılar sağlar.

İstanbul’un finans merkezi olmasına dair hedef ise ilk olarak 9. Kalkınma Planında yer almıştır. Türk hükümetinin 2009 yılında yayımladığı “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı” ile İstanbul’un başta bölgesel ve nihai olarak uluslararası finans merkezi olma vizyonu vardır (DPT, 2009: 2).

4.1. Ülkemizin Dünyadaki Konumu ve Önemi

Eski çağlardan günümüze değin tarihin her döneminde dünyanın farklı yerlerindeki şehirler uluslararası ticaret ve finans merkezi olarak öne çıkmış ve bu merkez şehirler şehir devletlerinin ortaya çıkması ile daha da önem kazanmıştır. Bu merkezler ülke devletlerinin ortaya çıkışının ardından ülkeler arası ticaretin yürütülmesine ve değişik bölgelerden gelen tacirlerin mallarının alışverişine olanak tanıyan şehirler oldular.

Tacirlere güvenli bir alışveriş ortamı imkânını sağlayan ve adaletli bir takas sistemi olan bu şehirler yüzyıllar boyu uluslararası ticaretin etkin bir şekilde devam

etmesini sağlamışlardır. Ticaretin yoğunlaştığı şehirler finansın da geliştiği şehirler olmuşlardır.

80 asırlık tarihi geçmişi, renkli kültürel yapısı, mimarî açıdan zenginliği ve tabii güzellikleriyle yeryüzünün en güzel şehirlerinden biridir İstanbul⁵. Doğu ve batı arasında bir köprü konumunda olan İstanbul; dinamik ve girişimci milyonlarca genç nüfusu bünyesinde barındıran sanat, kültür, tarih ve bilimin merkezidir.

Türkiye çok önemli bir stratejik konuma sahip olmakla beraber üç kıtayı birbirine bağlayan ve aynı anda Asya, Avrupa, Akdeniz, Balkan, Kafkas, Karadeniz ve Ortadoğu ülkesi olan “Avrasya” ülkesidir.

Nüfus anlamında Türkiye'nin en fazla sayıya sahip şehri olan İstanbul; Türkiye'nin en çok katma değer üreten, ticaret ve turizm faaliyetleri olan, vergi geliri yaratan şehri olması yanında tarihsel birikimi bakımından da medeniyetlerin kesiştiği bir merkez şehirdir. Uzak Doğu'nun Avrupa'ya, Orta Doğu'nun Kuzey ülkelerine bağlandığı karayolu ile Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan deniz yolu arasında yer alan İstanbul'un finans merkezi olarak yapılanmasının başta kendisine, ülkesine ve de bölgesindeki ülkelere çok fayda sağlaması beklenmektedir (Teker, S., Önden, İ., & Hekimoğlu, H., 2012: 63).

4.2. İstanbul'un Finans Merkezi Olma Yolunda Vizyonu

Orta Asya, Orta Doğu ve Doğu Avrupa bölgelerine bakıldığında finansal ve ekonomik gelişmişlik açısından güçlü konumu, doğal konum bakımından kaynak zenginliği, önemli piyasalara ve pazara yakın olması, rekabet düzeyi yüksek ve çeşitlendirilmiş sektörleri ve istihdam gücü anlamında Türkiye'nin sayılan bu stratejik avantajları düşünüldüğünde İstanbul'un önce bölgesel ve nihayetinde de uluslararası finans merkezi olabilecek kapasiteye sahip olduğu görülmektedir.

Sosyal ve ekonomik anlamda ülke ekonomisine yüksek katkısı olan İstanbul, merkezi hükümetler tarafından Cumhuriyetin ilk yıllarında beri Ankara'nın politika ve uygulamalarının vizyonsuzluğu sebebiyle gereken önemi görememiş ikinci planda kalmıştır. Ankara'nın bakışı böyle olsa da İstanbul kendi iç dinamiklerinden aldığı

---

⁵ <http://www.bilisimdergisi.org/s154/pdf/110-115.pdf>

kuvvetle dinamizmini korumuş ve dünyada meydana gelen değişimlere ayak uydurarak ilerlemiş ve meydana getirdiği kaynakları Anadolu'ya aktarmıştır.

1980 sonrası serbestleşme hareketleriyle beraber politika ve ekonomideki değişimlere uyum sağlayan ve 2000li yıllarda tek başına iktidar olan merkezi hükümetin iktidar dönemiyle İstanbul'un ülke ekonomisi açısından önemi tekrar gündeme gelmiştir.

İdari yapının tüm kademelerindeki yöneticiler İstanbul'u büyük bir ekonomik merkez ve uluslararası ticaret akışlarının odak noktası yapmak için ortak bir vizyonu paylaşmaktadırlar. Bunun için birbirine bağlı iki amaç hedeflenmektedir;

- Türkiye'nin bilgi ve inovasyon merkezinin İstanbul olması. Uluslararası alanda diğer metropoliten bölgelerle daha etkin rekabet edebilen ve olumlu etkilerini Türkiye'nin geri kalan bölgelerine yayabilen daha dinamik, bilgiye dayalı bir ekonomik merkez.
- Avrasya Bölgesinde bölgesel bir merkez, Avrupa, Asya, Orta Doğu ve eski Doğu Bloğu ülkeleri arasında küresel bir geçiş kapısı ve bölgesel finans hizmeti sağlayıcısı, lojistik bir odak noktası ve turizm ve kültür merkezi olarak İstanbul (Çevik, 2009 :221).

İstanbul Finans Merkezi (İFM) için çekici ama gerçekçi bir vizyon geliştirilmiştir. Vizyonun ana hatları şöyledir:

1. İFM'nin 10 sene içerisinde bölgeye hâkim bir konuma ulaşması, 30 sene içinde ise en önde gelen beş ya da altı uluslararası finans merkezinden biri olması.

2. Sahip olacağı özellikler:

- Moskova önemli büyüklüğe sahip yerel ekonomik potansiyelini devreye sokarak gerçek anlamda rekabet gücüne ulaşmadan önce 'kritik ölçüğe' sahip olmak,
- Yerel ekonomik potansiyel, nitelikli yerel işgücünün mevcudiyeti ve İstanbul'un sağlayabileceği yaşam kalitesi unsurlarını kullanarak Körfez Ülkeleri'nde yer alan merkezleri, yarış dışı bırakmak,
- Destek hizmetleri konusunda maliyet avantajını kullanarak Orta Avrupa ülkeleri ile rekabet etmek.

3. Dikkat çekici ve ayırt edilebilir bir merkez olacak ve gerçek anlamda etkileyici finansal hizmetler ve ticari bilgi birikimine sahip şirketlere ev sahipliği yapacaktır.

4. İFM ‘amaca yönelik’ hukuki, mali, düzenleyici ve teknolojik altyapıya sahip olacak ve orta vadede Türkiye ekonomisine tamamen entegre olacaktır. Bu şekilde, güçlü bir finansal hizmetler sektörüne hem hizmet edecek hem de destek sağlayacaktır.

5. Değinilen ‘amaca yönelik’ altyapının temel olarak 3 stratejik faydası vardır:

- İFM’nin sektörün ihtiyaçlarına yanıt verebilme gücünü azami düzeye çeker.
- İş yapma ve sermaye maliyetlerini rekabetin altında bir seviyede oluşturmaya imkân sağlar.
- Yükselmekte olan rakip merkezlerde mevcut olmayan ve İFM’nin ‘benzersiz’ bir pozisyona sahip olmasını sağlayacak şekilde, ana odağı ‘kazanan’ ürünleri ve hizmetleri piyasaların kendi kendilerine belirlemelerine imkân sağlayacak bir platform sağlamak olacaktır. Hedef ürün stratejileri bunu destekleyecek ancak piyasalara yol gösterme amacı gütmeyecektir.

6. Vizyonuna ulaşırken, İFM Türkiye’de 150,000 adet yeni ve çok iyi yetişmiş finansal hizmetler sektörü çalışanının oluşmasını ve 2025 yılından itibaren GSMH’a yüzde 8 katkıda bulunacak şekilde yıllık 20 milyar ABD doları dolayında katkı sağlayacaktır (Deloitte, 2007: 2).

Küresel sınıfa girmek daha çok merkezin ilgisini çekmek ve bölgemizde parlayan yıldız olmakla mümkün olabilir. İstanbul için bu uzun vadeli bir hedeftir ve Türkiye ekonominin büyümesiyle doğrudan ilgilidir. Türkiye yasaları ve konumu itibarıyla bir İsviçre, Hong Kong veya Singapur gibi tarihi olarak ticaret ve para merkezi olarak ortaya çıkmış bir ülke değildir. Frankfurt, Londra, Paris, Tokyo gibi büyük ekonomilere sahip ülkelere ait merkezler gibi İstanbul da Türkiye’nin daha büyük bir ekonomiye sahip olmasıyla konumunu yükseltebilir⁶.

İstanbul Finans Merkezi, merkezi İstanbul olan ama ulusal anlamda ülkenin olan bir proje. Hedefi dünya ve bölgesinden daha fazla sermaye çekmek olan bir program. Finansal enstrümanlarımızı derinleştirmek, çeşitlendirmek ve yeni

---

⁶ <http://kanalfinans.com/editor/tunc-satiroglu-istanbul-uluslararası-finans-merkezi-projesi-iddiali-bir-hedef-mi-yoksa-hayal-mi>

enstrümanlar getirmeyi ve ülkemizin finansal olarak cazibeli hale gelmesini öngören; eğitim sektöründen altyapıya kadar çoğu alanda faaliyetler içeren bir program ⁷.

İstanbul uluslararası sahada uzun dönemde rekabet edebilecek bir finans merkezi olmak istiyorsa; sektörün küresel standartlarına ve uygulamalarına adaptasyon sağlamalı ve diğer finans merkezleri ile entegre olabilen bir sermaye piyasası altyapısı kurmalıdır (Peker & Karaağaçlı, 2015: 366).

İstanbul'un uluslararası veya bölgesel bir finans merkezi olması hedefinde göz önünde bulundurulması gereken ve sorulması gereken sorular şunlardır:

- İstanbul uluslararası finans merkezi olarak neyi hedeflemekte amacı ve stratejisi net olarak tanımlandı mı?
- Frankfurt, Londra ve Dubai'den nasıl farklılaşacağız ve hangi alanda öne çıkmayı planlıyoruz?
- Farklılaşma adına özel servisler ve özel ürünler geliştirebilir miyiz?
- Ekonomi yeterli mevduat ve sermaye yaratıyor mu?
- Adalet sistemini geliştirme adına ne yapabiliriz?
- Küresel sermayeyi ülkemize çekme adına güçlü ve cazip bir mevzuat var mı?
- Ülkede mikro ve makro anlamda bir gözetim var mı?
- Uluslararası ortamlarda yeteri kadar temsil ediliyor muyuz?
- Uluslararası gözetim mekanizmaları ile bilgi paylaşımı konusuna yeterince açık mıyız ve açık olmak istiyor muyuz?
- Merkez Bankamız uluslararası finans merkezi merkez bankası olmak için hazır mı? ⁸

Resmi Gazete 'de yayınlanan Ekim 2009 Tarih ve 27364 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararına göre (Öncelik 7); "bu konuda özellikle, faizsiz finansal ürünlerin geliştirilmesi için gerekli mekanizmanın kurulması öne çıkmaktadır. Jeopolitik konumuna rağmen Türkiye'nin faizsiz finansal ürün ve hizmetler konusunda yeterince gelişemediği görülmektedir. Bu piyasanın gelişimi için, bölge ülkelerindeki düzenleyici otoriteler, borsalar, takas ve saklama kurumları ve diğer sermaye piyasası

⁷<http://www.konuttimes.com/sektorel/hedefimiz-istanbulun-ilk-10-finans-merkezi-arasinda-yer-almasi/57410>

⁸ <https://www.home.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2014/02/Gundem-17-Finansal-Hizmetler.pdf> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2017)

aktörleri ile iş birliği yapılarak, bölge ülkelerindeki yatırımcıların taleplerinin belirlenmesi, kotasyon, alım satım, takas ve saklama işlemlerine ilişkin teknolojik ve operasyonel altyapı ve mevzuat konusunda çalışmalar yapılacaktır”. Bu ifadelerden anlaşılmaktadır ki, İstanbul’un önce bölgesel, sonrasında ise küresel bir finans merkezi olabilmesi için, faizsiz finans sisteminin geliştirilmesinin son derece stratejik öneminin bulunduğu hususunda, kamu kesiminde tam bir görüş birliği bulunmaktadır (Altıntaş, K. M. 2016: 121).

4.3. İstanbul’un Avantajları

Küresel finans merkezi endeksi finansal merkezlerini insan kaynağı, iş ortamı, vergilendirme, piyasalara erişim, altyapı ve imaj olmak üzere 6 farklı kriter bağlamında sınıflandırır ve bu kriterler üzerinden puanlamaya tabi tutar. Bu puanlama kriterlerine göre her merkezin kendine göre avantajlı olduğu kriterler olabileceği gibi avantajlı olmadığı kriterler de mevcuttur. İstanbul’unda gerek bahse konu kriterler anlamında gerekse kendine has özellikleri sebebiyle rakip finans merkezlerine göre sahip olduğu birtakım avantajları vardır.

4.3.1. Nitelikli İşgücü

Çalışma dönemi nüfusu olarak tanımlanan 15-64 yaş arası 9 milyonu aşan nüfusu ve 30 yaş ortalaması olan İstanbul, büyük bir işgücü kaynağıdır (www.tuik.gov.tr). 2007 yılı nüfus verilerine bakıldığında Moskova’dan sonra Avrupa’nın ikinci büyük şehri olan İstanbul’un; yapılan araştırmalara göre 2025 yılında Moskova’dan liderliği alması öngörülmektedir (Birleşmiş Milletler 2007 Annual Report). (Gündoğdu, 2013: 9).

Nitelikli iş gücü varlığı sayesinde ayakta durabilen bir kesim olan finans kesimi bu özelliği sayesinde eğitim sektörünün yapılanmasına olanak tanır. Şehirde var olan işgücünü vasıflı olması o şehrin finans merkezi haline gelmesinde önemli bir faktördür. Kurumların yatırım kararının daha kolay verebilmesinde işgücünün kalitesi etkindir. Finans merkezi olan bir şehir vasıflı işgücünü bünyesine daha kolay çekebileceğinden ötürü, finans merkezi ile işgücü kalitesi arasında ikili bir ilişki vardır.

Ülkemiz başta ticari bankacılık olmak üzere vasıflı işgücü anlamında avantaja sahiptir. Bölgedeki ülkeler ile kıyaslandığında Türkiye nitelikli işgücü olarak iyi

konumdadır. Türkiye'nin uluslararası düzeyde bilgi teknolojileri alanında rekabet gücünün yüksekliği yanı sıra işgücü yeteneği ve kalitesi de yüksektir.

- Yıllık işgücü artışı toplam 500.000-700.000 düzeyinde,
- 30 Milyon olan 18 yaş altı nüfusun getirdiği potansiyel,
- Yurtiçinde 180.000 kişilik, yurtdışında ise yaklaşık 20.000 kişilik finansal hizmetler sektörü çalışanı,
- Türkiye'de faaliyet gösteren çokuluslu şirketlerin orta ve üst kademede yer alan Türk yöneticileri gittikçe artan oranda yurtdışındaki genel merkezlere transfer etmeleri,
- Özel üniversitelerin ve teknik okulların artan sayıları,
- Gittikçe artan eğitim kalitesi ve eğitim harcamaları (Apak, 2008: 6) gibi hususlar avantaj olarak sayılabilir.

Bu noktada; ülkemizin nitelikli işgücü kaynağına sahip olduğu ve ön ofiste çalışabilecek yabancı dil bilen nitelikli işgücüne sahip bulunduğu söylenebilir de, arka ofis ve özellikle de analist yeterliliğe sahip nitelikli orta ofis çalışanı yetiştirilmesi hususunda yeterli olunmadığı söylenebilir. Yine ülkemizin finansal piyasalarının özellikleri bağlamında ticari bankacılık ve belli bir seviyeye kadar sigortacılık ve özel bankacılık alanlarında yeterli düzeyde ön ofis çalışanı vardır. Lakin varlık yönetimi ve yatırım bankacılığı alanlarında kalifiye işgücü sıkıntısı yaşanmaktadır. Ülkemizde işgücüne katılım oranı anlamında kadınların işgücüne katılımı arzu edilen seviyede olmasa da bu durum finans sektörü için bu anlamda bir eksiklik bulunmamaktadır.

4.3.2. Gelir Yaratma Potansiyeli

Uluslararası finans kuruluşlarının hepsi, uluslararası finans merkezinin kalitesinden bağımsız olarak finans merkezinin gelir yaratma potansiyelini arar. Bölgesel ve yerel anlamda büyüme emarelerinin olması büyük önem taşır. Gelişmiş ülkelere oranla Gayri Safi Yurt İçi Hasılası daha az ülkelerin geliştireceği stratejiler uluslararası işlemlere hizmet verebilecek seviyede stratejiler olmalıdır.

Türkiye'nin;

- Dünyanın en büyük 17. ekonomisi olması,
- 2017 yılı verilerine göre 850 milyar dolara ulaşan GSYİH seviyesi (World Bank),

- GSYİH oranının gelişmiş ülkelerde %8 ila %10 arasında olan finans sektörünün GSYİH oranının %4 seviyesinde olması,
- Sigorta şirketlerinin ve halka açık bankaların piyasa değerinin 150 milyar dolar civarında olması,
- Yurtdışında yaklaşık 100 milyar dolarlık Türk sermayesi birikimi,
- Finansal hizmetler sektörünün tahvil ve mortgage kâğıdı ihraç edebilme potansiyeli,
- Bankaların 25 milyar dolar, özel sektörün ise 140 milyar dolarlık dış kaynaklı kredisi,
- Gelişmiş teknolojiye sahip ödeme takas ve saklama sistemlerinin yanı sıra vadeli işlemler ve menkul kıymet borsalarının varlığı,
- Dünyanın 18.büyük ekonomisi olması, Borsa İstanbul (BİST)'in dünyanın 26.büyük borsası olması yanında son senelerde artışı yüksek olsa da Vadeli İşlemler Borsası'nın hacminin halen düşük seviyede olması (Çevik, 2011: 159).

gibi özellikleri dolayısıyla gelir yaratma potansiyeli konusunda avantajlı olduğu söylenebilir.

4.3.3. Altyapı

Geçen 20 yılda yapılan altyapı yatırımları başta olmak üzere, özellikle son 10 yılda hayata geçirilen Marmaray Projesi yanında İstanbul'a 3.havaalanının faaliyete başlaması neticesinde havayolu taşımacılığının kalitesinin yükselmesi de İstanbul'a havayolu ile ulaşım kolay hale geldi. Bilgi teknolojileri ve iletişim alanında iyi bir konumda olursa da veri transfer hızının artırılması ve konferans görüşme sisteminin yaygın hale gelmesi ve internete ulaşımında var olan sıkıntıların giderilmesi de gerekmektedir.

Her ne kadar şehir içi ulaşımında raylı sistem taşımacılığına önemli yatırımlar yapılsa da İstanbul'da her yıl trafiğe çıkan araç sayısı ve artan nüfus karşısında kent içi trafiğe dair kısa vadede çözüm görülememektedir. Bu duruma karşın kent içi ulaşımına dair yatırımların artırılması ulaşımına dair yaşanan sıkıntıların çözülmesinde önemlidir.

İstanbul'da nitelikli konut ve ofis inşası konusunda önemli artışların olduğu ve kaliteli ofislerdeki doluluk oranının yüksek olduğu söylene de İstanbul Finans

Merkezi'ne iş yapmaya gelecek yatırımcılar için yüksek nitelikli ofis ve konut planlamalarının ve inşa faaliyetlerinin hızla başlamasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Nitelikli ofis ve konutlarla çevrili alanların oluşturulmasının maliyetlerinin finansörü mutlaka kamu kesimi olmalıdır. Nitelikli bu alanlara hizmet edecek altyapının finansmanı konularında gayrimenkul yatırım şirketleri ile yapılacak ortak çalışmalar ve alternatif fonlama maliyetleri oluşturulabileceğinin araştırılması gerekmektedir. Bu noktada mesela Dubai Finans Merkezi ve Londra Canary Walf Bölgesi'nin finansmanlarına dair kamu-özel modelleri katkı sağlayabilecektir.

4.3.4. Yaşam Tarzı

İstanbul, dünyadaki en kozmopolit şehirlerden biri olmasının yanı sıra tarihi ve kültürel dokusunun zenginliği ile de canlı bir şehirdir. Roma İmparatorluğu ve Osmanlı Devleti'ne başkentlik de yapan İstanbul'da farklı dinler ve kültürlere mensup halk yüzyıllardır uyum içerisinde yaşamaktadır.

Napolyon'un "Dünya tek bir ülke olsaydı, başkenti İstanbul olurdu" diyerek övdüğü İstanbul'da hava genellikle yağmurlu ve bulutlu, kışın ise bazı zamanlarında kar yağışlıdır. İlkbahar ve yaz aylarında havası açık olan İstanbul'da senede 189 gün ortalama güneşli gün vardır. 57'den fazla müze, 124 sanat evi ve 145 tiyatrosu olan İstanbul aynı zamanda 2010 yılına AB tarafından Kültür Başkenti seçilmiştir (Deloitte, 2009: 74).

Plajlara 1 saat, kayak merkezlerine 3 saat mesafede iki kıtaya uzayan bir coğrafyası ve eşsiz boğazı ile İstanbul; Hong-Kong, Moskova ve Londra gibi metropollere göre fiyatlarının makul seviyelerde olması, her türlü eğlence hayatına ve damak zevkine hitap edebilmesi, tüm turizm çeşitlerine ulaşım olanağı tanınması ile benzersiz bir yaşam tarzı sunmaktadır. Finans merkezlerinde çalışanların ve de özellikle yüksek gelire sahip yatırım bankacıları ve benzeri ön ofis çalışanlarının çalışmak için tercih edeceği finans merkezi seçiminde psikolojik olarak son derece önemli olan bu faktörün İstanbul Finans Merkezi'ne yönelik imaj çalışmalarında öne çıkarılması, İstanbul'un rekabet gücünün artması anlamında stratejik bir öneme sahiptir.

4.3.5. Politik ve Ekonomik İstikrar

Makroekonomik ve politik istikrar, yatırım ortamı ve ülkenin risk primini etkileyen kriterlerin en başında gelen ölçütlerdir. Sürdürülebilirlik ve faiz oranları yatırımcıların en önem verdiği konulardandır. Bu konuların başarısı da politik ve ekonomik istikrarın gerçekleştirilmesi ile mümkündür.

Ülkemizde son 10 yılda koalisyon hükümetlerinden tek parti hükümetine geçişin olması politik istikrara fayda sağlamış, 2001'den beri "Güçlü Ekonomiye Geçiş" programının uygulanması ile makroekonomik verilerde düzelmeler, doğrudan sermaye yatırımlarında mühim gelişmeler, enflasyonun tek haneye inmesi ve iyi seviyede bir büyüme hızı yakalanmıştır (Çevik, 2009: 175).

Türkiye'de politik ve ekonomik istikrarın sağlanabilmesi adına;

- Türkiye'de sermaye birikimi önemli bir düzeye ulaşabilmeli ve yatırım yapabilecek, borç verebilecek kaynaklar oluşturulabilmelidir.
- TL'nin seyrine istikrarlılık kazandırılmalıdır.
- Finans sektörüne devletin müdahalesi yerine piyasa kurallarına işlerlik kazandırılabilirdir.
- İFM'nin oluşturulabilirliği adına en önemli 2 konu istikrar ve yönetimidir.
- Ülkemizin ekonomik istikrarı ile siyasi istikrar beraber gidebilmelidir.
- Finans sektörünün geliştirilmesi adına tek yol, sisteminde destekleyeceği güven ve gizlilik oluşturulmalıdır.
- Politik ve ekonomik istikrarın sağlanması en önemli başarı faktörüdür. Şirket tahvillerine uygulanan bazı vergi uygulamaları da ortadan kaldırılmalıdır.
- Yatırımcıların baktığı iki temel gösterge olan faiz oranları ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi de siyasi ve ekonomik istikrara bağlıdır.
- Hukuk, altyapı, ulaşım, iletişim ve eğitim seviyeleri üst düzeylere getirilmelidir (Çevik, 2009: 255-256).

Rakiplerine oranla Türkiye en zayıf ekonomik istikrarı olan ülkedir. Faiz oranları ve enflasyon hareketliliği diğer ülkelere nazaran daha fazla olmakta ve bu durumda Türkiye'nin gelecekteki riskinin daha yüksek algılanmasına yol açmaktadır (Deloitte, 2009: 69).

4.3.6. İş Yapma Kolaylığı ve İş Yapma Maliyeti

Türkiye iş yapma maliyetleri açısından çoğu AB ülkesinden daha avantajlı konumdadır. Bu maliyeti düşüren en önemli etken, işgücünün büyük çoğunluğunun asgari ücret ile çalışıyor olmasıdır.

Türkiye'deki vergi uygulamaları iş yapma kolaylığı faktörleri arasında riskli olan bir alandır ve iş yapma kolaylığı faktörlerine bakıldığında Türkiye rakiplerine göre aşağı sıralardadır.

Ulusal Yatırım Ajansı ve Yatırım Ortamını İyileştirme ve Koordinasyon Kurulu, yabancı yatırımların ülkemize gelmesindeki engellerin ve bürokratik uygulamaların azaltılması ve yatırım ortamının iyileştirilebilmesi hedefleriyle faaliyete geçmesi son derece önemli bir adımdır. Ancak var olan yatırım ortamının bir finans merkezi oluşumuna olanak tanıyacak hale gelmesi için bu kurumlar etkin ve hızlı çalıştırılabilir.

İşletmelerin bir yerde faaliyete başlamak için harcadıkları bürokratik süre, işletmelerin tercihleri açısından son derece önemlidir. Yolsuzluğun en az seviyeye indirildiği, iş kurma süresinin kısaldığı ve işletmelerin uyması gereken kuralların anlaşılabilir olduğu bir merkez; işletmelerin çok daha rahat iş kurup iş devamlılığını sağlayan bir merkez olacaktır.

4.4. İstanbul'un Dezavantajları

Uluslararası Finans Merkezi olabilmeyi hedefleyen ve kendi ülkesi içinde bir merkez oluşturabilme amacını taşıyan her ülkenin bahsedilmeye çalışılan yönlerde avantajları olduğu/olabileceği gibi dezavantajları da pek tabii bulunmaktadır. Bu hususlara da bu bölümde değinilecektir.

4.4.1. İmaj

İstanbul'un finans merkezi olması anlamında atılan adımlar imaja dair önemli adımlar olsalar da temel olarak şu hususlarda bazı sorunlar halen yaşanmaktadır.

- Var olan imajın İstanbul Finans Merkezi kavramını desteklemekten ziyade turizme dair olması,

- Finansal hizmetlere dair bir markalaşma stratejisinin olmayışı,
- Rakip merkezlerin markalaşma adına uyguladıkları stratejilerle rekabet edilememesi,

Büyük oranda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uhdesinde götürülen imaj çalışmalarına finans kesimi de dâhil edilerek geliştirilmelidir. Mesela Dubai'nin imaj çalışmaları incelenmeli ve İstanbul'un bir sanayi şehri imajından bir turizm kültür ve finans merkezi haline getirilmesine dair stratejiler geliştirilebilmelidir (Çevik, 2009: 177).

4.4.2. Yasal Ortam

İstanbul'un Finans Merkezi olması noktasında en önemli engeller yasal ortamda karşılaşılan sıkıntılardır denilebilir. Mahkemelere karşı bir güvensizlik, aynı olaylar karşısında farklı kararların verilebilmesi, yaşanan tüm anlaşmazlıkların mahkemeler yoluyla çözülmeye çalışılması ve tahkim mekanizmasının tam olarak etkin işleyemeyişi, hakimlerdeki iş yoğunluğu sebebiyle kararların ağır alınması, medeni kanında yerli ve yabancı iş gücünü zorlaştıran etmenlerin varlığı ve finans sektörüne hizmet sunabilecek ihtisas mahkemelerinin eksikliği gibi hususlarda var olan sıkıntıların köklü ve hızlı çözümler üretilmesi gerekmektedir.

İstanbul'da kurulması düşünülen finans merkezine gelecek yabancı finansal aktörlerin hukuki olarak kendilerini güvende hissettiği bir sistemin oluşturulması bu proje için önemli bir yapıtaşdır. Ülkemizde finansal sorunlar üzerinde çalışan mahkemelerin yeterince ihtisaslaşmamış olmasının Türkiye adına bir dezavantaj olarak gündeme geldiği düşünüldüğünde, tahkimin güvenilir ve etkin bir uyuşmazlık çözüm kuruluşu olarak çalışır hale getirilmesiyle İstanbul'un küresel aktörler için bir çekim merkezi olması düşünülmektedir (Dağlı, M. K., & Çakır, Y., 2009: 28).

Uluslararası finans kurumlarının ülkeye çekilebilmesi ve ülkemizde kayda alınan işlemlerin ciddi manada artırılabilmesi yanında finans sektörünün yaşadığı sıkıntıların çözümü için finans ihtisas mahkemeleri ile bu mahkemelerde hizmet sunacak donanımlı işgücü ve işleyebilir bir tahkim mekanizmasının oluşturulması son derece önemlidir (Biri, 2013: 143).

4.4.3. Mali Ortam

Ülkemizin 2001 yılında yaşadığı ekonomik krizin ardından yeniden yapılanma kapsamında finans ve bankacılık altyapısı güçlendirmesi çalışmaları yapılmış, ekonomik disiplinin sağlanması adına adımlar atılmış, gelişmiş ülkelere benzer uygulamalar yapılmış ancak gerek bu uygulamalara ait düzenlemeler gerekse bu düzenlemelerin uygulanmasına dair aşağıda belirtilen bazı sıkıntılar halen yaşanmaktadır.

Her ne kadar kurumlar vergisinde rekabetçi oranlara sahip olursa da vergi mevzuatının karmaşıklığı ve zorluğu yanı sıra farklı uygulamalar içeren bir mevzuat olmasının meydana getirdiği riskler sebebiyle vergi oranı yüksek algılanması,

Piyasa rekabet gücünü dolaylı vergiler ile aracılık ve işlem maliyetlerinin yüksekliği olumsuz yönde etkilemesi,

Vergi mevzuatının sık değişmesi ve geçmişe yönelik yapılan düzenlemelerin piyasada olumsuz algı oluşturması,

Vergi tahakkuk sisteminde var olan sorunların devam etmesi, genel ekonomide kayıt dışı ekonominin büyük yer kaplaması,

Vergi denetimi ve uygulamalarının sonuçlarının tutarsız gerçekleşmesi ve önceden tahmin edilmesinin güç olması,

Uluslararası finansal kurumlarının finans merkezi tercih etmelerinde aslen önemli olan ölçüt; vergi sisteminin tutarlılığı, basitliği, anlaşılır olması gibi hususlar önemlidir. Zannedilenin aksine uluslararası finans kurumlarının tercihinde vergi oranlarının yüksek olması nedeniyle rahatsızlık duymazlar. Bu kurumların isteğinin vergi uygulamalarının tutarlılığı ve vergi oranlarının kendi ülkelerindeki vergi oranlarından yüksek olmaması düşünüldüğünde hayata geçirilecek düzenlemelerin bu kapsamda düzenlenmesi önem arz etmektedir (Apak, 2008: 16).

4.4.4. Düzenleyici Çerçeve

Ülkemizin uluslararası standartlara uyum sağlama konusunda son yıllarda yaptığı Bireysel Emeklilik, Türk Ticaret Yasası, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Yasası, Risk Yönetimi, Gözetim ve Kurumsal Yönetim konularında Kamu Gözetim

Kurumu kurulması gibi çoğu atılımı yapmasına rağmen düzenleyici çerçevenin tesisi adına uyum çalışmaları halen devam etmektedir. Finans kurumları, aracilar ve finansal ürünleri hızla değiştiği ve geliştiği bir ortamda, mali piyasaların derinleşmesine katkı sağlaması bakımından kapsamlı bir sermaye piyasasının oluşturulması gerekmektedir. İstanbul Finans Merkezinde bulunmak isteyen yabancı yatırımcıları teşvik etmek adına gerek kurumlara gerek piyasalara ilişkin mevzuatların ve kullanıcıların esnek basit ve yalın bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir (Kılıçarslan, 2014: 158). Düzenleyici çerçevenin iyileştirilmesi ve düzenleyici kurumların kalitesinin artırılması adına adımlar atılmaya devam etmektedir.

4.4.5. Bölgesel Güvenlik

Birçok ülke ile komşu olan Türkiye'nin etrafında ABD müdahalesi ile parçalanmış Irak, 2011'den günümüze iç savaşı devam eden Suriye, aralarında Karabağ sorunu olan Ermenistan ve Azerbaycan ve dünyadaki egemen güçlerin çıkarları için el attığı bir Ortadoğu coğrafyası vardır. Tüm bu coğrafyanın ortasındaki Türkiye bunlara aracılık etmeye çalışmaktadır. Bölgesindeki bu kargaşa ve kaos ortamı 15 yıldır istikrarlı ve güçlü konumunu koruyan Türkiye'nin güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirmesine sebep olmuştur.

Terörist faaliyetlerin dünya üzerinde ses getirmesi adına genellikle metropol şehirler hedef seçilmektedir. Türkiye'nin metropol şehri olarak önde gelen şehri olan İstanbul'un da bu saldırılarda hedef alındığı ve sonucunda kayıpların yaşandığı bir gerçektir.

Bölgedeki ülkelerden Türkiye'ye yönelik bazı tehditlerin iç unsurlarca desteklenmesiyle istikrar ve güvenin kaybedileceğine sonucunda da Türkiye'nin ekonomik gelişme ve büyümesi önünde engel oluşturacağına dair derecelendirme kuruluşları tarafından hazırlanan raporlar İFM'ye yatırım yapmak isteyen Uluslararası yatırımcıların akında şüphe uyandırmaktadır.

Bu göstergeler ışığında hükümet ve yerel yönetimler tarafından hem lokal anlamda hem de ulusal güvenliğe yönelik tedbirlerin alınması zorunludur. Bu tedbirlerin yanı sıra suiistimale imkân verilmeden kişisel bilgi güvenliği ve teknik altyapı sağlamlaştırılması ile de işlem güvenliği sağlanmalıdır.

4.4.6. Trafik Sorunu

Dünyada iki kıta üzerine kurulan tek şehir olan İstanbul, 63 ülkenin nüfusundan daha fazla bir nüfusa sahip olmanın yanı sıra 15 milyona yaklaşan nüfusu ile de dünyanın en kalabalık şehirleri sıralamasında 6.sıradadır. Her yıl iç göçten kaynaklanan 400 bin kişi ve %3,5 nüfus artış oranı olan İstanbul'da günde 450 araç olmak üzere yılda yaklaşık 120 bin araç trafiğe tescil edildiği düşünülürse yeni yolların yapılması ihtiyacı doğmaktadır (Çevik, 2011:164-165).

Trafik sorunu için bazı komisyonlar kurulmuş, zirveler, toplantılar yapılmıştır. Çeşitli projeler ve çalışmalar yapılmış çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Bunlar;

- Metrobüs ve metro güzergahında karayolu toplu taşıma ve servis araçlarının kaldırılması,
- İETT, özel halk otobüsleri, metrobüs, banliyö treni ve metro sistemlerinde tek bilet kullanılması,
- Taksim, Şişli, Mecidiyeköy, Bakırköy, Üsküdar ve Fatih gibi trafiğin yoğun olduğu bölgelere girişin ücretli olması,
- % 4 'lerde olan deniz ulaşımı yüzde 30'lara kadar çıkarılması,
- Ticari taksilerin belli merkezlerde depolanarak, telefon sistemi ile hareket etmelerinin sağlanması,
- Trafik denetimlerinde hız limiti, sinyalizasyon, şerit ihlalleri, elektronik denetleme sistemleri yaygınlaştırılması,
- Trafik cezalarının caydırıcı olması,
- Kent içindeki küçük imalathaneler, semt pazarları ve oto galerileri trafiği yoğunlaştırmayacak bölgelere taşınmalı,
- Ulaşım konusunda alt yapı çalışması yapan kuruluşlar koordineli olarak çalışmalı,
- Yük taşımacılığının demir ve denizyollarına kaydırılması,
- Kamu ve özel sektör kuruluşları ve okullarda mesai saati esnek hale getirilmeli, boğazın 2 farklı yakasında mesai saati farklı uygulanmalıdır (Çevik, 2009: 181).

İstanbul'un altyapısının en temel sorunu olan trafiğin sıkışıklığının çözümü noktasında yeni metro ve metrobüs hatları hizmete girmiştir. Bunların yanı sıra 3.

Köprü ve deniz altı ulaşımı sağlayan Marmaray projeleri trafik keşmekeşinin çözümü için hayata geçirilen projelerdir. İFM'ye yatırım yapmak isteyen uluslararası firmaların üst düzey pozisyondaki yöneticilerinin Avrupa'dan uçakla İstanbul'a yaklaşık 2 saatte ulaştığı düşünülürse, maalesef İstanbul'da bir yakadan karşı yakaya geçmesi de 1-2 saati bulması ihtimali vardır. İstenmeyen bu durumun çözüme kavuşturulması adına trafik altyapı sorununa kesinlikle çözüm bulunmalıdır.

4.4.7. Bilgi Güvenliği

Günümüz dünyasının vazgeçilmezi olan bir hayat biçimi olan bilgisayarlar getirdiği çoğu kolaylığın yanı sıra bünyesinde bazı riskleri de barındırmaktadır. Kişisel bilgilerin güvenliğine dair riskler başta olmak üzere tüzel kimliğe sahip kuruluşların da önem teşkil eden verilerin güvenliği de risk oluşturabilmektedir.

Bilgisayar hackerleri, bilgi güvenliğini sağlayan mevcut program ve güvenlik mekanizmalarının açıklarını, kripto ve algoritmalarını çözümlenerek ulaştıkları bilgileri devlet, kişi, kuruluş ve istihbarat birimlerinin çıkarları doğrultusunda kullanmaktadırlar.

Finans merkezlerinin güvenliği denince akla önce fiziki güvenlik önlemleri akla gelse de finans merkezleri tarafından bilgi güvenliğini sağlama adına da bilgi işlem merkezleri oluşturulmuştur. Finansal sistemdeki siber saldırılara en çok maruz kalan bankaların bilgi güvenliğini sağlama adına aldığı tedbirlerin de yeterli gelemediği görülmektedir.

Bilgi güvenliğini tesis etme adına oluşturulan bilgi işlem birimlerinin kullanacağı teknik donanımı hazırlanması, sistem bakımının sağlanması, herhangi bir siber saldırı karşısında savunma mekanizmasının devreye sokulması, hatta saldırılara karşı siber saldırılar ile yanıt vermek üzere bilgisayar mühendisi ve teknik personelin yeterli donanımda olması ve temel bazı yeterlilik sertifikalarına da sahip olmaları gerekmektedir.

Ülkemizde ortaöğretim seviyesinde bilgisayar alanında teknik mezun sayısı çok olsa da lisans düzeyinde bu oran azdır. Hal böyle iken finans kurumları bilinçli olarak kendi sistemlerine siber saldırılar yapması için güvenlik şirketleri ile anlaşarak bilgi güvenliğine dair tedbirlerini alma yolunun tercih etmektedirler.

Finans merkezine duyulan güveni direk etkileyebilen bir konu olan bilgi güvenliğinin sağlanması adına finansal işlemlerin yapıldığı sistemlerin sorunsuz olması adına adımlar atılmalıdır.

Bilgi güvenliğinin sağlanması finans merkezine duyulan güvenle doğrudan alakalı olduğundan, güvenlik konusunda ihtisaslaşmanın sağlanması ve güvenli sistemleri konusunda yetişmiş insan faktörünün ne denli önemli olduğu unutulmamalıdır.

4.5. İstanbul Finans Merkezi Projesi ve Türk Finans Sistemine Etkisi

İstanbul Finans Merkezi projesi Türk ekonomisinin standartlarının uluslararası standartlara ulaşması adına rehberlik edecek bir projedir. Bu proje ile Türkiye'ye bölgeden ve dünyadan sermaye getirilmesi ve finansal enstrümanların çeşitlenmesi, finansal okuryazarlığın artması ile Türk finans sisteminin cazip hale getirilmesi hedeflenmektedir. Türkiye'nin doğal finans merkezi konumundaki İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi haline gelmesi ile Türk ekonomisinin rekabet gücü artacaktır. İFM projesi ile gelişen finans sektörü başta yeni iş olanakları sağlaması yanında Türk ekonomisine doğrudan ve dolaylı olarak olumlu katkı sağlayacaktır.

"İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Projesi"nin değerlendirilmesi fizibilitesinin ortaya çıkartılması için Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı alanında uzmanlaşmış kişi ve kurumların oluşturduğu bazı gruplar oluşturulmuştur. Bu gruplar çalışmalarını kendi içlerinde kurdukları alt gruplarla sürdürmüşlerdir. Elde edilen veriler bir üst gruba iletilerek genel çalışma değerlendirmeleri ve toplantıları yapılmıştır. Bütün gruplar belirli zamanlarda genel toplantılar yapmışlar ve bu değerlendirmelerle kesin sonuçlara varmaya çalışmışlardır. Projede; İstanbul nasıl bir finans merkezi olmalı, hangi ürünleri dünyaya sunmalı, bu çalışmalar ne kadar sürede hangi derinlikte yapılmalı, başarılı olması için yapılması gerekenler gibi birçok düşünceler tartışılmıştır. Sonuç olarak çalışma gruplarının ortaya koymuş oldukları raporlar incelendiğinde ortak görüş finans merkezinin ilk çıkışta "Bölgesel Finans Merkezi" uzmanlaşma ve gerekli başarı yakalandığında bunu son adım olan "Uluslararası Finans Merkezi" seviyesine çıkartılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmayı gerçekleştirmek için oluşturulan dokuz grubun raporlarını finans sektöründe

istihdam edilen uzman kişiler okumalı ve yeni proje ve enstrümanlar üretmelidirler. Proje için oluşturulan çalışma grupları;

- Finansal Ürün ve Hizmet Çalışma Grubu,
- Altyapı Çalışma Grubu,
- Düzenleyici ve Denetleyici Çerçeve Çalışma Grubu,
- Mevcut Durum Çalışma Grubu,
- Hukuk Çalışma Grubu,
- Organizasyon Çalışma Grubu,
- Vergi Çalışma Grubu,
- İnsan Kaynakları Çalışma Grubu,
- Tanıtım ve İmaj Çalışma Grubudur (Çevik, 2011:166-167).

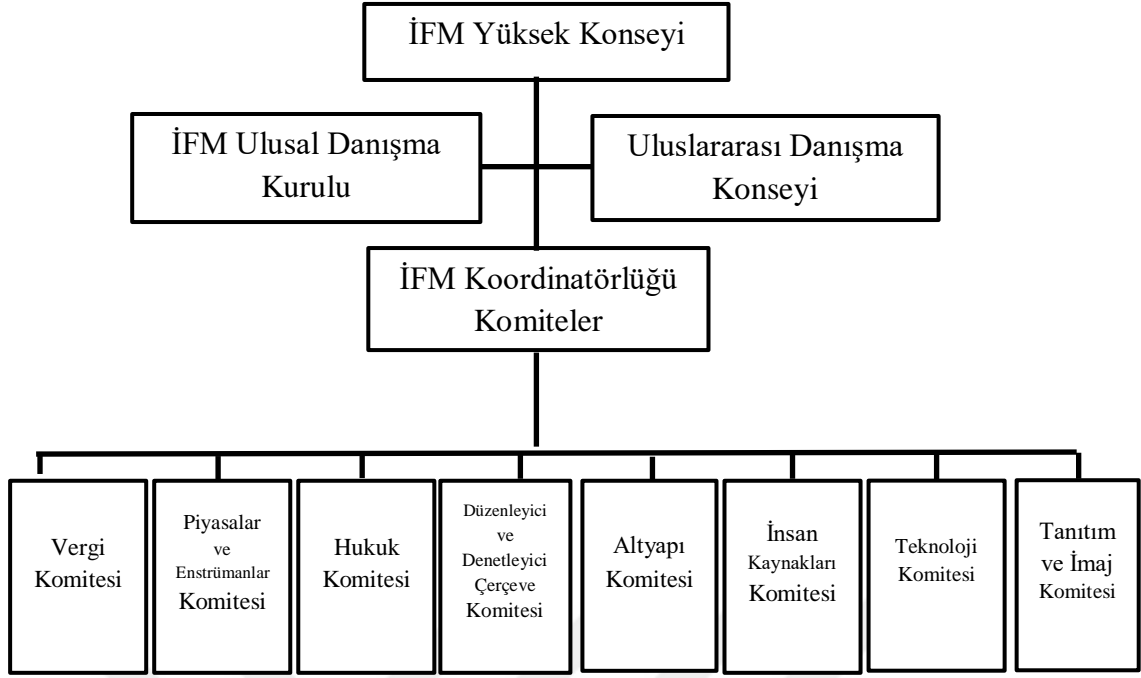
Hukuk altyapısının standartlarının uluslararasılaşmasına, vergi sisteminin etkin ve basitleştirilmesine, denetleyici ve düzenleyici çerçevenin geliştirilmesine, finansal sistemin kalifiye insan ihtiyacını sağlayabilecek bir eğitim sistemine, finansal hizmetler ve finansal ürünlerde çeşitlenmeye, gerek fiziksel gerekse teknolojik altyapının güçlendirilmesine ve dünya standartlarında tanıtım ve izleme yapacak bir organizasyonel yapının oluşturulmasına yönelik bazı öncelik ve eylemlerin belirlendiği İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı; Yüksek Planlama Kurulu'nun 29 Eylül 2009 tarih ve 2009/31 sayılı kararı ile onaylanarak 2 Ekim 2009 tarih ve 27364 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ⁹.

Bu plan doğrultusunda İFM çalışmalarını desteklemek, koordine etmek ve yürütmek üzere oluşturulan ve 1 Mayıs 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan İdari Teşkilatlanmanın¹⁰ Organizasyon Yapısı Şekil 2'de gösterilmiştir.

---

⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/10/20091002-9.htm>

¹⁰ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100501-5.htm>

Şekil 2. İFM Organizasyon Yapısı

Kaynak: <http://ifm.ibb.gov.tr/Hakkinda/Sayfalar/Organizasyonsemasi.aspx>

İstanbul Finans Merkezi projesi Türk ekonomisinin standartlarının uluslararası standartlara ulaşması adına rehberlik edecek bir projedir. Bu proje ile Türkiye'ye bölgeden ve dünyadan sermaye getirilmesi ve finansal enstrümanların çeşitlenmesi, finansal okuryazarlığın artması ile Türk finans sisteminin cazip hale getirilmesi hedeflenmektedir. İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi haline gelmesi ile Türk ekonomisinin rekabet gücü artacaktır. İFM projesi ile Gelişen finans sektörü başta yeni iş olanakları sağlaması yanında Türk ekonomisine doğrudan ve dolaylı olarak olumlu katkı sağlayacaktır.

Reel sektörün fon ihtiyaçlarının gerek iç piyasalardan karşılanacak düzeyde olamayışı gerek finansal araçların çeşitliliğinin azlığı KOBİ'lerin ülke ekonomisine istenilen katkıyı sağlayamayışının temel nedenlerindedir. İFM projesi ile finansal imkânları artan bu işletmeler ülkemiz ekonomisine daha fazla katkı sunacaklardır.

Değişen dünyada neredeyse dibe vuran çok sayıda ülke ve finans başkentlerinin ekonomik imajını düzeltmek için çabaladığı bir dönemde, finansal altyapısı, yetişmiş insan gücü ve dinamiğiyle İstanbul, bölgede büyümek isteyen her yabancıнын yöneldiği bir cazibe merkezi olma yolundadır. Uluslararası nitelikte bir finans merkezi olup

olamayacağı ise, Türk ekonomisinin gidişatına paralel gelişim gösterecek ve ona bağlı olacaktır.¹¹

4.6. İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi

Finans sektörünün gelişmesi ve ekonomik büyümenin desteklenmesi amacı ile 2009 yılında İstanbul'un UFM olması çalışmalarına başlanmıştır. İstanbul Finans Merkezi çalışmalarının kararlı bir şekilde sürdürülmesi; kaynakların aktif bir şekilde toplanması ve dağılımını sağlayan, küresel olarak hizmet ihraç edebilen ve uluslararası piyasalarla bütünleşmiş bir finans piyasası oluşumuna katkı sağlaması bakımından son derece önemlidir. Bu bağlamda İstanbul'un küresel alanda rekabet gücü yüksek bir finansal merkez olabilmesi için; finansal araçların her çeşidinin ihraç edilebildiği, reel sektörün gereksinimlerinin karşılanabildiği, güçlü bir beşerî, teknolojik ve fiziksel altyapıya sahip ve denetleme mekanizması etkin şekilde işleyen şeffaf bir piyasanın kurulması hedeflenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 2).

Uluslararası bir finansal merkez olabilmek için öncelikle küresel camianın kararlı bir ögesi olmak, yaşanan küresel gelişmelerle aynı istikamet ve aynı seviyede gelişim göstermek, uluslararası kamuoyu güvenini kazanmak, vatandaşların ve ülkemizde yaşayan, çalışan, turistik ve ticari gerekçelerle bulunan insanların mutluluğuna ve Türkiye'de çalışmaktan ve yaşamaktan memnuniyet duymalarına bağlıdır (Yılmaz, 2010: 20).

Dünya Bankası'nın iş yapma kolaylığını ölçen endekse göre 2013 yılında Türkiye 185 ülke arasında 71 sıradadır. Türkiye, 2012'de kendine 68.sırada yer bulmuşken; iş başlatma, vergiler, yatırımcının korunması gibi konularda puan kaybederek 3 basamak gerilemiştir. Endekse göre 2013'te "Asya Kaplanları" olarak nitelendirilen Singapur, Hong Kong, Yeni Zelanda sırasıyla en kolay iş yapılabilen ilk üç şehirdir. New York 4. sırada ve Londra 7. sırada yer almaktadır. Bu sıralamaya göre, Türkiye'de iş yapmanın bir an önce kolaylaştırılması gerekmektedir. Türkiye'nin olumsuz performans sergilediği diğer endeksleri özetle;

İstanbul;

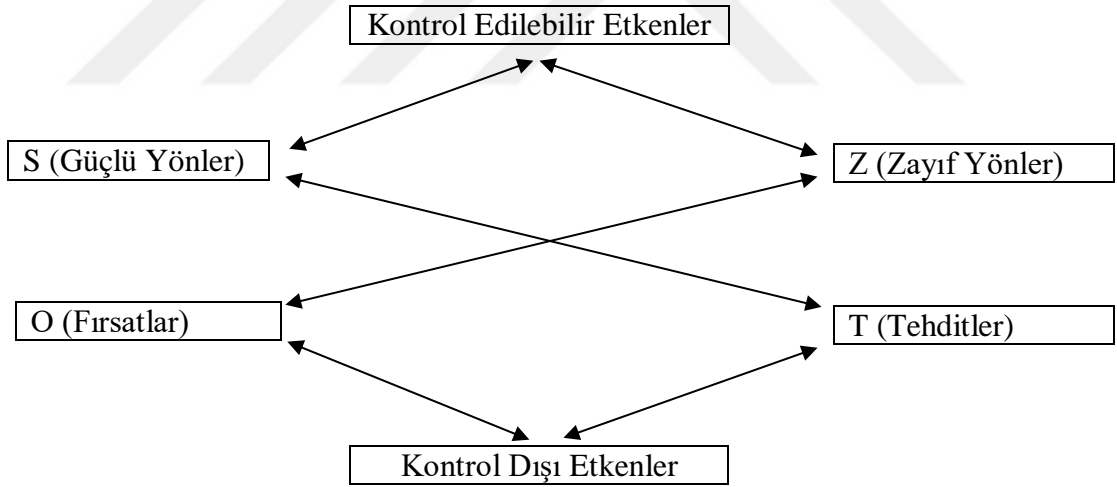
---

¹¹ <http://www.turkishny.com/drgoeknur-akcada/17-drgoeknur-akcada/37710-istanbul-londra-new-york-dubai-hong-kong-olabilir-mic>

- Küresel Finans Merkezleri Endeksi: 77 şehir arasında 56.
- İnovasyon Kentleri Dünya Listesi: 125 şehir arasında 89.
- Küresel Şehirler Rekabetçilik Endeksi: 120 şehir arasında 74.
- Küresel Şehirler Endeksi: 66 şehir arasında 37.
- Yaşam Kalitesi Endeksi: 215 şehir arasında 108. Sıradadır (İBB, 2012: 13).

Türkiye'nin gerek yatırım çekme gerekse de uluslararası finans arenasında kendini güçlü bir şekilde konumlandırabilmesi için yatırımcılara bir gösterge niteliğinde olan bu gibi endekslerde yukarılara çıkmak için çaba sarf etmelidir.

SWOT (GZFT) analizi, incelenen konunun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamakta kullanılan bir tekniktir. SWOT (GZFT) analizinden amaçlanan; iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yönlerin etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirmektir (İBB, 2009: 347). (Şekil 3)

Şekil 3. SWOT(GZFT) Analizi

SWOT analizinde kullanılan konu başlıkları, doğrudan finans merkezlerine yönelik en önemli endekslerin başında gelen Küresel Finans Merkezleri Endeksi (GFCI) sıralamasında önem verilen 6 kriter insan kaynağı, iş ortamı, vergilendirme, piyasalara erişim, altyapı ve imajın yanı sıra İstanbul'un kendisine ve Türkiye'ye has özellikleridir.

İstanbul Finans Merkezi'nin değerlendirilmesi amacıyla yapılan SWOT Analizi
Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13: SWOT Analizi

SWOT / GZFT ANALİZİ	
GÜÇLÜ	ZAYIF
<ul style="list-style-type: none"> • İstanbul'un Jeoekonomik ve Jeostratejik Konumu • Demografik Yapı • İstanbul'a özel bankalar, kamu bankaları ve finansal denetleyici ve düzenleyici kurumların merkezlerinin taşınmalarının planlanmış olması • Finansal Sistemdeki Sıkı Regülasyonlar ve Liberal Ekonomik Politikaların Sürdürülüyor Olması • Dışa Açıklık ve Büyüme Potansiyeli • İstanbul'da Yetişmiş İnsan Kaynağının Varlığı • İstanbul'un Kültürel ve Tarihi Mirası • İstanbul'un Ekonomik Yapısının Çeşitliliği • Gelişme Potansiyeli Olan Merkezlere Yakınlık	<ul style="list-style-type: none"> • Türk Bankacılık Sektörü Ölçeğinin Küçüklüğü • Finans Alanında İhtisaslaşmış Mahkemelerin Eksikliği • İstanbul'a taşınan/taşınacak finans kurumlarının taşınmalarının daha önce buldukları bölgenin ekonomik faaliyetlerinin olumsuz yönde etkilemesi ve kutuplaşmaya sebebiyet vermesi • İstanbul'da Kaliteli Konut ve İşyeri Sayısının Azlığı • Vergi Mevzuatının Karmaşıklığı • Altyapının Yetersizliği ve Derin Olmayan Finansal Piyasalar • Tasarruf Düzeylerinin Düşüklüğü ve Cari Açık
FIRSAT	TEHDİT
<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin İmajına ve Ekonomik Büyümesine Katkı Sağlaması • Piyasaların Gelişimini Teşvik Ederek Finansal Ürün Çeşitliliği Sağlaması • 150.000 Kişilik İstihdam Potansiyeli • Türkiye'de Uluslararası Finansal Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Mevzuatın Uluslararası Standartlarla Uyumlaştırılmasına Yönelik Çalışmaları Teşvik Etmesi • İstanbul'daki Gelişmiş Üniversitelerin Finans Bölümlerinin Desteklenmesi ve Bu Alanda Uzmanlaşmanın Artırması • Cazip Yaşam Koşulları ve Finansal Piyasaların Gelişme Potansiyeli	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgedeki Siyasi İstikrarsızlıklar • Türkiye'nin Cari İşlemler Dengesinin Ekonominin Genel Üzerinde Kırılgan Bir Algı Oluşturması • İstanbul'un Deprem Kuşağında Yer Alması • Uluslararası Anlamda Artan Rekabet ve Diğer Gerekçelerle Elde Edilen Konumun Korunmasındaki Güçlük ve Kaybedilme Riski • İstanbul'da Ulaşım Altyapısının Yetersizliği ve Çarpık Şehirleşme • İstanbul'a Niteliksiz Göçün Önlenememesinden Kaynaklı Kayıt Dışı Ekonomi

İstanbul'un konumu itibariyle gelişme potansiyeli olan merkezlere yakın oluşu, tarihi birikimi ve ekonomik çeşitliliği yanında finansal kurum ve kuruluşların İstanbul'a taşınacak olması bu projeye dair güçlü yönler olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal hizmetler piyasasının Türkiye'de önem kazanan ve büyüyen bir sektör olması yanı sıra finans alanında yetişmiş işgücü kaynağının İstanbul'da bulunması da analiz sonucunda güçlü yönler olarak sıralanmaktadır. Bu güçlü özellikleri yanında

uluslararası mevzuata yönelik hukuki sıkıntılar, etkin ve basit bir vergi mevzuatı olmayışı, düşük tasarruf düzeyi ile finans çalışanlarına yönelik kaliteli konut ve ofis eksikliği zayıf yönler olarak görülmektedir.

İstanbul Finans Merkezi Projesi ile ülkenin imajına ve ekonomik büyümesine katkı sağlanması, yeni istihdam alanları açılması, finansal ürünlerin çeşitlenmesi piyasaların gelişmesi fırsatları doğacaktır. Uluslararası mevzuata uyum sağlanması çalışmalarının teşvik edilmesi ve üniversitelerde finans bölümlerinin desteklenmesi ile uzmanlaşmanın artması bu projeden elde edilecek fırsatlar olarak görülmektedir. İstanbul'un ulaşım altyapısının yetersizliği ve İstanbul'a niteliksiz göçten kaynaklı kayıtdışı ekonomi projenin ilerlemesinde görülen tehditlerdendir. Cari işlemler dengesinin genel ekonomiye dair kırılğan bir algı yaratması, İstanbul'un deprem kuşağında yer alması ve son yıllarda bölgede görülen siyasi istikrarsızlar da projenin başarıya ulaşması noktasında görülen tehditlerdir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İlk kez 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Kalkınma Planında UFM olması resmi olarak planlanan İstanbul'un vizyonu; 2 Ekim 2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan İFM Stratejisi ve Eylem Planı'nda öncelikli olarak bölgesel nihayetinde ise uluslararası bir "Finans Merkezi" olmak olarak belirlenmiştir.

Dünya finans merkezleri arasında seçkin bir konuma ulaşmak adına kamu tarafından atılan ve uluslararası arenada ilgi görmeye bu adımların daha da ileriye gitmesi noktasında yapılacak çalışmalar temelde gerek ülke gerekse İstanbul olarak 2 boyutu içermelidir. Ülke boyutunda uluslararası yatırımcıya güven verilmesi çok önemli bir unsurdur. Bunun için yapılacak çalışmalar; hukuk sisteminin etkin hale getirilmesi, toplumsal yapının geliştirilmesi, refah düzeyinin yükseltilmesi, yaşam kalitesinin ve özgürlüklerin geliştirilmesi ve güvenliğin sağlanması olarak sıralanabilir. İstanbul boyutunda ise şehir içi ve uluslararası ulaşım olanaklarının etkinleştirilmesi, konut ve ofis kiralarında istikrarın sağlanması, şehirde boş zamanları değerlendirme imkânlarının artırılması, sosyal güvenlik primleri ve vergilerin teşvik edici hale getirilmesi konularında çalışmalar yürütülmesi olarak sıralanabilir.

İstanbul'un Finans Merkezi olma projesinin başarıya ulaşabilmesi noktasında özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da kamu kurumlarıyla ortak bir akılla hareket etmesi önemlidir. Örneğin projenin yer aldığı Ataşehir bölgesinde konuşlanacak olan merkezin inşaatı üzerinden rant savaşları yaşanmasının önüne geçilmeli ve "İnşaat Projesi" gibi algılamaların olmaması adına sadece düzenlemeci bir yaklaşımdan ziyade küresel finans merkezleri arasında İstanbul'un pozisyonu doğru konumlandırılmalı, İFM Projesi uzun soluklu ele alınarak ulusal bir politika haline getirilmelidir.

İstanbul'un orta vadede bölgesel, uzun vadede ise uluslararası bir finans merkezi olabilme yönündeki gayreti; dünya üzerindeki özel konumu, tarihi geçmişinin birikimi ve zenginliği, kozmopolit yapısı, çoğu ülkeden daha fazla bir nüfusa sahip olması, birçok bölgeye ulaşım anlamında kolay bir yerde olması gibi özellikleri sebebiyle çoğu ekonomi otoritesi tarafından haklı bir gayret olarak yorumlanmaktadır. Türkiye ekonomisinin son yıllarda gösterdiği gelişme ve G-20 ekonomileri içinde yer

alan bir ülke olması İstanbul'un bu hedefe ulaşma yönünde cesaret kazanmasını sağlayan emarelerdir.

Uluslararası Finans Merkezi olma gibi uzun soluklu bir vizyonun başarıya ulaşabilmesi için; eğitim, gelir seviyesi ve ulusal tasarrufların artırılması alanlarında gelişme gösterilmelidir.

Finans sektörü çalışanlarının çok çeşitli alanlarda uzmanlaşmış, nitelikli ve maliyetleri noktasında diğer ülkelerle kıyaslanabilir ve kolay bulunabilir olması için kaliteli bir eğitim gereklidir ve ülkemiz eğitim konusunda diğer finans merkezlerine oranla daha fazla yol kat etmelidir.

Finans merkezi, bulunduğu ülkenin ekonomik gücü ile yakından ilgilidir. Gelir seviyesi ise ülke ekonomisi ve ekonomik istikrar ile ilgili olduğundan; gelir seviyesinin yükselmesi ile risk algısı değişecek ve finansal enstrümanlara ülke içinden ve ülke dışından talep artacaktır.

Ulusal tasarrufların artırılması için tedbirler alınması, uzun vadeli tasarrufları artması için Bireysel Emeklilik Sistemi devlet desteği gibi teşviklerin verilmesi merkezin fon ihtiyacı için önemli bir kaynak olacaktır.

Bölgesel bir finans merkezi olmak için İstanbul'un önemli avantajları olsa da hem hukuki altyapının hem de sermaye piyasaları altyapısının güçlendirilmesi adına piyasalardaki ürün ve hizmet çeşitliliği artırılmalı, sermaye birikimi ve bunun yayılması konusunda borsanın faaliyetleri desteklenerek gerekli yasal adımlar atılmalıdır. Bölgesindeki finansal kaynakların toplanması ve yeniden bu bölgeye yönlendirilmesi konusunda potansiyel sahibi olan İstanbul, geliştireceği yeni finansal ürünler ve katılım bankacılığı pazarında atacağı yeni adımlar ile İslami finans sektöründe de etkin bir hale gelip önemli bir merkez haline gelebilir. Vergi mevzuatı fazla değişikliğe uğratılmadan vergilendirmede adaletin sağlanmasının yanında hukuk sistemimize güven uluslararası anlamda sağlanabilmelidir. Uluslararası Finans Merkezi olma hedefindeki İstanbul, dünya finans sistemindeki düzenlemeleri takip ederek bunları uygulamaya koyabilmelidir.

Uygulanan politikalar yanında bazı teşvikler, destekler ve vergisel avantajlar gibi argümanlar ile İstanbul'un daha çekici hale getirilmelidir. Örneğin uluslararası

yatırımcının karşılaşacağı olası hukuki ihtilafların karşısında çözümsüz kalınmaması için İstanbul Tahkim Merkezi'nin işlerliği etkinleştirilmelidir.

Genel olarak finans merkezleri, merkez ya da merkez uzantısı olan yerlerde yapılırlar. Bulunduğu coğrafik konum itibariyle doğal bir cazibe merkezi olan ve bir kültür ve turizm şehri olan İstanbul için de bu durum geçerlidir. 3. Havaalanı projesinin hayata geçmesi projeye bir ivme kazandırmıştır. Yapıldığı Ataşehir bölgesine ulaşım için raylı sistemler ve deniz ve kara ulaşımı bağlantılarının iyi kurgulanması gereklidir. Finans merkezi olarak belirlenmiş alanlarda genişleme alanı düşünülerek planlamaya gidilmeli; turizm, park, sosyal ve kültürel alanlarda da çekici bir yapı oluşturulmalıdır.

Öncelikli hedefi bölgesel finans merkezi olmak olan İstanbul'un Avrasya bölgesinde Atina, Budapeşte, Moskova, Riyad, Tahran, Roma ve Riyad gibi muhtemel rakipleri vardır. GFCI 25 sıralamasında da görüleceği gibi bölgesel rakiplerinden İstanbul'un önünde olan merkezler olduğu gibi İstanbul'un da gerisinde kalan rakipleri vardır. Bundan sonraki süreçte İstanbul bölgesinde bu üstün pozisyonunu korumalı ve potansiyelini artırmalıdır. Tokyo, Hong Kong, Taipei, Şangay ve Bahreyn gibi finansal merkezlerin gelişme ve büyüme stratejileri takip edilmeli, bu merkezlerin gerileme ve düşüş süreçlerinden dersler çıkarılmalıdır.

Öncelikli olarak UFM Eylem Planındaki hedefler gerçekleştirilebilir ve sürdürülebilir kılınabilirse Orta Asya, Orta Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri tarafından İstanbul bir çekim merkezi haline gelecek; bunun sonunda da gelişen ve derinleşen piyasaların ekonomi ve istihdam üzerinde önemli katkıları olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdiş, M. (2000). *Global Finansal Sistem Finansal Krizler ve Türkiye*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Akpınar, R., & Taşçı, K. (2011). *Metropolitan Bölgelerin Rekabet Gücünü Etkileyen Faktörlere Teorik Bir Bakış*. Akademik Bakış Dergisi, (26).
- Akyol, H. (2015). *Uluslararası Bir Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Değerlendirilmesi*, 1–37.
- Altıntaş, K. M. (2016). *Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye'de Uygulanabilirliği*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.115-142
- Altuğ, S. (2012). *Finansal Serbestleşme ve Yurtiçi Tasarruflar*.
- Apak, S. (2008). “İstanbul’un Finans Merkezi Olması” Projesinin Değerlendirilmesi, 9–20.
- Budak, A. ve Emre, Z. (2006). *Borsa Şirketleşmeleri ve İMKB Özelleşmesi. Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği*, 26, s.1-70.
- Biri, G. (2013). *Uluslararası Finans Merkezleri ve İstanbul*.
- Coşkun, Y. (2011). *Ekonomi Politik ve Düzenlemenin Gücü İstanbul’u Finans Merkezi Yapabilir mi?* Business, <http://mpr.ub.uni-muenchen.de/36847/>.
- Çevik, F. (2009). *Uluslararası Finans Merkezleri Ülke Ekonomilerine Etkileri ve İstanbul’un Potansiyeli*.
- Çevik, F. (2011). *Uluslararası Finans Merkezleri, Ülke Ekonomilerine Etkileri ve İstanbul’un Potansiyeli*.
- Çoban, Ü. (2012). *Finans Merkezlerinin Kentsel Mekâna Etkisi, Riskler ve Fırsatlar: İstanbul Finans Merkezi Örneği*.
- Dağdaş, C. (2009). *İFM Organizasyon Çalışma Grubu Raporu*.
- Dağlı, M. K., & Çakır, Y. *Türk Sermaye Piyasasında Tahkim Uygulaması ve Etkinleştirilmesine Yönelik Öneriler*. 27-50
- Deloitte. (2007). *İstanbul un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi*.
- Deloitte. (2009). *İstanbul’un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi*.

- Durusoy, S. (2000). *Finansal Liberalleşmenin Sorgulanmasının Nedenleri*. Dış Ticaret Dergisi, 18, 15-25.
- DPT. (2009). *İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı*, (108).
- Ergüder, B. (2016). *Türkiye'de Finansallaşma ve Hukuk: İstanbul Tahkim Merkezi'nin Kuruluşu/Financialization and Law in Turkey: The Establishment of Istanbul International Arbitration Center*. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53(612), 21.
- GFCI, 25. (2019). *The Global Financial Centres Index* https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_25_Report.pdf
- Gündoğdu, A. (2013). *İstanbul Finans Merkezi Projesi'nin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi ve Dünya Finans Merkezleri İle Kıyaslanması*, 8020(1), 1–15.
- Yılmaz, H. (2010). *İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezleri ile Rekabet Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma*.
- İBB. (2009). *1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu SWOT (GZFT) Analizi*, 346–380.
- İBB. (2012). *Alansal Varlık Araştırması ve Gelişim Öngörülleri*, 1–93.
- İnci, T. (2008). *Uluslararası Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Yapılanması Ve Finans Kümelenmesi*.
- Kabasakal, M. (2015) “*İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Finans Merkezi Tokyo Örneği*”
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı Eylem Planı*.
- Karagöl, E. T., Koç, Y. E., & Kızılkaya, M. (2017). *İstanbul'un Finans Merkezi Olma Arayışı*.
- Karluk, S. Rıdvan (1998), *Uluslararası Ekonomi*, Yenilenmiş 5. Baskı, İstanbul.
- Kılıçarslan, A. (2014). *Türk Finans Sistemi ve İstanbul Finans Merkezi'nin Türk Finans Sistemi Üzerindeki Muhtemel Etkileri*.
- Öztangut, N. (2007). *Bölgesel Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Karşılaştırılmalı Konumu*, 1–6.
- Peker, İ., & Karağaçlı, B. (2015). *Dünyada ve Türkiye'de Sermaye Piyasası Altyapı Kurumları*. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7(13), 341–375. <https://doi.org/10.14784/jfrs.68651>

- Sema, G. Z. *Multiperspective Analysis Of International Financial Centres And Potential Of Turkey's Position* (2014).
- Serkan, Ç. (2008). *Uluslararası Sermaye Akımlarının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri*.
- SERPAM. (2012). *İstanbul Bölgesel ve Uluslararası Finans Merkezi*, 1–12.
- Sönmez, M. (2014). *İstanbul'un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması*.
- Teker, S., Önden, İ., & Hekimoğlu, H. *İstanbul Finans Merkezi Projesi ve Bölgesindeki Emlak Fiyatlarına Etkisi*. 62-76
- TCMB. (2015). *Tasarruf Yatırım Dinamikleri Ve Cari İşlemler Dengesi Gelişmeleri*.
- TSPAKB. (2007). *Global Finans Merkezleri ve İstanbul*.
- TSPAKB. (2011). *Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi* Sayı: 104 ISSN 1304-8155
- Uzunoğlu, V. *Bölgesel Finans ve Hizmet Merkezi : İstanbul* (2000).
- Yam, J. (2008). *Competition and Cooperation Among Global and Regional Financial Centres*. *BIS Review* 58, s.1.
- <http://kanalfinans.com/editor/tunc-satiroglu-istanbul-uluslararasi-finans-merkezi-projesi-iddiali-bir-hedef-mi-yoksa-hayal-mi> (Erişim Tarihi: 16 Kasım 2014)
- <http://www.bilisimdergisi.org/s154/pdf/110-115.pdf> (Erişim Tarihi: Mayıs 2013)
- <http://konuttimes.com/sektorel/hedefimiz-istanbulun-ilk-10-finans-merkezi-arasinda-yer-almasi/57410> (Erişim Tarihi: 26 Şubat 2015)
- <http://www.trthaber.com/haber/dunya/brexit-ingiltereye-pahaliya-patlayacak-297959.html> (Erişim Tarihi: 08 Şubat 2017)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/10/20091002-9.htm> (Erişim Tarihi: Ekim 2009)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100501-5.htm> (Erişim Tarihi: Mayıs 2010)
- “<http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-haberi-ingiltere-dunya-2267751/> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2016)
- <http://www.cnnturk.com/dunya/dw/ingiltereden-tarihi-karar> (Erişim Tarihi: 14 Mart 2017)

- <http://www.turkishny.com/drgoeknur-akcada/17-drgoeknur-akcada/37710-istanbul-londra-new-york-dubai-hong-kong-olabilir-mic> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2016)
- <https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2014/02/Gundem-17-Finansal-Hizmetler.pdf> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2017)
- http://ifm.ibb.gov.tr/Hakkinda/Sayfalar/Organizasyonsemasi.aspx__(Erişim Tarihi: 15 Mart 2017)
- <http://www.iifc.com.tr/zurih-bolgesel-finans-merkezi/> (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2017)

TABLULAR

Tablo 1: GFCI 25 Sıralama ve Puanları	45
Tablo 2: Finansal Şehir Profilleri.....	46
Tablo 3: Doğu Avrupa ve Asya'daki Merkezler.....	47
Tablo 4: GPCI Endeksine Göre Ekonomi, Ar-Ge, Kültürel Gelişim Faktörleri.....	49
Tablo 5: GPCI Endeksine Göre Yaşanabilirlik, Çevre ve Ulaşılabilirlik Faktörleri.....	50
Tablo 6: GPCI Endeksine Göre Yapılan Sıralama.....	51
Tablo 7: GCI Endeksine Göre Son 5 Yıl Şehir Sıralamaları	53
Tablo 8: Alfa Beta ve Gama Şehirler	55
Tablo 9: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerde GSYH Değişimi (Trilyon Dolar)	73
Tablo 10: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerde Kişi Başı Milli Gelir (Bin Dolar)	75
Tablo 11: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelere Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarı (Milyar Dolar)	75
Tablo 12: 2007-2015 Yılları Arası Seçilmiş Finans Merkezlerinin Bulunduğu Ülkelerin Tasarruf/GSYH Oranı (Yüzde)	76
Tablo 13: SWOT Analizi.....	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. GFCI Endeksine Göre Merkezler	61
Şekil 2. İFM Organizasyon Yapısı	96
Şekil 3. SWOT(GZFT) Analizi	98

ÖZGEÇMİŞ

Rıdvan ÖNCEL, 1986 senesinde Eskişehir’de doğdu. İlkokul, ortaokul, lise ve 2008 yılında ise lisans eğitimini Eskişehir’de tamamladı. Girdiği memurluk sınavı sonucunda 2009 yılında memur olarak atandığı Karabük Üniversitesi’ndeki memuriyetini sürdürmekte iken Kayseri ve Yozgat’ta askerlik görevini 2011 yılında tamamladı ve aynı yıl evlendi.

Biri 2013 diğeri 2018 yılında olmak üzere iki çocuğu oldu. Memuriyete başladığı ilde ve kurumda memuriyetini sürdürmektedir.

